

MINISTRY OF CULTURE AND TOURISM
OF THE REPUBLIC OF AZERBAIJAN

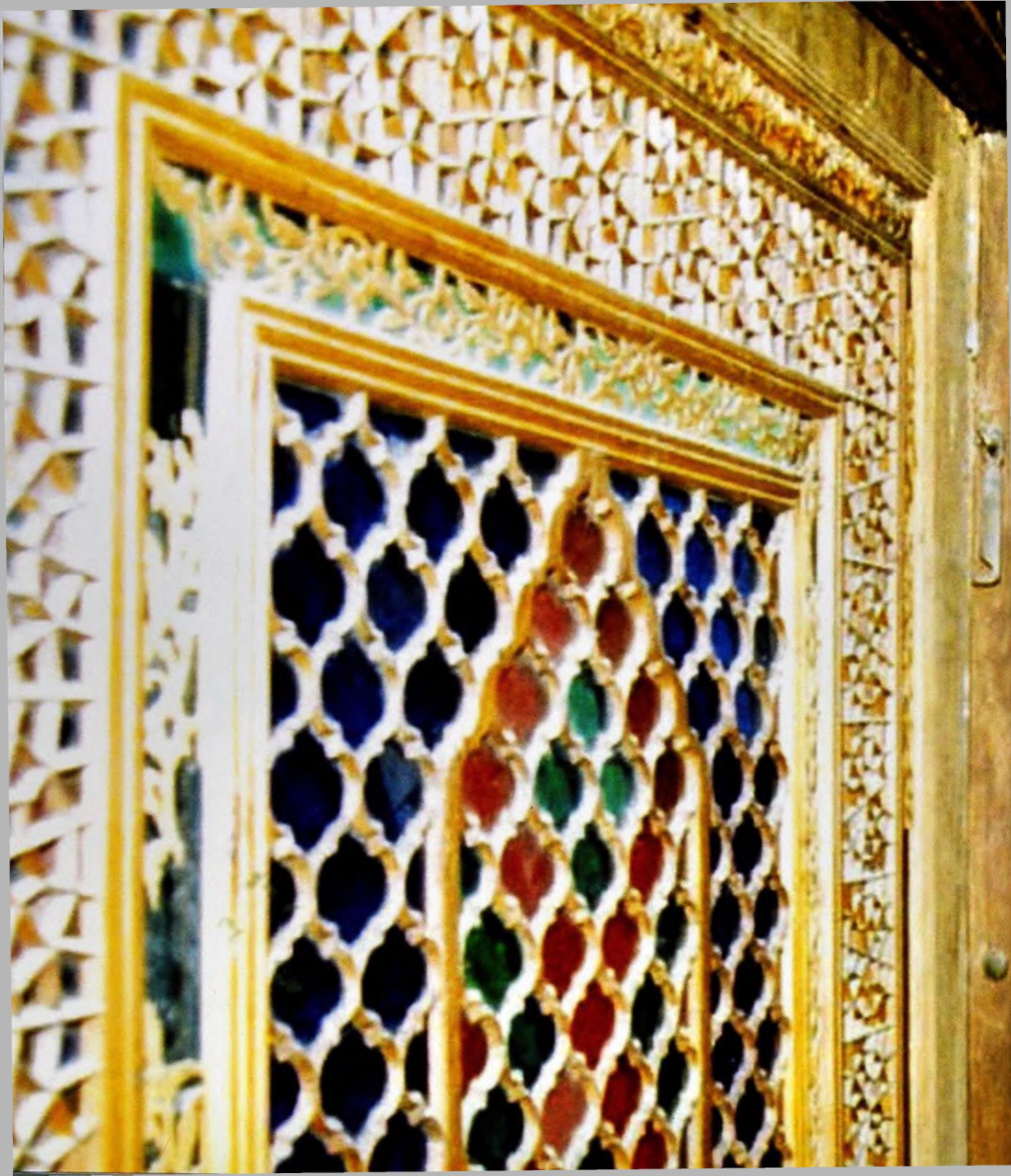
HEYDƏR ƏLİYEV və MƏDƏNİ İRS

HEYDAR ALIYEV & CULTURAL HERITAGE

Bakı - 2014 - Baku

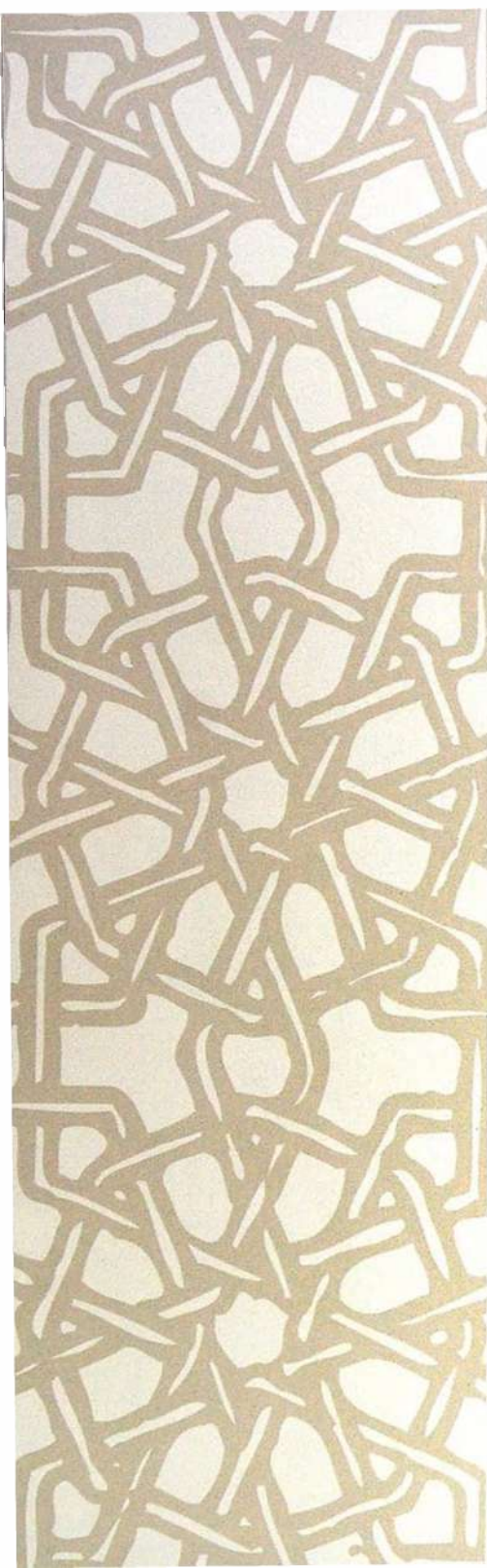

***"Xalq bir çox xüsusiyyətləri ilə tanınır, sayılır və dünya xalqları
içərində fərqlənir. Bu xüsusiyyətlərdən ən yüksəyi,
ən böyüyü mədəniyyətdir"***

Heydər Əliyev

Azərbaycan xalqının mədəniyyəti, tarixi və mədəni irsi haqqında sayısız hesabsız fikirlər söylənilib və bundan sonra da söyləniləcək, lakin onların heç birində Heydər Əliyevin dediyi kəlamlarda olduğu qədər dəqiqlik və hədsiz qürur hissi ola bilməz.

Ümummilli lider, dünya şöhrətli strateq, istedadlı rəhbər, Ulu Öndər - bu epitetləri istənilən qədər artırmaq olar, lakin onların ən önəmlisi Dahi İnsan epitetidir - elə bir İnsan ki, mədəni irsimizə qayğı, sevgi nə deməkdir, necə olmalıdır dərşini bizə təkcə sözlə deyil, həm də öz əməli ilə anlatmışdır.

Bəzən heyrətə gəlirsən - axı ölkə başçısının, ilk baxışdan siyasətdən uzaq olan problemlərlə belə dərindən maraqlanmağa vaxtı var idimi? Lakin, o, sadəcə maraqlanmaqla, lazımi göstərişlər verməklə kifayətlənmirdi, şəxsən mütəmadi şəkildə mədəni irsimizə aid obyektləri ziyarət edir, onların vəziyyətini diqqət mərkəzində saxlayırdı.

Onun səyləri nəticəsində tarixən təşəkkül tapmış Azərbaycan şəhərlərinin bərpası və qorunması istiqamətində zəruri tədbirlər görülmüşdür. Onun fərmanları ilə Bakıda İçərişəhər, Şəki, Şuşa, Ordubad şəhərləri, Bakının Nardaran kəndi, İsmayilli rayonunun Lahıc qəsəbəsi, Qax rayonunun İlisu və Şəki rayonunun Kiş kəndləri, Ordubad rayonundakı Qaraçay çayının vadisi, Cıraqqala və qədim Şabran qoruğu elan olunmuşdur.

Azərbaycanın müxtəlif şəhər və kəndlərinə səfəri zamanı Heydər Əliyev daim oradakı memarlıq və mədəniyyət abidələrinin vəziyyəti ilə maraqlanırdı. Onlara xüsusi məhəbbət və qayğı ilə yanaşırdı.

İlk növbədə, bu Naxçıvandakı Mömünə Xatun türbəsi idi - axı onun uşaqlıq illəri məhz bu abidənin yaxınlığında keçmişdi, məhz bu abidənin əkvarel və eskizlərini çəkərək o rəssam olmağı arzulamışdı. Hər dəfə imkan düşən kimi Heydər Əliyev bu abidəni ziyarət edirdi - artıq onu bu ziyarətə vadar edən nostalji hissləri deyil, Vətəninin zəngin tarixi ilə bir daha təmasda olmaq istəyi idi.

O fəxr edirdi ki, insanlar Azərbaycanın nə qədər qədim və zəngin keçmişə malik olduğunu görüb heyrətə gələcəklər və onu qorumaq üçün əlindən gələni əsirgəlmirdi.

Ümummilli liderimizin ən çox sevdiyi yerlərdən biri də Şəki xanlarının sarayı idi. Məhz onun səyləri nəticəsində Azərbaycanın memarlıq incisi olan bu Saray bərpa olundu və bu gün dünyanın ən müxtəlif ölkələrindən Şəkiyə axışan turistlər onun qorunub saxlanılan nadir naxış və şəbəkələrinə böyük zövq alırlar.

İçərişəhərin Heydər Əliyev ilə bağlı tam başqa bir tarixi var. Burada dövlət başçısı özünü sıradı vətəndaş kimi aparır, sakinlərlə söhbət edir, öz arzularını onlarla paylaşır, sadə insanlar isə bu münasibətə qarşılıqlı səmimiyyətlə cavab verirdilər.

Məhz Bakının bu qədim güşəsində o hər il xalqı ilə birlikdə Novruz bayramını qeyd edirdi. Onun ürəyi nəinki şəhərin, hər bir vətəndaşın nəbzi ilə bir döyünürdü. Heydər Əliyev deyirdi ki, biz dünyaya, o cümlədən Avropa Birliyinə nə qədər inteqrasiya etsək də, gərək mütləq öz milli naxışlarımızı, tikililərimizin milli koloritini qoruyaq, qədim abidələrimizi öz ilkin görünüşündə saxlayaq - bu müdrik kəlamlar Bakının ürəyi olan İçərişəhərdə xüsusi aktualılıqla səslənirdi.

O, abidələri qorumaqla yanaşı, həm də onların sayının artması üçün tədbirlər görürdü. Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə görkəmli mədəniyyət və incəsənət xadimlərinin şərəfinə ucaldılan heykəllər nə qədər möhtəşəmdir! Onlar milli mədəni şüurumuzun qorunub saxlanılmasına xidmət etməklə yanaşı, həm də milli mədəniyyətimizin ayrılmaz hissəsinə çevrilmişlər. Bunun əsas səbəbi isə layiqli əsərləri dəyərləndirə bilən Ümummilli liderimizin yüksək bədii zövqə malik olmasında idi.

Hələ gənclik çağlarından Heydər Əliyev insanlar üçün möhtəşəm abidələr ucaltmaq, dünya memarlıq sənəti incələrinin ən gözəl cəhətlərini onlarda əks etdirmək arzusunda idi. Memarlıq onun peşəsi deyil, AMALI oldu. O öz Vətəninin gələcəyini ucaltdı, hüquqi dövlət yaratdı, demokratik cəmiyyət, bazar iqtisadiyyatını qurdu və bütün bunların əsasına mədəniyyət və mənafeyyətin bərpasını qoydu.

"Yüksək mədəniyyətə malik olan xalq həmişə irəliləyəcək, həmişə yaşayacaq, həmişə inkişaf edəcəkdir..." – bunlar sadəcə gəlişixos sözlər deyildi, Heydər Əliyev daim öz sözlərini əməlləri ilə tədiqləyirdi.

Onun rəhbərliyi dövründə respublikamızda mədəni tərəqqi və dirçəliş erəsi başladı. Bir çox iqtisadi problemlərə, material və avadanlığın çatışmamazlığına baxmayaraq, ölkədə mədəniyyət ocaqları tikilirdi. Heydər Əliyev həmin prosese şəxsən nəzarət edirdi – xüsusən bu tikintilərin arxasında yüzlərlə insanın taleyi dururdu. Buna saysız-hesabsız misallar gətirmək olar. Məsələn, Bakı Xəre-oqrafiya məktəbinin tikintisini yada salaq. Sovet dövründə tanınmış incəsənət xadimləri, istedadlı rəqqaslar, müəllimlər daha yaxşı dolanışiq üçün SSRİ-ni tərk edib xarici ölkələrə üz tuturdular və Heydər Əliyev olmasaydı, bu gün hər yerdə tanınan Azərbaycan balet məktəbi də mövcud olmazdı.

O, gənc istedadların yetişdirilməsi üçün məktəbin tikintisinə sərəncam verdi, müəllimlərin maddi durumunun yaxşılaşdırılması, Azərbaycan baletinin dünya səhnəsində uğurla inkişaf etdirilməsi üçün əlindən gələni əsirgəmədi, ona dəstək oldu.

Klassik musiqiyə artan maraq da Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır – onun şəxsi göstərişi ilə bütün rəhbər işçilər elliklə simfonik musiqi konsertlərinə getməyə başladılar.

Dinləyici auditoriyasının artması ilə yeni konsert zalının tikintisinə start verildi. Təkcə Bakıda "Respublika", "Gülüstən" sarayları, Opera studiyası, Bakı Dövlət Sirkinin binası, konsert, sərgi və idman kompleksləri ucaldıldı, Opera və Balet teatrının, Rəşid Behbudov adına Məhni teatrının binaları bərpa olundu, Musiqili Komediya teatrının qədim binası isə yenidən tikildi. Adı çəkilən binalar təkcə öz funksional vəzifələri baxımından deyil, həm də mükəmməl memarlıq xüsusiyyətləri baxımından çox dəyərli olduğuna görə Azərbaycan memarlığının qızıl fonduna daxil edilmişlər.

Görkəmli mədəniyyət xadimlərinin muzeylərinin yaradılması və ümumiyyətlə, Azərbaycanda muzey işinin tərəqqisi də Ümummilli liderin adı ilə bağlıdır. Ötən əsrin 60-70-ci illərində muzeylə-

rin sayına və zənginliyinə görə Azərbaycan digər respublikalardan geridə qalırdı. Heydər Əliyevin qərəqli qərarları yenidən köməyimizə gəldi – Səməd Vurğun, Üzeyir Hacıbəyli, Bülbul, Cəfər Cabbarlı, Nəriman Nərimanovun ev-muzeyləri açıldı.

Heydər Əliyevin Respublika rəhbərliyinə qaydıxından sonra müharibə şəraiti və ağır iqtisadi vəziyyətə baxmayaraq daha 21 muzey, o cümlədən, Leopold və Mstislav Rostropoviçlərin ev-muzeyi, Naxçıvan Dövlət Xalça muzeyi, Cəlil Məmmədquluzadənin ev-muzeyi açıldı. Həmçinin Hüseyn Cavidin ev muzeyi, Azərbaycan Musiqi Mədəniyyəti Dövlət muzeylərinin ekspozisiyaları xalqa təqdim edildi. Ümumiyyətlə, bu gün Respublikada fəaliyyət göstərən muzeylərin hamısına (onların sayı isə 200-dən çoxdur) müxtəlif dövrlərdə Heydər Əliyev tərəfindən bu və ya digər şəkildə dəstək göstərilib. Bəzən bu, bərpa işləri və ya yeni bina tikintisi, bəzən isə ekspozisiyanın genişləndirilməsi və ya yubiley tədbirlərinin keçirilməsi ilə bağlı olub. Bu tədbirləri xüsusi qeyd etmək lazımdır: məhz Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə görkəmli mədəniyyət və incəsənət xadimlərinin yubileylərinin qeyd edilməsi ənənəsi başlandı. İmaməddin Nəsiminin 600 illiyi, Məhəmməd Füzulinin 500 illiyi, "Kitabi-Dədə Qorqud" dastanının 1300 illiyi, Müslüm Maqomayev, Cəfər Cabbarlı, Məmməd Səid Ordubadi, Aşıq Ələsgər və digər şəxsiyyətlərin yubileyləri təntənəli şəkildə qeyd edildi.

Heydər Əliyevin əvəzsiz xidmətlərindən biri də Nizami Gəncəvinin bütün dünya tərəfindən Azərbaycan şairi kimi qəbul edilməsi oldu. Ümumiyyətlə, Azərbaycan ədəbiyyatının bütün dünyada tanınmasında Ulu Öndərimizin ölçülməz miqyasda xidmətləri var. Yubiley və digər tədbirlərin keçirilməsindən əlavə, vaxtı ilə repressiyaya uğramış mütəfəkkir-şair Hüseyn Cavidin cənazəsinin doğma Naxçıvana gətirilməsi, Şuşada Molla Pənah Vəqifin məqbərəsinin ucaldılması da Heydər Əliyevin sayıları nəticəsində mümkün olmuşdur.

Erməni təcavüzkarları tərəfindən başlanan savaş ölkəmizə, o cümlədən Azərbaycanın milli mədəni və mədəni irsinə ağır zərbə vurdu. Heydər Əliyev hər bir şeyin, o cümlədən insanların mədəni durumunun da ağır zərbələrə məruz qaldığını çox gözəl dərk edirdi. Bəlkə də bu səbəbdən onun müdrik qərarlarından biri dini, mədəni dəyərlərin və abidələrin bərpası olmuşdur. Heydər Əliyevin qarşısında mürəkkəb bir problem dayanırdı – insanları öz inamlarına qaytarmaq, dini abidələri bərpa etmək, ən əsası isə fərqli inancların nümayəndələri arasında hörmət və normal münasibətləri bərpa etmək. Bu gün bütün dünya Heydər Əliyevin dinlərarası dialoqda böyük xidmətlərini yüksək qiymətləndirir - məhz Ümummilli liderin sayıları nəticəsində Azərbaycan yüksək tolerantlıq səviyyəsinə nail ola bilmişdir.

Bu gün müsəlmanlar məscidlərdə, xristianlar kilsələrdə, yəhudilər isə sinaqoqalarda ibadət edirlər və dinindən asılı olmayaraq bu ibadətgahların hamısı Heydər Əliyev tərəfindən tikilib və ya bərpa olunub. Həmin insanlar, istər öz məbədlərində, istərsə də onlardan kənarda Azərbaycan xalqı adlanan bir vəhdət təşkil edir.

Qeyd etmək lazımdır ki, çağdaş dövəmdə Ümummilli liderin layiqli davamçıları Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və Heydər Əliyev Fondunun prezidenti, YUNESKO və ISESKO-nun xoş məramlı səfiri millət vəkili Mehriban Əliyeva mədəni irsin qorunması və zənginləşməsi istiqamətində böyük işlər görürlər. Hazırda paytaxt və Azərbaycanın digər şəhərlərinin infrastrukturunun sürətli inkişafı nəticəsində çoxsaylı mədəni obyektlərin qorunması zəruriyyəti daha da aktuallaşmışdır. Bu mənada Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev unikal

abidələrin mühafizəsinin, sözün əsl mənasında qorunmasıdır. O, abidələrin ilkin görkəminin saxlanmasına yönəlmiş onlarla fərman və sərəncam imzalamışdır. Bunlardan "Azərbaycan Respublikasının paytaxtı Bakı şəhərində tarixi-memarlıq abidələrinin bərpası və qorunması haqqında" və "Azərbaycan Respublikasındakı monumental heykəltəraşlıq abidələri, xatirə-memorial və memarlıq kompleksləri haqqında"kı sərəncamlar xüsusilə böyük önəm daşıyır.

Bir çox genişmiqyaslı mədəni layihələr Heydər Əliyev Fondunun prezidenti, YUNESKO və İSES-KO-nun xoşməramlı səfiri, millət vəkili Mehriban xanım Əliyeva tərəfindən həyata keçirilir. Bu işlər ilk növbədə beynəlxalq səviyyəli festivalların, sargilərin keçirilməsi, tarixi və dini abidələrin bərpası, mədəniyyət mərkəzləri və muzeylərin tikintisi və s. layihələrin reallaşdırılması ilə bağlıdır.

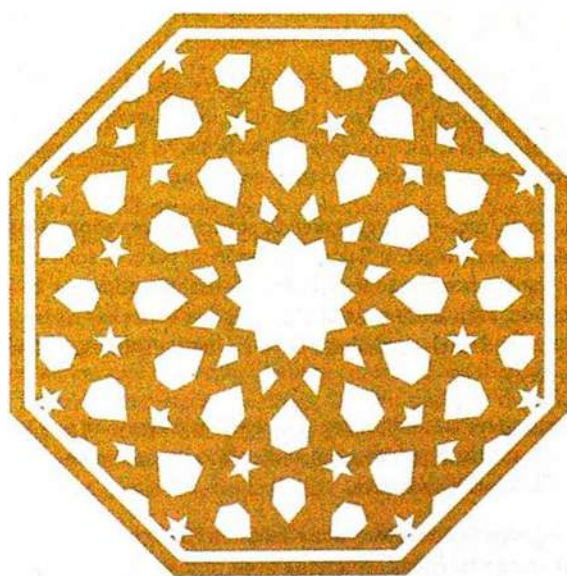
Heydər Əliyev daim gələcəyə inamla baxır, Azərbaycan xalqının şüuru, özünü dərk etmə qabiliyyətinin inkişaf etdirilməsi üçün mühüm addımlar atırdı. O, sabahla yaşayır, keçmiş düzgün dəyərləndirirdi və bunu başqalarına da öyrədirdi. Məhz Heydər Əliyevin yaradıcılığa yönəldilən yenilməz səyləri, tükenməz enerjisi və Vətənə olan hədsiz sevgisi sayəsində bu gün Azərbaycan mədəniyyəti bütün dünyada tanınır. Hər il daha çox insan Azərbaycanı, onun unikal tarixi-mədəni irsini, o cümlədən Ulu Öndərimizin irsini kəşf edir.

Ulu Öndərin gördüyü möhtəşəm işləri, xidmətləri sadalamaqla bitməz... Onların çoxu insanların qəlbində, talelərində yaşayacaq. Lakin daim göz önündə olan dəyərlər də var - ucaldığı saysız-hesabsız abidələr, binalar, mədəni-tarixi qoruqlar, möhtəşəm tikililər...

Bu kitabda Ümummilli liderimizin və onun davamçılarının tükenməz qayğısı sayəsində qorunub saxlanılan mədəni irsimizin yalnız bir qismi təqdim olunub. Heydər Əliyevin adı daim xalqımızın, ölkəmizin, mədəniyyətimizin Dirçəlişi ilə birgə amlacaq...

Əbülfəs Qarayev

Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət və Turizm Naziri

"Many features distinguish one nation from other nations of the world, bring it recognition and respect. The most valuable, most significant of them is the culture"

Heydar Aliyev

Many words have been and will be said about the culture of Azerbaijani people, their history and heritage, but never will there be so much sincerity and love, so much genuine pride put in them as by Heydar Aliyev.

The National leader, world known strategist, talented executive – one can list endlessly, but first of all this is the Man of Genius who not in words but in action showed what love and care for the cultural heritage is and has to be.

It would seem that the supreme leader of the country would not have time to go into the heart of the problems that at first glance have little in common with politics. He not only went to the root of matters, not only gave instructions, he himself, personally, visited the objects of cultural heritage and checked their condition.

Owing to him, timely measures were taken to ensure preservation of historically formed Azerbaijani cities. Icherisheher in Baku, the historical parts of such cities as Sheki, Shusha, Ordubad, Nardaran settlement of Baku city, Lahij settlement of Ismayilly region, Ilisu of Gakh region, Kish settlement of Shaki region, Garachay river valley of Ordubad region, Chiraggala and ancient Shabran have become historical and architectural preserves by his decrees.

In his frequent journeys around the republic Heydar Aliyev was sure to pay attention to the condition of individual architectural and cultural monuments. The National leader treated them with especial reverence.

Firstly, it was the mausoleum of Momine Khatun in Nakhchivan, the place in the vicinity of which he spent his childhood, where he used to make his sketches and watercolors, dreaming of becoming an artist. Heydar Aliyev would visit this monument at the first opportunity, driven now not by nostalgia but by the desire to touch the rich history of his country.

He was proud that people can admire how rich and ancient the past of Azerbaijan is, and spared no effort to preserve it.

The Palace of Sheki khans in Sheki was another one of the famous places of the National leader. Thanks to him this pearl of Azerbaijani architecture was carefully restored and retained its unique murals and stained-glass windows, to admire which come visitors from every corner of the world.

Icherisheher has a separate story with Heydar Aliyev. Here the head of the state could afford himself to be a simple citizen of his country, he shared his aspirations with the people – common residents, and they reciprocated his feelings.

Here among the people in the ancient part of Baku he celebrated Novruz each year, and literally lived at the pace not only with the city but also with every citizen of Azerbaijan. In the heart of the capital, his words that no matter how much we build, how closely we integrate into the world, and in particular into the European community, we must retain our national ornaments, national coloring of our buildings, and keep historical monuments in their original state, sounded ever so relevant and up to date.

He not only preserved but also developed – absolutely magnificent are the monuments to the cultural and arts personalities built on his initiative. In spite of the fact that they were another means of preserving national self-perception, they also became a part of the cultural heritage. Here showed itself the artistic talent of the National leader that enabled him to select really worthy works.

From the times of his youth Heydar Aliyev dreamt of building for people, creating architectural structures, giving them the beauty that he grasped while studying the masterpieces of the world fine arts. He had to become an architect by profession but became an architect by vocation. He was building the future of his country, was creating a jural state, democratic society, market economy, and the foundation, basis of all that was the revival of the culture and spirituality.

"The nation that has rich culture will always move forward, will live and develop..." - it was not just words, Heydar Aliyev always backed his words by actions.

During the time of his administration began the era of cultural renovation. In spite of numerous economic problems, shortage of materials and equipment the construction of palaces of culture began throughout the country. Heydar Aliyev personally controlled the building processes because sometimes behind constructions there were lives of hundreds of people. There are numerous examples, take for instance the building of Baku choreographic college. In soviet times famous cultural workers, dancers and teachers were leaving the country in search of a better place, and had it not been for Heydar Aliyev then today the famous school of Azerbaijani ballet would have been lost.

He not only made arrangements to build the college where the elder generation could teach their art to the youngsters, but also ordered to improve the material welfare to teachers, not forgetting to support the advancement of Azerbaijani ballet on the world stage.

The rise in the interest to the classical music is also connected to Heydar Aliyev's name – after his personal direction the attendance of symphonic concerts by all top level administrative persons became a commonplace.

The attendance of the public was followed by the construction of new concert halls. In Baku alone were built the palaces "Republic" and "Gulistan", the Opera studio, the circus building, concert-exhibition and sports complexes, were reconstructed the Opera and Ballet Theater, Song Theater named after Rashid Behbudov, was rebuilt the oldest Theater of Musical Comedy. The buildings raised in this period were important not only from the point of view of their predestination, their architectural perfection and innovative for those times solution entitled them to be included in the golden fund of the architectural culture of Azerbaijan

Construction of the museums of prominent culture figures and renaissance of the museum business in Azerbaijan are also the credit of the National leader. In the 60-70-s of the last century Azerbaijan republic was far behind the union neighbors with regard to the number and diversity of the museums, and again Heydar Aliyev came to the aid – one by one began to open the museums of Samad Vurgun, Uzeyir Hajibeyli, Bulbul, Jafar Jabbarli, Nariman Narimanov.

Later after returning to the administration of the country, in spite of the war and difficult economic situation, were opened another 21 museums including the famous home-museum of Leopold and Mstislav Rostropovich, Nakhchivan State museum of carpet, home-museum of Jalil Mamedgulizade. The expositions of the home-museum of Huseyn Javid and the State Museum of musical culture were opened. More than 200 museums that function today in our country received support from Heydar Aliyev on various occasions. In some cases it was restoration works, in other cases construction of new premises, expansion of the exposition, conduction of anniversary meetings and jubilee nights. The latter deserve to be mentioned especially – it was Heydar Aliyev who began the good tradition to celebrate jubilees of the prominent culture and arts figures. The most impressively were celebrated 600-year anniversary of Imadeddin Nasimi, 500-year anniversary of Muhammed Fizuli, 1300-year anniversary of Dede Gorgud, jubilees of ~ Magomayev, Samad Vurgun, Jafar Jabbarli, Mamed Said Ordubadi, Ashug Alasgar and many others.

An outstanding merit of Heydar Aliyev is the worldwide acknowledgement of Nizami Ganjavi as an Azerbaijani poet. On the whole Heydar Aliyev made an invaluable contribution to the popularization of the Azerbaijani literature. Apart from holding jubilees and subsequent events, one cannot forget his efforts made for returning the remains of the repressed poet-philosopher Huseyn Javid to his motherland – Nakhchivan, construction of the mausoleum of Molla Panah Vagif in Shusha.

The war started by Armenia brought huge damage to the whole country, including the cultural heritage of Azerbaijan. Heydar Aliyev understood how badly destroyed was everything, including the souls of the people, maybe that is why one of his wisest decisions was restoration of religious values and monuments. Heydar Aliyev was facing a daunting task – to bring the faith back to the people, rebuild temples, and what is most important respectful relationships between the representatives of different confessions. Today the great merits of Heydar Aliyev in the interreligious dialogue which resulted in the high level of tolerance in Azerbaijan are acknowledged throughout the world.

Today the Muslims worship in mosques, the Christians in churches, the Jews in synagogues built and restored by Heydar Aliyev. Inside their temples and outside they make up one whole – Azerbaijani people.

It should be mentioned that nowadays also a lot is being done by the National leader's successors - President of the Republic of Azerbaijan Ilham Aliyev and the President of Heydar Aliyev Foundation, UNESCO and ISESCO Goodwill Ambassador, MP Mehriban Aliyeva for preservation and enrichment of the cultural heritage. Nowadays, as a result of a rapid growth and expansion of the infrastructure of the capital and other cities of Azerbaijan has risen a sharp need for protection of a great number of cultural objects.

The president of the country Ilham Aliyev has become the guarantor of the protection of these unique monuments. He issued numerous important decrees and orders "About protection of Historical and Architectural Monuments in Baku the capital of the Republic of Azerbaijan" and "About monumental-sculptural memorials, memorial and architectural complexes in the Azerbaijan Republic" that made possible to preserve them in their original form.

There are also numerous cultural projects carried out by the President of Heydar Aliyev Foundation, the First Lady of the country, the Goodwill Ambassador of UNESCO and ISESCO, MP Mehriban khanum Aliyeva. It is organization of festivals and exhibitions on the international level, restoration of historical and religious buildings, construction of cultural centers, museums and much more.

Heydar Aliyev looked in the future with certainty and took necessary steps for reinforcement of self-consciousness and self-identity of Azerbaijanis. Living in tomorrow, he always valued the past and taught this to the others. His invincible desire to create, irrepressible energy, and all-absorbing love to the motherland – this is why Azerbaijani culture is known throughout the world. Each year more and more people discover Azerbaijan and its great heritage, including the legacy of the National leader.

To name all that was done by this Great Man is impossible, a lot remains unseen – in people's souls, in memories, in destinies. But there are visual images – it is buildings, monuments, historical-cultural preserves, religious structures.

This book represents just a part of the cultural heritage that was carefully preserved by the National Leader. The name of Heydar Aliyev will always be connected with the Revival – the nation, the country, the culture ...

Abulfas Garayev

Minister of Culture and Tourism of the Azerbaijan Republic

**MEMARLIQ ABİDƏLƏRİ
VƏ
TARİX-MƏDƏNİYYƏT QORUQLARI**

**ARCHITECTURAL MONUMENTS
&
HISTORICAL-CULTURAL PRESERVES**

İçərişəhər Tarix-Memarlıq Qoruğu

İçərişəhər Bakının düz mərkəzində yerləşən bənzərsiz tarix-mədəniyyət abidəsidir. Onu gah "Bakı akropolu", gah "Köhnə şəhər", gah da "İç şəhər" adlandırırlar. Qədim Bakı məhz bu məkanda, da-niznin kənarında uçalan təpəlik üzərində yaranmışdır. Getdikcə şəhər böyüməyə başlamış və XII yüzillikdə qala divarları ilə həşərə alınmışdır. Bu səbəbdən İçərişəhəri çox zaman həm də Qala adlandırırlar.

Qala divarları ilə əhatə olunmuş ərazidə bir çox bənzərsiz tarix-memarlıq abidələri: Qız qalası, müxtəlif məscidlər, minarələr, karvansaralar, hamamlar və digər tikililər yerləşir. Ən yüksək təpə üzərində tikilən orta əsr memarlığının şah əsərlərindən biri - "Şirvanşahlar sarayı" kompleksi qədim şəhərdə dominant rol oynayır. Kompleksə daxil olan Divanxana, Saray binası, türbələr, məscid, hamam və ovdan 3 həyata sığdırılmışdır.

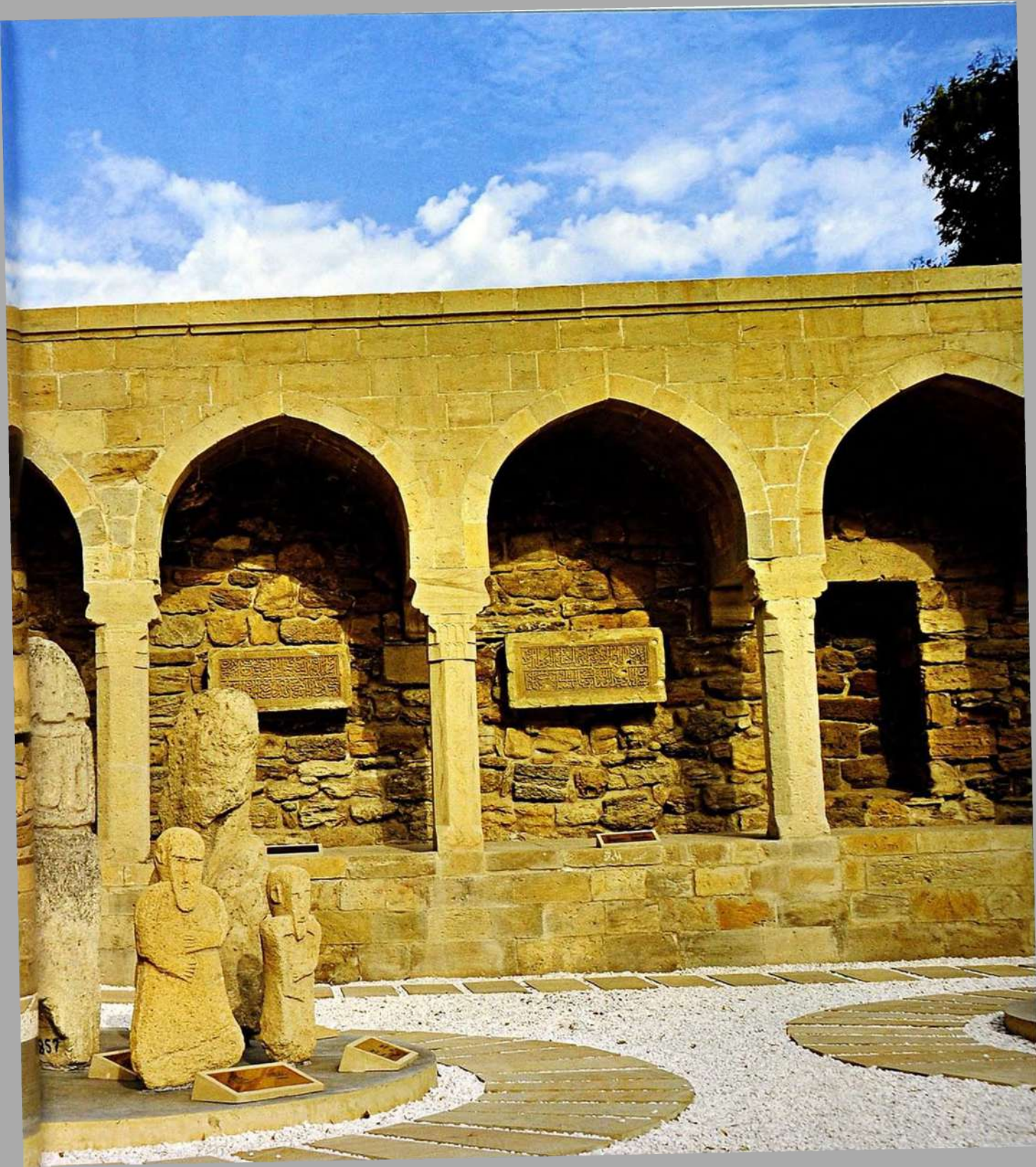
İçərişəhərdəki tikililərin əslər boyu formalaşmış özünə məxsus xüsusiyyətləri vardır. Ərazinin qıtlığı ucbatından buradakı tikililər "divar-divara" prinsipi əsasında inşa edilirdi. Burada bağ-bağca tapmaq qeyri-mümkündür. Həyətlər sonsuz dərəcədə kiçik olub, bir-birindən dənizə küçə, dalan və döngələr ilə ayrılır. Qala divarlarının özləri də diqqətəlayiqdir. Qədim zamanlarda Bakıda biri-birindən içərisində su olan xəndəklə ayrılan iki qala divarı mövcud idi. Lakin XIX əsrin ortalarından etibarən şəhərin sürətlə genişlənməyə başlaması nəticəsində bəzi divarları sökülmüş, yerində yaşayış binaları tikilmişdir. Günümüzdə yalnız iç divar qalıb çatmışdır. Onun 25 qülləsi və baş qapısı vardır.

"İçərişəhər" "Şirvanşahlar sarayı kompleksi" və "Qız qalası" ilə birlikdə YUNESCO-nun 2000-ci ilin 2 dekabr tarixində Avstraliyanın Kernz şəhərində keçirilmiş XXIV sessiyasında bəşər sivilizasiyasının yaratdığı digər incilərlə yanaşı Dünya İrs siyahısına daxil edilmişdir.

Ümummilli lider Heydər Əliyev Azərbaycan xalqının maddi mədəniyyətinin əvəzsiz abidəsi olan İçərişəhərin qorunub saxlanması məqsədilə müvafiq sərəncamlar imzalamış və bu sahə üzrə mühüm tapşırıqlar vermişdir. Məhz onun tapşırığı ilə Azərbaycan SSR Nazirlər Sovetinin "Bakı şəhərində "İçərişəhər" in, Şuşa və Ordubad şəhərlərinin tarixi hissələrinin tarix-memarlıq qoruğu elan edilməsi haqqında" 1977-ci il 10 avqust tarixli 280 nömrəli qərarına əsasən İçərişəhər Dövlət Tarix-Memarlıq Qoruğu təşkil edilmişdir.

AZƏRBAYCAN SSR NAZİRLƏR SOVETİ

QƏRAR

№ 280

10 avqust 1977-ci il, Bakı şəhəri

Bakı şəhərindəki "İçərişəhər" in, eləcə də Şuşa və Ordubad şəhərlərinin tarixi hissələrinin tarix-memarlıq qoruqları elan edilməsi haqqında

Bakı şəhərindəki "İçərişəhər" in tarixən formalaşmış memarlıq simasının, eləcə də Şuşa və Ordubad şəhərlərinin tarixi hissələrinin qorunub saxlanılması və regenerasiyası məqsədi ilə Azərbaycan SSR Nazirlər Soveti qərara alır:

1. Bakı şəhərindəki "İçərişəhər" in, eləcə də Şuşa və Ordubad şəhərlərinin tarixi hissələrinin tarix-memarlıq qoruqları elan edilməsi haqqında Mədəniyyət Nazirliyinin, Elmlər Akademiyasının, Respublika Dövlət Tikinti Komitəsi və Bakı Şəhər İcraiyyə Komitəsinin təklifi qəbul edilsin.

Azərbaycan SSR Mədəniyyət Nazirliyi, Naxçıvan MSSR Nazirlər Soveti, DQMV İcraiyyə Komitəsi və Bakı Şəhər İcraiyyə Komitəsi üç ay müddətində qoruqların mühafizə zonalarının və tikinti işlərinin tənzimlənməsi zonalarının hüdudlarını müəyyən etsin, göstərilən qoruqlar haqqında əsasnamələri işləyib hazırlasın və Respublika Dövlət Tikinti Komitəsi, Elmlər Akademiyası və Ədliyyə Nazirliyi ilə razılaşdırmaqla təsdiq etsin.

2. Naxçıvan MSSR Nazirlər Soveti, DQMV İcraiyyə Komitəsi və Bakı Şəhər İcraiyyə Komitəsi:

a) memarlıq qoruqlarının, Şuşa və Ordubad şəhərlərinin tarixən formalaşmış hissələrinin baş regenerasiya planlarını 1 dekabr 1978-ci il tarixədək işləyib hazırlasın və Respublika Elmlər Akademiyası və Dövlət Tikinti Komitəsi ilə razılaşdırmaqla təsdiq olunmaq üçün Azərbaycan SSR Nazirlər Sovetinə təqdim etsin;

b) 1977-ci ildə "İçərişəhər" in ayrı-ayrı yaşayış məhəllələrinin regenerasiyasına dair layihə-smeta sənədlərini müəyyən olunmuş qaydada hazırlasın və təsdiq etsin, 1978-ci ildə regenerasiyanın həyata keçirilməsinə başlasın;

c) Respublika Maliyyə Nazirliyi ilə razılaşdırmaqla iki ay müddətində I-ci bənddə göstərilən tarix-memarlıq qoruqlarının ştat vahidlərini təsdiq etsin və onların əməyin ödənişi qruplarını müəyyən olunmuş qaydada təyin etsin;

ç) Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyası və Dövlət Tikinti Komitəsi ilə razılaşdırmaqla tarix-memarlıq qoruqlarının regenerasiyası üzrə illik işlərin planını təsdiq etsin;

d) qoruqların regenerasiyası və abidələrin bərpası məqsədi ilə 1977-1978-ci illər üçün layihə-kəşfiyyat işləri limitlərinin, həmçinin maddi resursların, nəqliyyat vasitələri və tikinti mexanizmlərinin ayrılması üçün sorğuları iki ay müddətində hazırlasın və təqdim etsin.

Respublika Dövlət Plan Komitəsi və Maddi-Texniki Təchizat Komitəsi həmin sorğulara baxıb onları müəyyən olunmuş qaydada həll etsin.

3. Maliyyə Nazirliyi Mədəniyyət Nazirliyi, Naxçıvan MSSR Nazirlər Soveti, DQMV İcraiyyə Komitəsi və Bakı Şəhər İcraiyyə Komitəsi ilə birlikdə yuxarıda göstərilən tarix-memarlıq qoruqlarının bərpası və abadlaşdırılması üçün tələb olunan məbləğin ayrılması məsələsini nəzərdən keçirsin və həll etsin.

Azərbaycan SSR Nazirlər Sovetinin Sədri

Azərbaycan SSR İşlər İdarəsinin müdiri

Ə. İbrahimov

S. Təliyev

Icherisheher State Historical-Architectural Preserve

Icherisheher is a unique historical and cultural monument located right in the centre of Baku. It is often called either the "Baku acropolis" or "Old city" or "Inner City". On this very spot, on a hill rising right by the sea shore, was forming old Baku. Gradually the city began to grow and by the XII century it was enclosed in fortified walls. For this reason Icherisheher is often called the Fortress.

The area within the Fortress walls houses a number of unique historical and architectural monuments including: the Maiden Tower, various mosques, minarets, caravanserais, baths and other structures. Located on the highest point of the city one of the masterpieces of the medieval architecture the "Shirvanshahs palace" complex plays the dominant role in the old city. The Court-house (Divankhana), Palace building, tombs, mosque, bath and storage lake (Ovdan) included in the complex are placed in three courtyards.

Throughout the centuries the buildings of Icherisheher have formed their own style. Due to the living space limitations the buildings here were built on the "wall-to-wall" principle. It is impossible to find a garden here. Very small courtyards are separated from one another by a web of narrow streets, blind alleys and turns. The walls of the fortress are themselves worthwhile paying attention to. In the past Baku had two rows of fortress walls separated from each other by a ditch filled with water. But beginning from the mid XIX century the city growth reached such a rate that the outer walls were demolished and replaced with residential buildings. Only the inner wall remained till the present days. It has the main gates and 25 watchtowers.

The "Icherisheher", the Palace of Shirvanshahs and the Maiden Tower were included in the UNESCO World Heritage List alongside with the other gems of the global civilization at the 24th session of the organization held in Cairns, Australia, on 2 December 2000.

The National leader Heydar Aliyev has signed a number of decrees and instructions with the aim to preserve this invaluable monument of the material culture of the Azerbaijani people. Following his instruction the Soviet of Ministers of the Azerbaijan SSR passed Resolution No 280 on 10 August 1977 "On declaring the Icherisheher and the historical parts of Shusha and Ordubad cities as historical and architectural preserves" resulting in the establishment of the Icherisheher State Historical and Architectural Preserve.

THE COUNCIL OF MINISTERS OF AZERBAIJAN SSR

DECREE

№ 280

Dated on 10 August, 1977, Baku

Regarding declaration of "Icherisheher", Baku and the historical area of Shusha and Ordubad as historic and architectural conservation area

To save and regenerate the architectural appearance of "Icheri sheher", Baku and the historical area of Shusha and Ordubad established historically, the Council of Ministers of Azerbaijan SSR gives decree:

1. To accept the suggestion made by the Ministry of Culture, Academy of Science, the Republican State Committee for Construction and Baku municipal executive committee regarding declaration of "Icheri sheher", Baku and the historical area of Shusha and Ordubad as historic and architectural conservation area.

The Ministry of Culture of Azerbaijan SSR, the Council of Ministers of Nakhchivan ASSR, NKAR executive committee and Baku municipal executive committee have to establish the borders of the protective zones and the conservation area development control zones, to develop regulations relating to the conservation areas mentioned above, and to approve such regulations within 3 months, subject to agreement with the State Committee for Construction, Academy of Sciences and the Ministry of Justice of the Republic.

2. The Council of Ministers of Nakhchivan ASSR, the NKAR executive committee and Baku municipal executive committee have:

- a) to develop General layouts on regeneration of architectural conservation areas, historically established areas of Shusha and Ordubad, until December 1, 1978, subject to agreement with Academy of Sciences and the Republican State Committee for Construction, and provide such layouts to the Council of Ministers of Azerbaijan SSR for approval;
- b) to prepare and approve in proper manner the design specifications and estimates on regeneration of individual residential districts of "Icheri sheher" in 1977 and to provide them for realization in 1978;
- c) to appoint staff for the historic and architectural conservation areas mentioned in clause 1, and to determine their groups in accordance with remuneration in proper manner, subject to agreement with the Ministry of Finance of the Republic and within 2 months;
- d) to approve the annual work plan on regeneration of the historic and architectural conservation areas, subject to agreement with Academy of Sciences and the State Committee for Construction of Azerbaijan SSR;
- e) to prepare and provide applications within 2 months to assign limits for planning and surveying works, as well as material resources, transportation facilities and construction machinery for 1977-1978 to regenerate the conservation areas and to restore monuments.

The State Planning Committee and the Chief Supply Committee have to review such applications to solve them in proper manner.

3. The Ministry of Finance with the Ministry of Culture, the Council of Ministers of Nakhchivan ASSR, the NKAR executive committee, Baku municipal executive committee have to review and solve the matter on assignment of funds required to restore and modernize the historic and architectural conservation areas mentioned above.

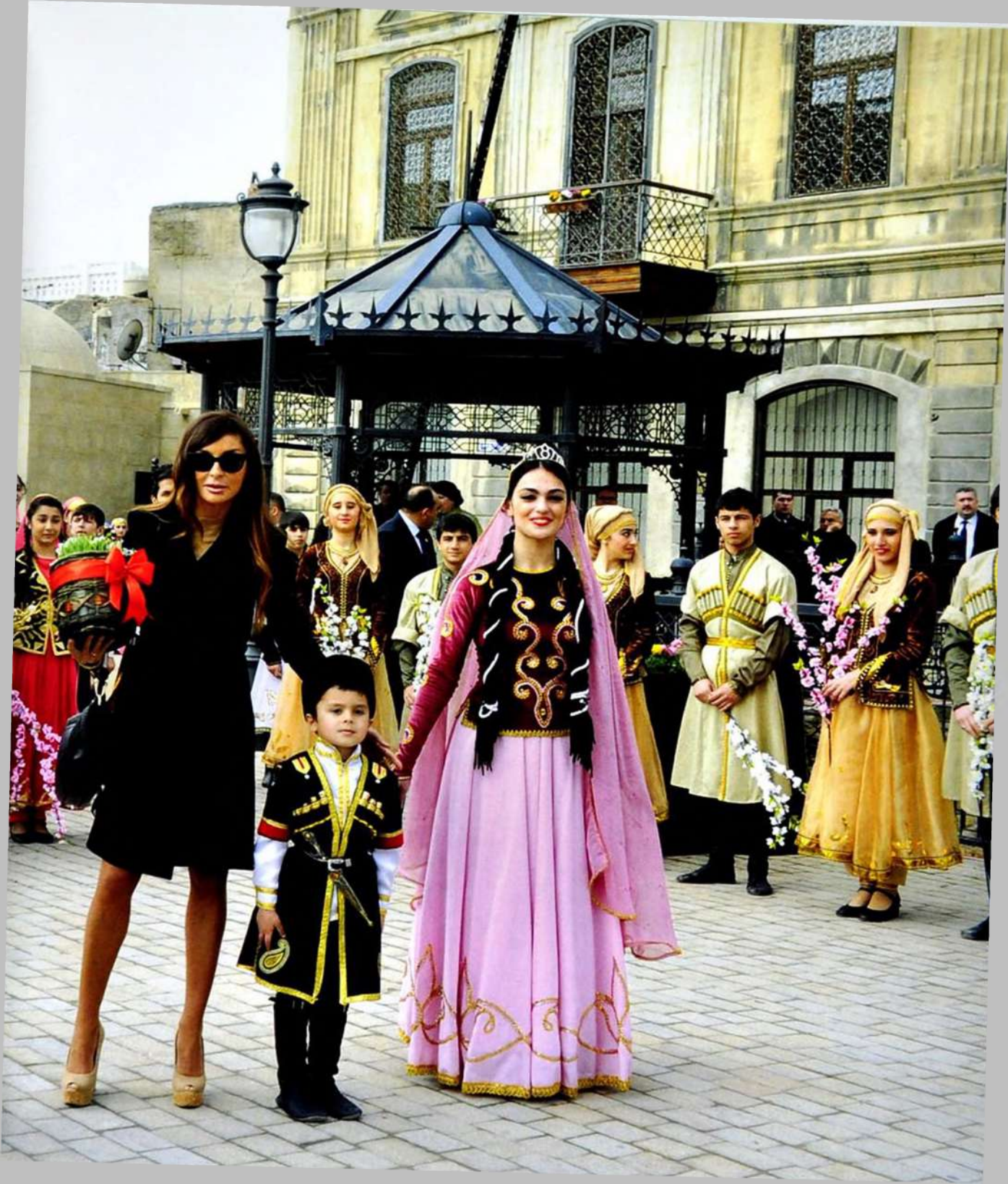
The Council of Ministers of Azerbaijan SSR Chairman

A.Ibragimov

The Council of Ministers of Azerbaijan SSR Executive officer

S.Tatliyev

Müslüm Maqomayev adına Azərbaycan Dövlət Filarmoniyası

Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasının binası 1910-1912-ci illərdə "İctimai toplanmaların yay binası" layihəsi kimi inşa edilmişdir. Bina 1920-ci ildə parakəndə fəaliyyət göstərən ansamblar, orkestrlər və musiqi həvəskarlarının istifadəsinə verildi. 1936-cı il mayın 25-də Azərbaycan Filarmoniyasının təşkil olunduğu həmin binada 1936-37-ci illərdə bərpa işləri aparılmışdır.

1937-ci il avqust ayının 11-də isə Xalq Komissarları Sovetinin 5021 sayılı iclasının qərarı ilə AK (b) MK-dan əməkdar incəsənət xadimi Müslüm Maqomedoviç Maqomayevin adını əbədləşdirmək məqsədilə Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasına bəstəkarın adının verilməsi xahiş olunmuşdur.

Elə həmin ildən Azərbaycan Dövlət Filarmoniyası Respublikamızın mədəni həyatında əvəzedilməz rol oynayır. Filarmoniya milli və klassik musiqiçilərin təkrarsız təbliğat ocağıdır.

Azərbaycan musiqi həvəskarlarının çox sevdiyi bu möhtəşəm konsert binası 1996-cı ildə təmir işləri ilə əlaqədar öz fəaliyyətini dayandırdı. Ümummilli Lider Heydər Əliyevin müvafiq sərəncamı əsasında 8 illik fəsilədən sonra burada təmir işlərinə başlandı. Heydər Əliyev burada aparılan bərpa işlərinin gedişi ilə şəxsin maraqlanırdı. 2004-cü ilin yanvarın 27-də Azərbaycan Dövlət Filarmoniyası təntənəli surətdə yenidən tamaşaçıların ixtiyarına verildi.

Azerbaijan State Philharmonic Hall named after Muslim Magomayev

Azerbaijan State Philharmonic Hall building was constructed in 1910-1912 as the project of "the summer building for public meetings". In 1920 the building was handed over to the various orchestras, ensembles, and music lovers. In 1936-37 restoration works were conducted in the building where on 25 May 1936 was organized Azerbaijan Philharmonic Hall.

On 11 August 1937 by the decision of the meeting number 5021 of the Soviet of People's Commissars in order to perpetuate the name of the Honored Art Worker Muslim Magomedovich Magomayev it was asked from the AC (b) CC (Azerbaijan Communist (Bolshevik) Central Committee) to give the name of the composer to the Azerbaijan State Philharmonic Hall.

From that year on the Azerbaijan State Philharmonic Hall has played an indispensable role in the cultural life of our republic. The Philharmonic Hall is a one off publicity hotbed for folk and classic musicians.

In 1996 this great concert organization's building that was bringing pleasure to the hearts of Azerbaijani music lovers was closed due to the restoration works. After the interval of 8 years renovation works were started here on the order of the National leader Heydar Aliyev. Heydar Aliyev personally monitored the progress of restoration works carried out here. In the official ceremony on 27 January 2004 Azerbaijan State Philharmonic Hall was again made available to the public.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİDENTİNİN SƏRƏNCAMI

Müslüm Maqomayev adına Azərbaycan Dövlət Filarmoniyası binasının bərpası və yenidən qurulması haqqında

XIX əsrin sonu - XX əsrin əvvəli Azərbaycanda siyasi, iqtisadi və mədəni həyatın bir çox sahələrində böyük canlanma dövrü kimi səciyyələnir. Neftin sənaye istehsalına başlanması Azərbaycanın, xüsusilə onun paytaxtı Bakı şəhərinin sosial-iqtisadi və mədəni mənzərəsini nəzərəcarpacaq dərəcədə dəyişirdi. Azərbaycanda dünyəvi təhsil ocaqlarının, milli teatr və mətbuatın yaranması məhz həmin dövrlə bağlıdır. Qədim və zəngin tarixə malik olan musiqi ifaçılığı sənəti də həmin dövrdə məclis, toy və xalq şənlikləri çərçivəsindən çıxaraq, çoxlu tamaşaçısı olan teatr və konsert salonlarına yol tapırdı. Filarmonik fəaliyyətin təməli qoyulurdu.

İlkin mərhələdə xanəndələr və çalğıçılar teatr tamaşalarının fasilələrində və musiqi səhnəciklərində çıxış edirdilər. Bu çıxışlar məşhur Şərq konsertlərinin meydana gəlməsi üçün şərait yaratdı. İlk Şərq konserti 1901-ci ilin yayında Şuşada təşkil edilmişdir. 1902-ci il yanvarın 11-də isə Bakıda Hacı Zeynalabdin Tağıyevin teatrında məşhur müğənnilər Cabbar Qaryağdıoğlu, Keçəçioğlu Məhəmməd, Şakili Ələsgər, Seyid Mirbabayev və başqalarının iştirakı ilə Şərq konserti keçirildi. Görkəmli ədib Əbdürrəhman bəy Həqverdiyevin təşəbbüsü və rəhbərliyi ilə 1903-cü il yanvarın 27-də Bakıda təşkil edilmiş ən böyük Şərq konserti isə Azərbaycanda filarmonik fəaliyyətin ilk tədbiri hesab oluna bilər. Şərq konsertlərinin coğrafiyası get-gedə genişlənərək, Azərbaycanın hududlarından kənara çıxdı.

XIX əsrin ortalarından başlayaraq klassik rus və Avropa musiqi əsərlərinin də Azərbaycana yol açmasına şərait yarandı. Bakıda ilk simfonik konsertlər təşkil edildi, simli alətlər orkestrinin, hərbi-nəfəsli orkestrlərin çıxışları oldu. Dünya musiqi mədəniyyətinin tanınmış xadimləri konsertlər vermək üçün Bakıya gəlməyə başladılar. İtaliya operasının görkəmli müğənnilərinin, Avstriya orkestrinin, böyük rus bəstəkarları Pyotr Çaykovskinin, Sergey Raxmaninovun, Mixail İppolitov-Ivanovun, müğənni Fyodor Şalyapinin və başqalarının Bakıya səfərləri şəhərin mədəni həyatında mühüm hadisəyə çevrildi. Təhsil müəssisələrinin proqramına nəğmə dərsləri, fortepiano, simli və nəfəsli alətlərdə ifaçılıq üzrə məşğələlər daxil edildi, musiqi kursları və məktəbləri yaradılmağa başlandı. Azərbaycanda Avropa musiqi təhsilinin əsası qoyuldu.

Bakıda musiqi tədbirlərinin aksorriyyəti Musa Nəgəyevin 1890-cı ildə inşa etdirdiyi İctimai toplanlıqlar üçün qış binasında təşkil edilirdi. Bu tədbirlərin get-gedə daha intensiv xarakter almasını və Bakının iqlim şəraitini nəzərə alaraq şəhər zadəganları 1907-cü ildə İctimai toplanlıqlar üçün yay binasının da tikilməsi barədə müraciət etdilər. 1910-cu ildə icazə alındı və həmin binanın inşası başlandı. 1912-ci ilin sonunda İtaliya memarlıq üslubu ilə Şərq memarlıq sənəti ənənələrinin üzvi bəhdəti əsasında tikilmiş bina istifadəyə verildi. O, elə ilk gündən müxtəlif musiqi məclislərinin, konsertlərin, musiqili ədəbi gecələrin mərkəzinə çevrildi. 1920-ci ilin iyulunda yaradılmış Azərbaycan Dövlət Simfonik Orkestri öz məşqlərini və konsertlərini həmin binada təşkil edirdi. Orada digər musiqi kollektivləri və solistlər də çıxış edirdilər.

Respublikada parakanda şəkildə fəaliyyət göstərən müxtəlif musiqi qurumları 1936-cı ilin mayında respublikanın ən mötəbər konsert təşkilatı kimi yaradılan Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasında birləşdirildi. Filarmoniya elə həmin binada yerləşdirildi. 1937-ci ilin avqustunda Filarmoniyaya böyük Azərbaycan bəstəkarı Müslüm Maqomayevin adı verildi. Filarmoniyanın konsert təşkilatı kimi təşəkkül tapmasında və inkişafında Azərbaycanın görkəmli sənətkarları Üzeyir Hacıbəyovun, Soltan Hacıbəyovun, Bulbulun, Cahangir Cahangirovun, Niyazinin, Qəmər Almaszadənin və başqalarının misilsiz xidmətləri olmuşdur. Hazırda ölkəmizin ən iri konsert təşkilatının nəzdində fəaliyyət göstərən Dövlət Simfonik Orkestri, Dövlət Kamera Orkestri, Dövlət Mahını və Rəqs Ansamblı, Dövlət Rəqs Ansamblı, Dövlət Xor Kapellası, Dövlət Simli Kvarteti və digər musiqi kollektivlərinin təşəkkül tapıb ərsəyə gəlməsində onların böyük əməyi olmuşdur.

Filarmoniyanın binasında respublikamızın və xarici ölkələrin görkəmli orkestr və ansambları, solistləri, müğənni və bədii qiraət ustaları uğurla çıxış etmiş, onun səhnəsində dünya şöhrətli bəstəkarların əsərləri və xalq musiqisi səslənməmişdir. Burada Azərbaycanın Üzeyir Hacıbəyli, Qara Qarayev, Fikrət Əmirov, Niyazi, Bulbul, Rəşid Behbudov, Xan Şuşinski, Şövkət Ələkbərova kimi dahi musiqi xadimləri dəfələrlə çıxış etmişlər. Dünya musiqi sənətinin görkəmli nümayəndələri Dmitri Şostakoviç, Tixon Xrennikov, Svyatoslav Rixter, Van Klibern, Mstislav Rostropoviç, David Oystrox, Lev Oborin və başqalarının Filarmoniya səhnəsindəki çıxışları simfonik musiqi həvəskarlarının yaddaşlarına həmişəlik həkk olunmuşdur. Simfonik musiqi konsertlərini dinləmək üçün Filarmoniyaya gətmək 1970-ci illərdə artıq gözəl bir ənənəyə çevrilmişdi.

Azərbaycan öz dövlət müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra milli-mədəni quruculuq prosesinin sürətlə aparılması üçün geniş imkanlar yarandı. Təəssüflə qeyd olunmalıdır ki, müstəqilliyin ilk illərində bu imkanlardan nəinki lazımcına istifadə edilmədi, hətta Azərbaycan mədəniyyət və incəsənət sahələrində uzun illər ərzində qazandığı nailiyyətləri itirməyə başladı. Mədəniyyətin dövlət qayğısından məhrum edilməsi, ona olan ögey münasibət, biganəlik şəraitində Azərbaycanın tanınmış musiqiçiləri xarici ölkələrə üz tutmağa başladılar, böyük zəhmət hesabına yaradılmış musiqi kollektivləri dağılmaq təhlükəsi ilə üzləşdi.

1994-1995-ci illərdə mədəniyyət və incəsənət sahələrində yaranmış mürəkkəb vəziyyət aradan qaldırılaraq onun aradan qaldırılması üçün bəzi təkliflər hazırlandı. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin "Azərbaycanda gənclərin istedadlarına dövlət qayğısı haqqında" 22 iyun 1996-cı il, "Gənclərin istedadları üçün xüsusi təqaüdlər təsis edilməsi haqqında" 13 sentyabr 1997-ci il, "Azərbaycan Respublikasının ədəbiyyat və incəsənət xadimlərinə dövlət qayğısının artırılması haqqında" 10 noyabr 1997-ci il, "Üzeyir Hacıbəyov adına Azərbaycan Dövlət Simfonik Orkestrinin fəaliyyətini yaxşılaşdırmaq tədbirləri haqqında" 2 dekabr 1997-ci il, "Azərbaycan Respublikasının fəxri adları haqqında" 22 may 1998-ci il, "Azərbaycan Dövlət Akademik Opera və Balet Teatrının balet truppasının işçilərinin sosial təminatını yaxşılaşdırmaq haqqında" 6 dekabr 1999-cu il, "Azərbaycan Dövlət Xor Kapellasının sosial təminatını yaxşılaşdırmaq haqqında" 2 iyun 2000-ci il, "Azərbaycan Dövlət Rəqs Ansamblının işçilərinin sosial təminatının yaxşılaşdırılması haqqında" 15 oktyabr 2001-ci il, "İncəsənət xadimləri üçün Azərbaycan Respublikası Prezidentinin mükafatlarının təsis edilməsi haqqında" 28 may 2002-ci il, "Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərdi təqaüdünün təsis edilməsi haqqında" 11 iyun 2002-ci il tarixli fərman və sərəncamları musiqi kollektivlərinin maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsi, mədəniyyət və incəsənət xadimlərinin sosial

vəziyyətinin yaxşılaşdırılması, onların yeni yaradıcılıq nailiyyətlərinə həvəsləndirilməsi yolunda mühüm rol oynadı. Görülmüş tədbirlər nəticəsində Azərbaycanın musiqi kollektivlərində artıq əsl yaradıcılıq ab-havası yaranmışdır.

Bir çox musiqi kollektivlərini birləşdirən Filarmoniyanın binasından da məqsədyönlü şəkildə istifadə edilməsi işində problemlər yaranmışdı. 1976-1977-ci illərdə Filarmoniyanın binasında əsaslı təmir aparılsa da, yeraltı suların onun zirzəmisinə sızması nəticəsində bina get-gedə yararsız vəziyyətə düşmüşdü. 1995-2000-ci illərdə dövlət büdcəsindən ayrılmış vəsait hesabına yeraltı suların qarşısının alınması və binanın bünövrəsinin möhkəmləndirilməsi üçün müvafiq işlər həyata keçirilmişdir. Binanın konsert fəaliyyətinin müasir tələblərinə cavab verməsi üçün orada əlavə tikinti işləri də aparılması qərara alınmışdır.

Müslüm Maqomayev adına Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasının binası xalqımızın milli sərvətidir. Paytaxtımızın nadir memarlıq incilərindən biri olan, unikal akustika imkanları ilə seçilən bu bina XX əsr ərzində Azərbaycan musiqi sənətinin misli görünməmiş inkişafının şahidi olmuş və bu prosesin gerçəkləşdirilməsində əvəzsiz rol oynamışdır. Azərbaycan Dövlət Filarmoniyası binasının xalqımızın tarixi və mədəniyyətinin dəyərli abidəsi olduğunu nəzərə alaraq, onun Azərbaycan mədəniyyəti və incəsənətinin inkişafında rolunun əhəmiyyətini qeyd etmək məqsədi ilə qərara alıram:

1. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti Müslüm Maqomayev adına Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasının binasında aparılan bərpa-yenidənqurma işlərinin və binanın müasir tələblər səviyyəsində lazımı avadanlıqlarla təchizatının 2003-cü il aprelin sonuna qədər başa çatdırılmasını təmin etsin.
2. Azərbaycan Respublikasının Mədəniyyət Nazirliyi Filarmoniya binasının təntənəli açılış mərasimini keçirsin.
3. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti bu sərəncamdan irəli gələn digər məsələləri həll etsin.

Heydər ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
Bakı şəhəri, 29 noyabr 2002-ci il

ORDER OF THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF AZERBAIJAN

On the restoration and reconstruction of the building of Azerbaijan State Philharmonic named after Muslim Magomayev

The end of 19th century and the beginning of 20th century is characterized as a period of bid revival in political, economical and cultural life of Azerbaijan. Start of industrial oil production considerably changed the social-economic and cultural view of Azerbaijan and especially its capital – Baku. Opening of learning places, national theatre and press in Azerbaijan is connected with that period. Musical performance having rich history comes out of the frames of wedding ceremonies and other events and moves to theatre and concert saloons attracting more and more spectators, the philharmonic basis was about to be established.

For the first stages khanende and musicians performed during the breaks of plays and in the small scenes. This performance laid a path for famous Eastern concerts. The first Eastern concert was held in Shusha in summer 1901. In January 1902 popular khanende Jabbar Garyaghdyyoglu, Kechedjioglu Mahammad, Shakili Alasgar, Seyid Mirbabayev and others performed in Eastern concert on the stage of the theater of Haji Zeynalabdin Taghiyev. The largest Eastern concert initiated and conducted by the great writer Abdurrahim bay Hagverdiyev on 27 January, 1903 can be considered the first philharmonic event in Azerbaijan. Geography of Eastern concert was gradually spread and covered the areas beyond the borders of Azerbaijan.

Starting the middle of 19th century Russian and European classic music was brought to Azerbaijan. First symphonic concerts as well as performance of string orchestra and military band were held in Baku. Famous representatives of world music culture started visiting Baku with concerts. Visits of Italian singers, Austrian orchestra, great Russian composers Pyotr Chaykovsky, Sergey Rakhmaninov, Mikhail Ippolitov-Ivanov, performer Fyodor Shalyapin and others became an grand event in the cultural life of Baku. Classes of fortepiano, singing, performance on string and wind instruments were added to school program, music schools and courses were opened. Hereby European education was founded in Azerbaijan.

Most of music events were arranged in Winter House of Public sessions built by Musa Naghiyev in 1890. Considering excessive popularity of music events and the hot climate of Baku the Azerbaijani noblemen decided to apply for establishing the Summer House of public Sessions in 1907. It was approved in 1910 and the construction of that building was started. The building in Italian architectural style based on oriental architectural traditions was finished in 1912. From the first days this building was the center of various music sessions, concerts, musical and literary evenings. Azerbaijan State Symphonic Orchestra arranged its rehearsals and concerts here. The other music bands and soloists also performed there.

МУСАУМ
МАГОМАЈЕВ

Various music groups that performed in the separate parts of the Republic were officially united in the grand concert organization named Azerbaijan State Philharmonic in May 1936. Philharmonic Society was located in the same building. In August 1937 it was named after the great Azerbaijani composer Muslim Magomayev. Contribution of the great music artists Uzeyir Hajibayov, Soltan Hajibayov, Bulbul, Jahangir Jahangirov, Niyazi, Gamar Almaszade and others to the development of Philharmonic society as a musical organization is priceless. Today State Symphonic Orchestra, State Chamber Orchestra, State Ensemble of Song and Dancing, State Dancing Ensemble, State Choir, State String Quartet and other music bands were organized only under the great contribution of these talented persons.

Many popular orchestras and ensembles, soloists, singers, elocutionists from our republic and foreign countries performed in the building of Philharmonic hall, national music and compositions of world-known composers were performed on its stage. Azerbaijan's great artists Uzeyir Hajibayli, Gara Garayev, Fikrat Amirov, Niyazi, Bulbul, Shovkat Alakbarova appeared on the stage many times. Performance of genius representatives of world music Dmitry Shostakovich, Tikhon Khrennikov, Svyatoslav Rikhter, Van Klibern, Mstislav Rostropovich, David Oistrakh, Lev Oborin and others will stay in the memory of symphonic music lovers forever. It turned to a wonderful tradition in 1970s to go to Philharmonic hall for listening to symphonic music.

After Azerbaijan has gained its independence there opened great opportunities for building up national and cultural creation process. We regret to note that in the first years of independence these opportunities were not taken in a proper way, moreover Azerbaijan was about to lose its achievements in culture and art reached during the long period. Culture deprive from government's care, indifferent approach to art made Azerbaijan's popular artist to go abroad, music ensembles gathered with big effort were about to come apart.

In 1994-1995 the problematic situation in artistic field was studied and some offers were prepared for its solution. The decrees and orders of the President of the Republic of Azerbaijan such as "About state care of young talents in Azerbaijan" dated 22 June 1996, "About establishment of special scholarships for young talents" dated 13 September 1997, "About extension of state care to literature and art workers of the Republic of Azerbaijan" dated 10 November 1997, "About actions regarding activity improvement of Azerbaijan State Symphonic Orchestra named after Uzeyir Hajibayov" 2 December 1997, "About honorary titles of the Republic of Azerbaijan" 22 May 1998, "About improvement of social protection of crew of Azerbaijan State Academic Opera and Ballet Theatre" dated 6 December 1999, "About improvement of social protection of Azerbaijan State Choir" dated 2 June 2000, "About improvement of social protection of employees of Azerbaijan State Dancing Ensemble" dated 15 October 2001, "About awards establishment of the President of the Republic of Azerbaijan to art workers" dated 28 May 2002, "About establishment of individual honored grant of the President of the Republic of Azerbaijan" 11 June 2002 strengthened material and technical basis of the music ensembles and played a significant role in stimulation of them for new artistic achievements. As a result of these events the music ensembles and bands of Azerbaijan could get inspiration of art.

There were some problems in use of the Philharmonic hall that united many music ensembles and group in proper way. Regardless complete overhaul arranged here in 1976-1977 the subsoil waters

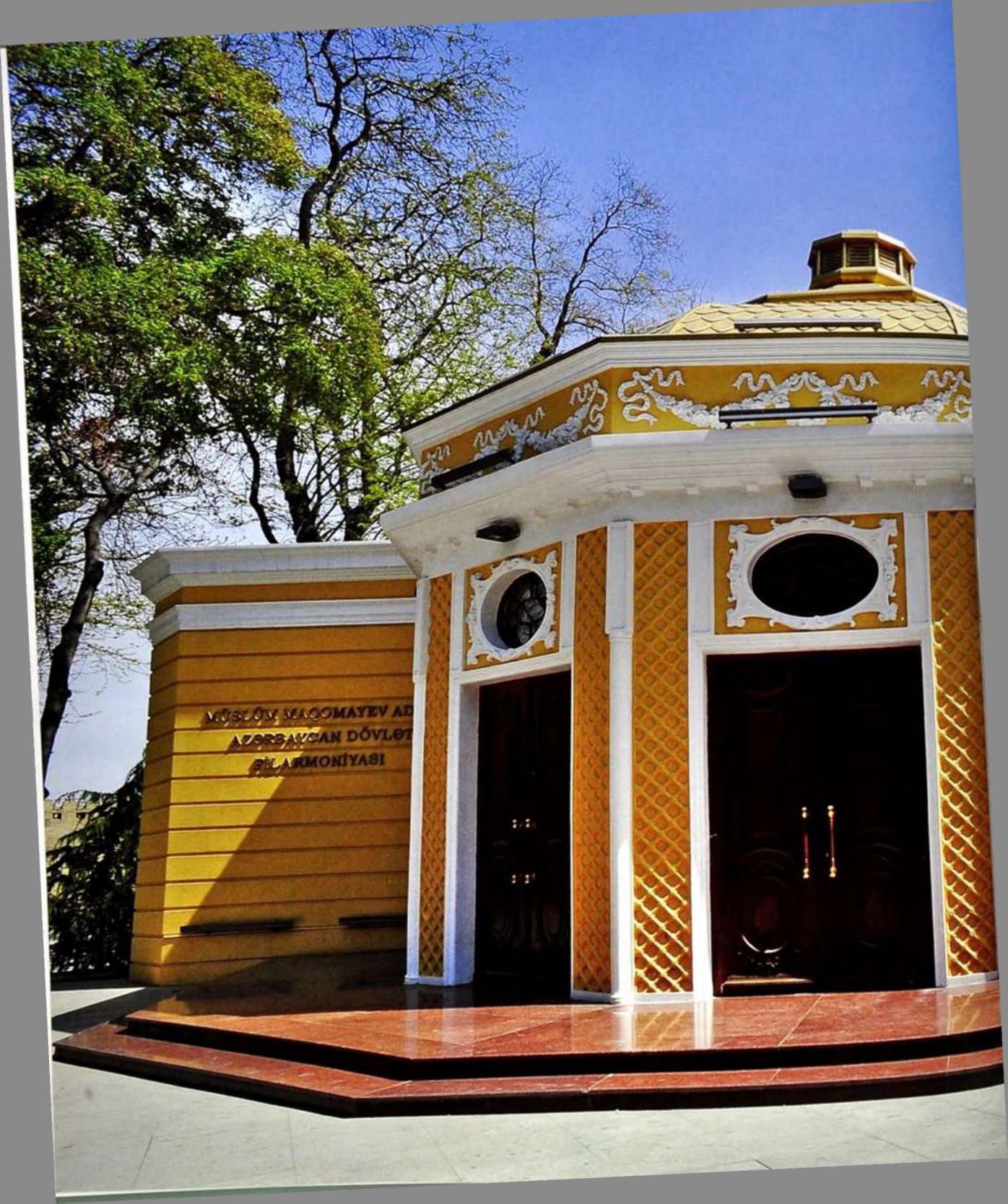
filled the basement of the building and it fell into disrepair. In 1995-2000 under the state funding the flow of subsoil waters was prevented and the foundation of the building was strengthened. It was decided to start additional construction works in order the hall could function and meet modern requirements.

Azerbaijan State Philharmonic named after Muslim Magomayev is our national heritage. Being an architectural gem of our capital and having unique acoustics this building was a witness of peerless development of Azerbaijani music in the 20th century and played irreplaceable role in realization of this process. Considering Azerbaijan State Philharmonic Hall a valuable monument of our national history and culture and aiming to point its significance in the development of culture and art of Azerbaijan I hereby resolve:

- 1.The Cabinet of Ministers of Azerbaijan Republic to ensure that restoration and reconstruction works held in the building of Azerbaijan State Philharmonic Hall as well as procurement of the building with all necessary equipment according to modern requirement to be finalized by the end of April 2003.
- 2.Ministry of Culture of the Republic of Azerbaijan to arrange opening ceremony of the Philharmonic Hall.
- 3.The Cabinet of Ministers of Azerbaijan Republic to solve other issues related to this order.

Heydar ALIYEV
President of the Republic of Azerbaijan
Baku city, 29 November, 2002

MÜSLÜM MAĞOMAYEV AD
AZƏRBAYCAN DÖVLƏT
BİTARMIYASI

Azərbaycan Dövlət Musiqi Teatrı

1883-cü ildə Hacı Zeynalabdin Tağıyevin təşəbbüsü ilə Bakıda ilk teatr binası tikilmişdir. 1908-ci il yanvarın 25-də isə müsəlman Şərqində opera janrının əsasını qoyan Üzeyir Hacıbəylinin "Leyli və Məcnun" əsərinin ilk tamaşası bu teatrın binasında olmuşdur. 1922-ci ildən binada Akademik Milli Dram Teatrı, 1960-cı ildən isə Azərbaycan Dövlət Musiqili Komediya Teatrı fəaliyyət göstərmişdir. 1988-ci ildə uçmaq təhlükəsi olduğuna görə həmin bina sökülmüş və yeni binanın inşasına başlanılmışdır.

Teatr binasının tikilib istifadəyə verilməsinə xüsusi diqqət və qayğı göstərən ümummilli lider Heydər Əliyev 1995-ci ildə tikinti işləri ilə tanış olmuş, öz tövsiyələrini vermişdir. Ulu Öndər 1998-ci ilin oktyabrında teatr binasının rəsmi açılışında iştirak etmişdir.

Prezident İlham Əliyevin 2010-cu ildə imzaladığı Sərəncama əsasən, Azərbaycan Dövlət Musiqi Teatrının binasında geniş yenidənqurma işləri həyata keçirilmişdir. Yenidənqurma işləri zamanı əvvəlki memarlıq üslubunun qorunub saxlanılmasına xüsusi diqqət yetirilmişdir.

Azerbaijan State Music Theater

The first theater building was built by the initiative of Haji Zeynalabdin Taghiyev in 1883. The first show of "Leyli and Majnun" opera written by Uzeir Hajibayov, founder of the first opera genre in Islamic East in January 25 1908, took place in this theater building. Academic National Drama Theater worked in the building in 1922 and Azerbaijan State Musical Comedy Theater since 1960. Due to the threat of collapse of the theater building, it was dismantled and construction of a new building was started.

Paying due care to construction and commissioning for use of the theater building, our national leader Heydar Aliyev familiarized himself with the construction works in 1995 giving his recommendations. Our Great Leader took part at the official opening ceremony. Our Great Leader also took part at the official opening ceremony of the theater building in October 1998.

Pursuant to the Instructive Order signed by President Ilham Aliyev in 2010, large-scale reconstruction works have been carried out in the building of Azerbaijan State Music Theater. Special care was taken to retain the previous architectural style of the building during such reconstruction works.

Möminə Xatun Türbəsi

"Dağlanlar dağılıb, amma qalanlar içərisində Möminə Xatun məqbərəsi XII əsrdə, orta əsrlərdə Azərbaycanın nə qədər zəngin mədəniyyəti olduğunu, doğrudan da böyük memarlıq məktəbi olduğunu göstərir"

Heydər Əliyev

Azərbaycan milli memarlığının möhtəşəm abidəsi, Şərq memarlığı incilərindən biri olan Möminə Xatun türbəsi 1186-cı ildə Naxçıvan şəhərinin qərb hissəsində tikilmişdir (memar Əcəmi Əbubəkr oğlu Naxçıvani).

Azərbaycan Atabəylər dövlətinin banisi Şəmsəddin Eldəniz arvadı Möminə Xatunun qabri üzərində məqbərə yaradılmasına qərar vermiş, onun tikintisini oğlu Məhəmməd Cahan Pəhləvan hicri tarixi ilə 582-ci ilin məhərrəm ayında (aprel, 1186) başa çatdırmışdır. Elin yaddaşında "Atabəy günbəzi" adı ilə qalmışdır. Abidənin baştağında kufi xətti ilə bu sözlər həkk olunmuşdur. "Biz gedirik, ancaq qalır ruzigar. Biz ölüyük, əsər qalır yadigar".

Kompozisiyaya, yetkinliyə, yarıntılarının incə, zərif işlənməsinə və memarlıq həllinə görə türbə orta əsrlər memarlıq sənətinin şah əsərlərindən sayılır. Abidə əzəmətli memarlıq zənginliyi ilə yanaşı, Azərbaycanın qədim tarixə, möhtəşəm dövlətçiliyə, yüksək səviyyəli mədəniyyətə, böyük memarlıq məktəbinə malik olduğunu göstərir. 19 əsrə aid rəsm əsərlərindən və fotosəkillərdən görünür ki, Möminə Xatun türbəsinin yanında monumental tikililər, o cümlədən Cəmi məscidi olmuşdur.

14 oktyabr 1999-cu il tarixində Naxçıvanda Möminə Xatun türbəsinin ziyarəti zamanı Ümummilli lider Heydər Əliyev abidənin bərpası ilə bağlı müəyyən tapşırıqlar vermişdir.

Türbə 2003-cü ildə əsaslı bərpa olunmuşdur.

**Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin
milli memarlığımızın möhtəşəm abidəsi, XII əsrdə görkəmli
Memar Əcəmi Əbubəkr oğlu Naxçıvaninin yaratdığı Mömünə
xatun türbəsinin ziyarəti zamanı çıxışı - Naxçıvan şəhəri,
14 oktyabr 1999-cu il**

Yadımdadır. mən burada yaşayan zaman, gənc vaxtımda, məktəbdə oxuyanda gəlib bunun ətrafında gəzirdim. Məktəbdə oxuyanda çoxlu rəsm çəkirdim, buna həvəsim vardı, rəssam olmaq istəyirdim. Onda mənə nə olduğunu heç başa düşmürdüm. Ancaq rəsm çəkdiyimə görə axtarır, gözəl yerləri çəkirdim. Məsələn, Haçadagı. Naxçıvanın başqa yerlərini çəkirdim. Mömünə Xatun türbəsinə bir neçə variantda çəkmişəm. Çox təəssüf edirəm, mən Bakıya, oradan Leninqrada, Moskvaya gələndən sonra buradakı kitablarımı, çəkdiyim şəkilləri hamısı dağıldı. Təəssüf edirəm. Akvarellə çəkilmiş çox gözəl şəkillərim vardı.

Mən sizə (Vasif Talibova) tapşırıq verirəm ki, bu abidəni, vaxtilə sərdabədə dəfn olunanların məzarlarının oğurlanıb aparılıb başdaşlarını qiymətli mərmərdən çox gözəl düzəldin. Nə qədər vəsait lazımsa, ayrılacaqdır.

Sən (Arif Qədimov) bu gün çox gözəl məlumat verdin, çox sağ ol, təşəkkür edirəm. Ancaq, əlbəttə ki, mənə incidən odur ki, bizim xalqımız öz tarixini, mədəniyyətini - zəngin tarixini, zəngin mədəniyyətini, zəngin tarixi köklərini keçən əsrlərdə də, ondan sonrakı dövrdə də, indi, XX əsrdə də, birincisi, öz xalqına göstərə bilməyib, ikincisi də dünyaya göstərə bilməyibdir.

Bu baxımdan, məsələn, mərhum akademik Ziya Bünyadovun əsəri, deyə bilərəm ki, Azərbaycan tarixində yazılmış ən qiymətli əsərlərdən biridir. Azərbaycanda işlədiyim zaman bu əsərə görə ona Dövlət mükafatı verdim. Bu əsərə qədər Atabəylər dövləti və Azərbaycanın XII əsrdəki dövlətçilik tarixi məlum deyildi. Biza məlum olmayanda, kəmə məlum olacaqdı?

Ona görə də hesab edirəm ki, Ziya Bünyadov böyük bir tarixi ixtira edibdir. Bunu bir gündə etməmişdir. Bunu tədqiq, təhlil etmək, yazmaq, meydana çıxarmaq asan məsələ deyildi. Ziya Bünyadov həyatdan getdi. Yaşadığı zaman da mən onu həmişə qiymətləndirmişdim. Ancaq ola bilər ki, bizim xalqımız Azərbaycan tarixinin, qədim tariximizin tədqiqində, kitablar yazılmasında hələ ona lazımı qiymətini verməyibdir. Ona görə də mən təntənəli iclasda danışarkən Atabəylər dövləti haqqında dedim.

Sizə düzünü deyim ki, Atabəylər dövləti haqqındakı məlumatların hamısı Ziya Bünyadovun kitablarından aldığım məlumatlardır. Ondan əvvəl bunu eşitmişdim. Amma məlumatım yox idi. Əgər mənim məlumatım yox idisə, demək, digərlərinin məlumatı heç yox idi. Ona görə bu gün biz mərhum Ziya Bünyadova, böyük alimimizə bir daha, bir daha minnətdarlığımızı bildirməliyik. Allah ona rəhmət eləsin. Onun irsini, tarixçilik, tədqiqatçılıq fəaliyyətini davam etdirmək lazımdır. Mən bu sözləri deyirəm, televiziya da yazır, Azərbaycanın hər yerinə də yayılacaqdır. Mən bu gün buradan Azərbaycanın tarixçilərinə, Elmlər Akademiyasına öz göstərişlərimi verirəm: tarixçilərimiz Ziya Bünyadov tarixçilik məktəbi - Azərbaycanın qədim tarixi, orta əsrlər tarixi sahəsində onun kimi fəaliyyət göstərsinlər və belə dəyərli əsərlər yaratsınlar. İkincisi, təbii ki, Atabəylər dövlətinin Azərbaycan dövlətçiliyini yüz il dünyaya nümayiş etdirməsini, Atabəylər sülaləsinin, nəslinin Azərbaycan tarixində nə qədər böyük yer tutduğunu bu gün biz dərk etməliyik. Amma bunu indi qədər dərk etməmişik.

Sən gözəl xəritə göstərdin ki, Atabəylər dövlətinin sərhədi necə idi. Həqiqətdə də belədir. O, bugünkü Azərbaycandan da böyük bir ərazi idi. Bugünkü Azərbaycanın böyük bir hissəsi - həm Naxçıvan tərəfdə olan hissəsi, həm də Araz çayının o tərəfindəki hissəsi Azərbaycan dövləti, Atabəylər dövləti olubdur. Ona görə də biz buna tarixi qiymət verməliyik. (Bu baxımdan onlar Möminə Xatun türbəsinə, şübhəsiz ki, özlərinin böyük insani keyfiyyətlərinə görə yaradıblar. Onlar müdrik insanlar olublar. Əgər o müdriklik, böyük zəka, ağıl olmasaydı, məsələn, Şəmsəddin Eldəniz öz həyat yoldaşına bu türbənin yaradılmasına qərar qəbul etməzdi. Gör nə qədər ağıllı insan olubdur. O nəsil nə qədər ağıllı olubdur ki, onun oğlu bunu davam etdirib və bizim tariximizi göstərən bu qədər azamatlı memarlıq abidəsi, tariximizi təsdiq edən abidə yaranıbdir.

Əlbəttə, bu abidənin qiyməti yoxdur. Məsələn, çox vaxt, elə bu gün də bunu gözəl memarlıq abidəsi kimi təbliğ edirlər. Bu təbiiidir, doğrudan da belədir. Dağınlar dağılıb, anıma qalanlar içərisində Möminə Xatun məqbərəsi XII əsrdə, orta əsrlərdə Azərbaycanın nə qədər zəngin mədəniyyəti olduğunu, doğrudan da böyük memarlıq məktəbi olduğunu göstərir. Sən də dedin, biz də bilirik ki, Əcəmi Naxçıvani və onun yaratdığı məktəb təkcə Naxçıvanı əhatə etmür, Şərq aliminin böyük bir hissəsində onun memarlıq üslubu, memarlıq məktəbi davam edib, böyük əsərlər yaradıbdir.

Ancaq hesab edirəm ki, bu abidənin memarlıq qiyməti ilə bəzəyər, bizim üçün bəlkə daha da böyük qiyməti Azərbaycanın qədim dövlət olmasını göstərməsidir. Bu, təkcə memarlığın zənginliyini yox, dövlətçiliyin nə qədər zəngin olduğunu, nə qədər möhkəm olduğunu da göstərir. Əgər dövlətçilik o qədər yüksək səviyyədə olmasaydı, onlar bu türbənin yaradılması üçün qərar qəbul edə bilərdilərmə?

Elə XX əsri götürün. Məsələn, böyük dövlətlər var, amma böyük abidələr yarada bilmirlər, çünki imkanları yoxdur. Amma Atabəylər həm imkanlı olublar, həm də tarixə, gələcəyə böyük irs qoyublar. O yazı da təsadüfi deyildir. Burada heç bir şey təsadüfi deyildir. Onu bizim üçün yazıblar. Bəli, bizim üçün yazıblar, gələcək nəsillər üçün yazıblar. Ona görə də hesab edirəm ki, son illərdə gördüyünüz iş yüksək qiymətə layiqdir. Mən bunu çox yüksək qiymətləndirirəm, çox məmnun olduğumu bildirmək istəyirəm. Bu işi davam etdirmək lazımdır. Bu işi davam etdirmək üçün nə qədər vəsait lazım olsa, - Naxçıvanın başçısına, Ali Məclisin sədrinə deyirəm, - mən bunu əsirgəməyəcəyəm. Çünki bu, bizim müstəqil dövlətimiz üçün, gələcək nəsillər üçün çox lazımdır. Sənin bu işə həvəsini, ona bu qədər qəlbdən yanaşmağını, birincisi, həqiqətən vətənpərvər insan olduğunu, vətənpərvər azərbaycanlı olduğunu göstərir, eyni zamanda belə işləri görməyə qadir olduğunu göstərir. Mən çox məmnunam ki, sənin kimi adamlar var. Sənin kimi adamlar nə qədər çox olsa, öz tariximizi, mədəniyyətimizi, dövlətçiliyimizi daha da geniş tədqiq, təhlil edə, millətimizə, xalqımıza göstərə, təbliğ edə bilərik və dünyaya göstərə bilərik.

Bu, indibizə əvvəllikdən daha da çox lazımdır. Çünki biz müstəqil dövlətlik. Azərbaycan xalqı öz müstəqilliyini alıb. Azərbaycan dövləti öz milli, mənəvi dəyərlərini qiymətləndirərək, şübhəsiz ki, daha da yüksələcəkdir. Mən sənə təşəkkür edirəm. Buradaca sənə "Azərbaycan Respublikasının əməkdar mədəniyyət işçisi" adı verirəm. Bu, birincisi. İkincisi, sən o kitabı hazırla, məşğul ol, nəşr üçün hazırlayın verin. Hesab edirəm ki, sən bu kitabı elmi dərəcə almaq üçün təqdim etməlisən. Güman edirəm ki, bizim alimlər sənə kitabını və gördüyün işləri mənim kimi yüksək qiymətləndirirlər. Hesab edirəm, bu kitabı, bu tədqiqatlara görə sən elmlər doktoru adına layiqsən.

Mən çox sevinirəm ki, bu gün buraya gəldik. Yəni də deyirəm, uşaq vaxtı bu abidənin ətrafını gəzmişəm, baxmışam, görmüşəm, onu sevmişəm. Bir neçə dəfə demişəm - əvvəlci rəssam olmaq istəyirdim, sonra isə memarlığa meyylim, memarlıq fakültəsinə daxil olmağım, memarlıq təhsili almağım bəlkə də elə bunlarla bağlı idi. Bunları görərək, bunların təsiri altında bu sənəti sevmişəm. Ancaq sən Naxçıvandakı iki abidəni də dedin. Qarabağ abidəsini də unutmamaq lazımdır, başqalarını da.

The Mausoleum of Momine Khatun

"Many monuments were destroyed but the Mausoleum of Momine Khatun shows the great culture and architectural school of Azerbaijan in 12th century and Middle Ages".
Heydar Aliyev

The great monument of Azerbaijan national architecture and one of the Eastern architectural pearls – the Mausoleum of Momine Khatun – was built in 1186 in the west of Nakhchivan city (by architect Adjami ibn Abubekr Nakhchivani).

Founder of Azerbaijan Atabey dynasty ordered to build this mausoleum over the grave of his wife Momine Khatun and its construction was finished in maharram month of Hegira 582 (april, 1186). People called it "Atabey dome". The following words were written in Kufic style on the inner dome of the mausoleum: "We leave – the wind stays. We die – the memory stays."

For its composition, maturity, delicate and tender works in arcades and architectural solution the mausoleum is considered a masterpiece of the architectural art in Middle Ages. Along with its grand architectural richness it shows that Azerbaijan is a country of ancient history, great state, culture and big architectural school. Pictures of 19th century and photos prove that there were monumental buildings and even a mosque around it.

On 14th October 1999, during his visit to the Mausoleum of Momine Khatun in Nakhchivan the national leader Heydar Aliyev gave appropriate instructions for restoration of the monument.

In 2003 the mausoleum was capitally restored.

Speech of the President of the Republic of Azerbaijan Heydar Aliyev on visiting a great monument of our national architecture – the Mausoleum of Momine Khatun – created by notable architect Adjemi ibn Abubekr – Nakhchivan city, 14 October, 1999

I remember that in my childhood when I lived here and went to school I used to come to this place and play here. I used to draw a lot, I loved drawing and wanted to be a painter. I didn't know what that to be an architect is. I was looking for beautiful places just to draw them. For instance, I drew Hachadag and other places of Nakhchivan. I drew the Mausoleum of Momine Khatun in several versions. I'm awfully sorry that my books and drawings were left here and lost after my visit to Baku, Leningrad and then to Moscow. I'm really sorry. There were beautiful pictures drawn by me in water colours.

You (Vasif Talybov) are assigned to install gravestones made of valuable marble for those tombs gravestones of which were stolen some time ago. The appropriate funding will be provided.

You (Arif Gadimov) have made a very important report, thank you. But of course the thing that concerns me is that our nation could not show its history and culture – rich history, great culture, great historical roots either to itself or to the world during the last centuries and even now in 20th century.

From this point of view, for example, the work of the late academician Ziya Bunyadov can be considered the most valuable scientific work about the history of Azerbaijan. Working in Azerbaijan for that period I awarded him with State Award. Before his work was published there was no information about Atabey's government and government history of Azerbaijan in 12th century. If we are not aware of it then who will know that?

That's why I think that Ziya Bunyadov made a greatest historical invention. He did not do it within one day. It was not easy to research, to analyze, to write and create the history. Ziya Bunyadov passed away. I always value his while he was alive. But it is possible that our nation has not valued his contribution to the history of Azerbaijan, analysis of ancient history and his books yet. That's the reason why I spoke about the Atabey dynasty on the celebration ceremony.

I should tell you the truth – I drew all the information about the Atabey dynasty from the books by Ziya Bunyadov. I heard something about it. But did not have information. And if I had no information about it then other had no information at all. So we all should appreciate our late great scientist Ziya Bunyadov for everything again. May he rest in peace! We should save his legacy and continue his way in researched and history. My speech is typed by the television and will be broadcasted over Azerbaijan. I assign all historians of Azerbaijan and the Academy of Sciences today from this place: our historian should follow the historical school of Ziya Bunyadov – they should create such precious works based on the ancient history and history of Middle Ages of Azerbaijan. The second, we should cognize the great contribution of Atabey dynasty to the history of Azerbaijan and should value the hundred years of their governing on the historical scene of the world. But unfortunately we have not realized it yet.

You've shown a beautiful map with the borders of Atabey government's borders. That was the truth. Its territory was larger than Azerbaijan today. The larger part of Azerbaijan today lays both on Nakhchivan side and the other side of Araz River – state of Azerbaijan, state of Atabey. That's why we should give a historical value to this. (From this point of view they founded the Mausoleum of Momine Khatun because of their great human nature. They were very wise. But for this wisdom and intelligence, Shamsaddin Eldaniz would not resolve to build such a mausoleum for his wife. As that dynasty was very wise, their son followed their way and decided to establish such a tremendous architectural monument that demonstrates our history.

Of course, this monument is priceless. Often and even nowadays it is popularized as a beautiful monument. Naturally, it is true. Many monuments were destroyed but the Mausoleum of Momine Khatun shows the great culture and architectural school of Azerbaijan in 12th century and Middle Ages. You have pointed and we know that Adjemi Nakhchivani and his school covered not only Nakhchivan, his architectural method and school had followers in the larger part of East with many significant monuments created during those years.

I think that along with architectural value of the monument, this mausoleum shown the most important value for us – that Azerbaijan is an ancient country. It shows not only the rich architectural legacy but also the strong and great government. Was it possible to build such a monument without such strong state?

Let's have a look at the 20th century. For example, there are big states but they cannot establish big monuments because they have no opportunity for that. But the Atabeys were strong and they were able to leave their legacy both for history and for future. That writing was not occasional. Nothing is occasional here. They wrote it for us. Yes, they wrote it for us, for future generations. That's why I think that all you have done for the last years should be highly valued. I appreciate it very much and I'm pleased with your job. And you should continue it. I'm telling this to the Head of Nakhchivan, the Chairman of Parliament – I will not spare anything in order you could continue your work. Because it is done for our independent state and our future generations. Your willingness and approach to this job show that you are a patriot, an Azerbaijani patriot and the same time it shows that you are capable to carry out such work. I'm pleased to see people like you. The more such patriots we have the more we will be able to research and analyze our history, culture and state and show it to our nation and the whole world.

We need it more than ever because we are an independent state now. The people of Azerbaijan have gained their independence; the state of Azerbaijan has its national and moral values and will raise them. I'd like to thank you. I award you here with the name of "Honoured Cultural Worker of the Republic of Azerbaijan". It's the first. The second, you should work over that book and prepare it for publishing. I consider that you should present this book for getting scientific degree. I hope that our scientists will highly evaluate your book and you work like I did. I think that you deserve the degree of Doctor of Science for this book and research.

I'm so delighted that we came here. I'd like to say again that I came here as child, walked here, watched at this monument and loved it. I said several times – my dream to be a painter first, my aspiration for architecture and then my entering to Department of Architecture and future education were possibly inspired by this monument. Seeing this and being impressed by this monument I loved this art. But you have pointed two more monuments in Nakhchivan. We should not forget Garabaghiyar monument and others.

Hüseyn Cavidin Məqbərəsi

1882-ci ildə Naxçıvanın Şahtaxtı kəndində ruhani ailəsində dünyaya göz açmış Hüseyn Cavid 20-ci əsr Azərbaycan müterəqqi romantizminin banilərindən biridir. O, klassik Azərbaycan ədəbiyyatının ən yaxşı ənənələrini inkişaf etdirən sənətkarlardandır.

Hüseyn Cavid lirik şeirlərin, lirik-epik, epik poemaların, Azərbaycan ədəbiyyatında ilk mənzum faciə və dramların müəllifidir. Onun "Şeyx Sənan", "İblis", "Topal Teymur", "Peyğəmbər" kimi fəlsəfi və tarixi faciələri, ailə-məişət dramları üslub, baxımından Azərbaycan dramaturgiyasında yeni bir mərhələ yaratdığı kimi, milli teatr mədəniyyətinin inkişafına da qüvvətli təsir göstərmişdir.

Sibir buzlaqlarına, Maqadana sürgün edilmiş bu mətin şəxsiyyət 5 dekabr 1941-ci ildə İrkutsk vilayətinin həlak olmuşdur.

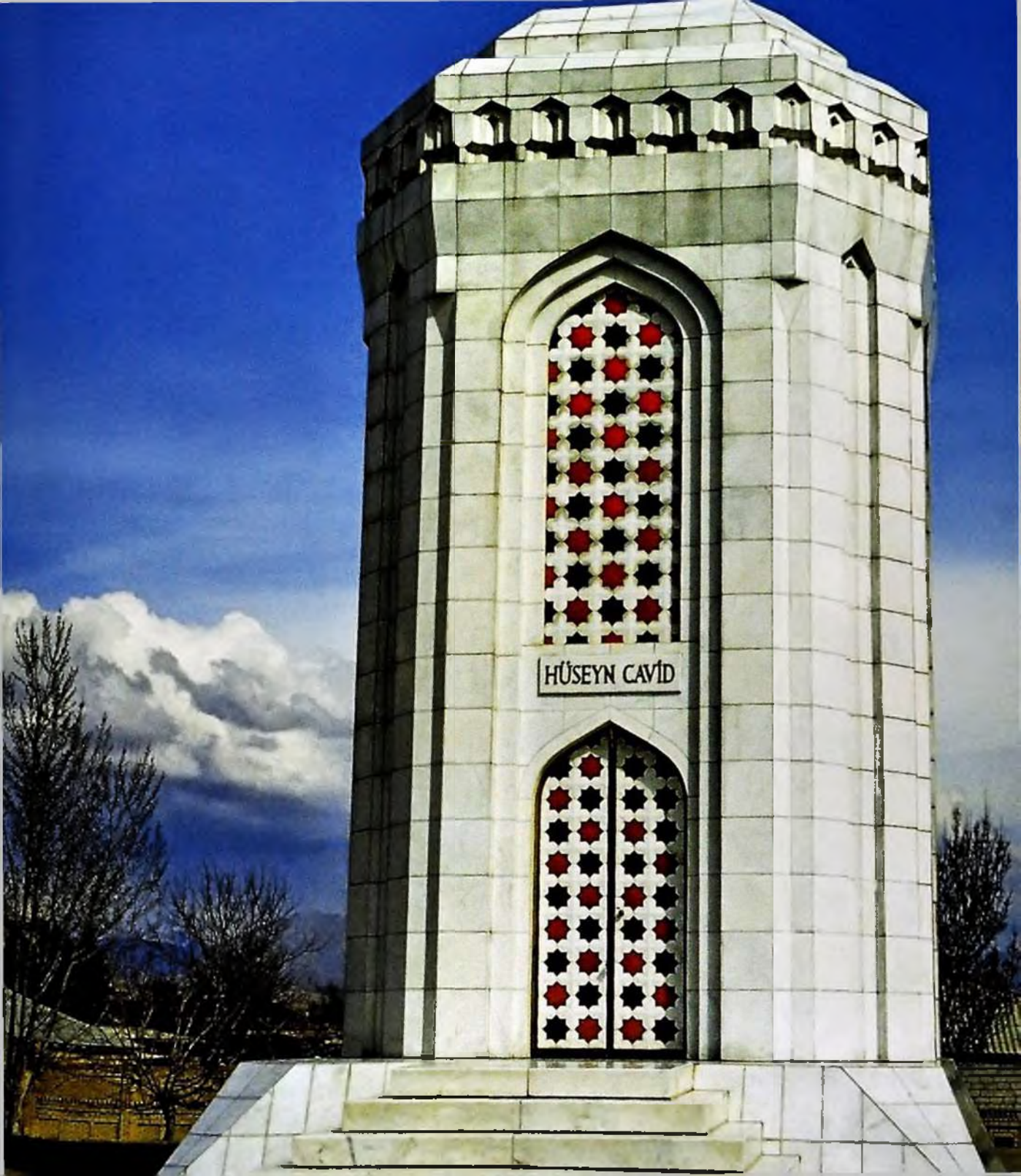
Heydər Əliyevin böyük zəhməti və səyi nəticəsində şairin anadan olmasının 100 illik yubileyi ərəfəsində onun cənəzasının qalıqları İrkutsk vilayətində Naxçıvana gətirilib, ev-muzeyinin yaxınlığında dəfn edilmişdir. 1982-ci ildə Uluöndər Heydər Əliyev H. Cavidin qəbrini ziyarət edərkən onu bər-bad vəziyyətdə görmüş və Naxçıvanda böyük ədibin qəbri üstündə möhtəşəm məqbərənin ucaldılmasına qərar vermişdir.

1996-cı il oktyabrın 29-da Azərbaycan şairi və dramaturqu Hüseyn Cavidin qəbri üzərində ucaldılmış möhtəşəm memarlıq-xatirə kompleksinin təntənəli açılış mərasimi keçirilmişdir. Burada Hüseyn Cavidin büstü qoyulmuşdur.

Sərdəbə tikilərkən Azərbaycanın Ümummilli Lideri Heydər Əliyevin böyük səyi nəticəsində Hüseyn Cavidin ömür-gün yoldaşı Müşkinaz xanımın və oğlu Ərtoğrulun qəbirləri də buraya köçürülmüşdür. Abidənin layihəsinin müəllifi Azərbaycan Respublikasının Əməkdar Memarı Rəsim Əliyev, heykəltəraşı Xalq Rəssamı Ömər Eldarovdur.

Açılış mərasimində iştirak edən Heydər Əliyev böyük dramaturqun yaradıcılığına yüksək qiymət verərək öz nitqində söyləmişdir: "Hüseyn Cavid XX əsrdə Azərbaycan ədəbiyyatının, mədəniyyətinin inkişaf etməsində misilsiz xidmətlər göstərmişdir. Hüseyn Cavid Azərbaycan xalqını, onun mədəniyyətini, ədəbiyyatını, elmini yüksəklərə qaldıran böyük şəxsiyyətlərdən biridir. Hüseyn Cavidin yaratdığı əsərlər Azərbaycan xalqının milli sərvətidir. Onlar bu gün üçün, gələcək nəsillər üçün dərslik kitabıdır.

Hüseyn Cavidin bütün yaradıcılığı, bütün fəaliyyəti Azərbaycan xalqının mədəniyyətini yüksək-lərə qaldırmaqdan, xalqımızı azad, müstəqil xalq etməkdan ibarət olubdur. Onun bütün yaradıcılığı Azərbaycan xalqını milli azadlığa, müstəqilliyə çağırıbdir. O, həmişə öz iradəsi ilə yaşamış, öz iradəsinə, millətinə sadıq olmuşdur, millətini, xalqını həddindən artıq sevmiş və millətinə həddindən artıq xidmət edən bir insan olmuşdur."

HÜSEYN CAVİD

1882-194

HÜSEYN CA

1919 - 1943

ERTUĞRUL
CAVİD

Mausoleum of Huseyn Javid

One of the founders of the Azerbaijani progressive romanticism of the 20 century Huseyn Javid was born in 1882 in Shakhtakhti village of Nakhchivan to the family of a clergyman. He is one of the skilful masters who developed the best traditions of the classical Azerbaijani literature.

Huseyn Javid is the author of lyric verses, lyric-epic, epic poems, and the first drama and written tragedy in Azerbaijan. From the point of view of writing his philosophical and historical tragedies, family-domestic dramas like "Sheikh Sanan", "Satan", "Crippled Teymur", and "Prophet" began a new stage in Azerbaijani dramaturgy and had a strong influence on the development of the national theatrical culture.

Sent into exile to Magadan, to Siberian frosts, this courageous person perished on 5 December 1941 in the district of Irkutsk.

As a result of the great diligence and effort of Heydar Aliyev, on the eve of the poet's 100 year anniversary his mortal remains were brought from Irkutsk to Nakhchivan and buried near the home-museum of the poet. In 1982 the great leader Heydar Aliyev while visiting the grave of Huseyn Javid noticed its devastated condition and issued an order to build a splendid mausoleum on the grave of Nakhchivan's great literary man.

On 29 October 1996 the inauguration of the grandiose architectural-memorial complex on the grave of Azerbaijani poet and playwright Huseyn Javid took place. The bust of Huseyn Javid was installed here.

As a result of the efforts of the National Leader of Azerbaijan Heydar Aliyev the graves of Huseyn Javid's life-long wife Mushkinaz khanum and son Ertogrul were also moved here as the mausoleum was being built. The authors of the project of the memorial were the Honored Architect of the Azerbaijan Republic Rasim Aliyev and the sculptor, People's Artist Omar Eldarov.

Heydar Aliyev, who participated in the opening ceremony, giving high value to the creativity of the prominent poet and playwright said in his speech: "Huseyn Javid rendered unparalleled services to the development of the Azerbaijan literature and culture in the XX century. Huseyn Javid is one of the prominent figures of Azerbaijani nation who raised its culture, literature, and science to the high levels. The works created by Huseyn Javid are the national treasures of the Azerbaijani nation. They are the textbooks for the present and future generations.

All work of Huseyn Javid, all his activities were aimed at raising the culture of our nation, turning our people into a free, independent nation. All his work called Azerbaijani people to the national freedom and independence. He always lived by his will, stayed faithful to his will and his nation, had great love for his people, his nation and was a person always serving his nation."

Şuşa Dövlət Tarix – Memarlıq Qoruğu

*“Şuşa takca Şuşalılar üçün yox, bütün azərbaycanlılar üçün, vətəninə, millətini sevən
hər bir vətəndaşımız üçün əziz bir şəhərdir, əziz bir torpaqdır, əziz bir qaladır,
əziz bir abidədir”*

Heydər Əliyev

XVIII əsrdə Azərbaycan şəhərsalma sənətinin nadir abidəsi, Qarabağ memarlığının canlı ensiklopediyası olan füsunkar Şuşa şəhərinin əsası Qarabağ xanlığının yaradıcısı Pənahəli xan Sancarlı Cavanşir tərəfindən qoyulmuşdur. Şuşa qalasının inşa tarixini aydınlaşdırmaq baxımından XIX əsrin rus mənbələrində aşkar edilən məlumat çox dəyərlidir. Həmin məlumatda bildirilir ki, Şuşa məscidlərinin birinin divarına quraşdırılmış kitabədə Pənah xanın 1753-cü ildə (həcri tarixi ilə 1167-ci) Şuşa şəhərinin əsasını qoyduğu yazılıb. Şuşanın Cümə məscidinin divarında olmuş bu daş kitabə sonrakı yenidənqurma işləri zamanı aradan götürülmüşdür.

Şuşa yaylasının dəniz səviyyəsindən ən hündür yeri 1600, ən alçaq yeri 1300 metrə yaxındır. Beləliklə, dövrün strateji tələblərinə uyğun çox uğurlu yer seçilməsi nəticəsində az məsrəflə möhkəm müdafiəsi olan geniş ərazili şəhər (350 hektar) yaratmaq mümkün olmuşdur. İlk illərdə qala-şəhər öz qurucusunun adı ilə Pənahabad adlandırılmış, bir müddətdən sonra onu yerləşdiyi ərazinin təbii formasına uyğun Şuşa qalası adı ilə əvəzləmişlər.

Qala-şəhərin üstün strateji yerlərində dördbucaq planlı, iç həyətlə qəsrlər tikilmişdi. Onlardan indiyə yalnız ikisi - Pənah xan qəsri və Qara Böyük Xanım qəsri qalıb. Giriş qapısı üstündəki kitabəyə görə Qara Böyük xanım qəsri 1768-ci ildə tikilmişdir.

Şuşa möhkəm qala- şəhər olmaqla yanaşı, həm də XVIII-XIX əsrlərdə Azərbaycanın mühüm siyasi-iqtisadi və mədəniyyət mərkəzlərindən biri olub.

Başqa orta əsr Azərbaycan şəhərləri kimi Şuşanın məhəllələri də əsasən qapalı quruluşu olan həyətlə ikimərtəbəli evlərdən – mülklərdən ibarət idi. Şuşa məhəllələrinin hər birində yaşayış evlərindən başqa ictimai-dini mərkəz var idi. Bu mərkəz məhəllə meydanı ətrafında qruplaşan binalar -məscid, mədrəsə, hamam, dükən və bulaqdan ibarət idi.

Şuşa məscidləri içərisində ən monumentalı XIX əsrin böyük memarı Kərbəlayi Səfi xan Qarabağının 1883-cü ildə tikdiyi Yuxarı Gövhər ağa məscididir. İbrahim xanın 1768-ci ildə tikdirdiyi məscidin yerində qızı Gövhər ağanın yenidən tikdirdiyi bu abidə Şuşanın Böyük Cümə məscididir.

Şəhərin tarixi əhəmiyyəti nəzərə alınaraq Azərbaycan Respublikası Nazirlər Sovetinin 10 avqust 1977-ci il tarixli 280 nömrəli qərarı ilə Şuşa Dövlət Tarix-Memarlıq Qoruğu yaradılmışdır.

Şərqi konservatoriyası, Azərbaycanın qədim mədəniyyət mərkəzi Şuşa 1992-ci il may ayının 8-də erməni hərbi birləşmələrinin hücumu nəticəsində işğala məruz qaldı. Bu işğal nəticəsində 248 tarix-mədəniyyət abidəsi, 8 muzey, 31 kitabxana, 17 klub, 8 mədəniyyət evi, 8 uşaq musiqi məktəbi, 1 Dövlət Rəsm Qalereyası dağıdılmış, viran edilmişdir.

БУЛБУЛУН ЕВ-МУЗЕЈИ

Shusha State Historical-Architectural Preserve

"Shusha is one very dear city, dear land, dear fortress, dear monument not only for the residents of Shusha but also for all Azerbaijani people, for every citizen loving their country and nation"

Heydar Aliyev

The rare monument of XVIII century urban development in Azerbaijan, a living encyclopedia of Garabagh architecture the fascinating city of Shusha was founded by the creator of the Garabagh khanate Panahali khan Sarichali Javanshir. From the point of view of establishing the date of construction of the Shusha fortress the information from the XIX century Russian sources is very valuable. Those sources state that on a stone inscription on the wall of one of the Shusha mosques it was written that Panah khan founded the city of Shusha in 1753 (the year of 1167 of Hegira). This stone inscription on the wall of Shusha's Juma mosque was later removed during the following restoration works.

Shusha plateau at its highest point is about 1600 meters and at its lowest point about 1300 meters above the sea level. The choice of a place that fulfilled strategic requirements of the time made possible the establishment of the city with a large area (350 hectares) with strong defenses at low expense. In the first years of its foundation the fortress-city was bearing the name of its founder – Panahabad, but later that name was changed to Shusha which reflected the natural shape of the area where it was located.

In the top strategic points of the fortress-city were built rectangular castles with inner courtyards. Nowadays only two of them remain – the Panah khan castle and the Great Black Khanum castle. According to the stone inscription on the main gate of the Great Black Khanum castle it was built in 1768.

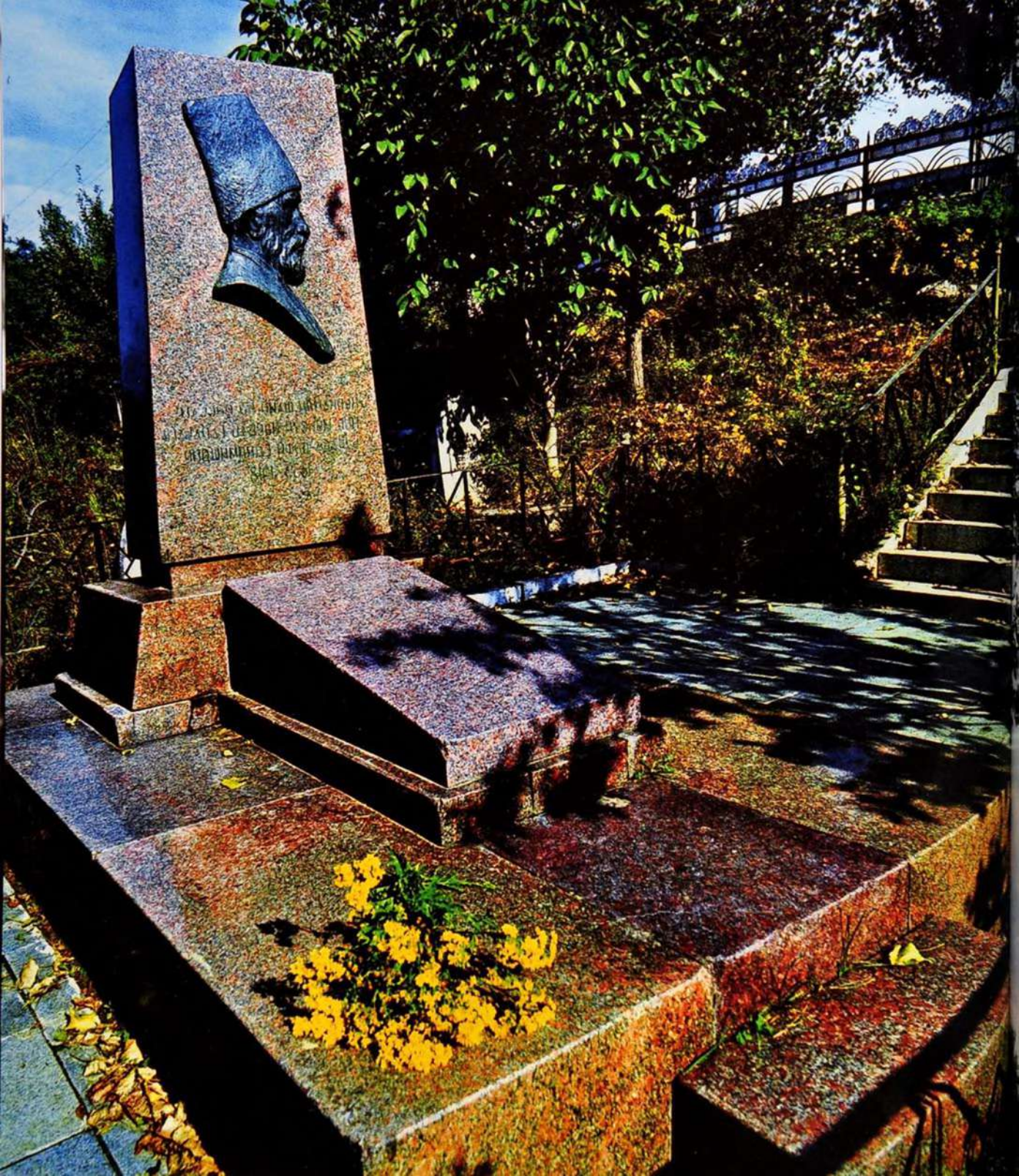
Alongside with being a strong fortress-city Shusha in the XVIII – XIX centuries was also one of the important political, economical and cultural centers of Azerbaijan.

Like other medieval Azerbaijani cities, neighborhoods of Shusha consisted mostly of two-storey houses-residencies with inner courtyards. Every neighborhood in Shusha apart from residential houses had a social and religious center. Situated on the main square of the neighborhood this center comprised buildings like mosques, religious schools, baths, shops and water springs.

The most monumental among the mosques of Shusha is the Yukhari Govhar aga mosque built in 1883 by a great architect of the XIX century Kerbelai Safi khan Garabaghi. Rebuilt by the daughter of Ibrahim khan Govhar aga on the place of the mosque built by her farther in 1768, this monument is the Big Friday mosque of Shusha.

Considering the historical significance of the city the Soviet of Ministers of the Azerbaijan Republic on 10.08.1977 passed the resolution 280 establishing the Shusha State Historical-Architectural Preserve.

The conservatoire of the east, old cultural center of Azerbaijan, Shusha was occupied on May 8 1992 as a result of the invasion of the Armenian military forces. 248 historical and cultural monuments, 8 museums, 31 libraries, 17 community centers, 8 culture homes, 8 children music schools, 1 State Arts Gallery were destroyed and devastated.

Molla Pənah Vəqifin Məqbərəsi

Molla Pənah Vəqif xalqımızın orta əsrlər ənənələri ruhunda və yeni tipli, realist, şifahi xalq poeziyasına yaxın şeirlər yazmış Azərbaycan şairlərindəndir. Onun yaradıcılığı Azərbaycan poeziyasının gələcək inkişafına böyük təsir göstərmişdir.

XVIII əsr Azərbaycan şairi, məşhur siyasi və ictimai xadim, Qarabağ xanı İbrahimxəlil xan Cavanşirin baş vəziri Molla Pənah Vəqif 1717-ci ildə Qazax yaxınlığındakı Salahlı kəndində anadan olmuşdur.

XVIII əsrin ortalarında Şuşaya köçən, burada məktəb açaraq tez bir zamanda həm gözəl müəllim, həm də istedadlı şair kimi tanınmışdır. Şöhrət qazanan şairin Qarabağ hakimi İbrahimxəlil xan tərəfindən saraya dəvət olunması və ömrünün son günlərinə qədər sarayda yaşaması məlumdur.

Yüksək savadı və elmi biliyi ilə saray ayanları və şəhər ziyalıları içərisində seçilib-sayılması onun özünə ədəbi təxəllüs götürdüyü Vəqif ("hər şeyi bilən") adını doğrultduğunu göstərir.

Vəqifi Şuşada böyük şərəflə dəfn edirlər. Hətta məzarının üstündə kiçik bir məqbərə də tikilir ki, bura da sonradan ziyarətçilərə çevrilir.

Görkəmli Azərbaycan şairi Molla Pənah Vəqifin həm korifey şair kimi, həm də siyasi və ictimai xadim kimi fəaliyyətini yüksək qiymətləndirən Heydər Əliyevin təşəbbüsü və sərəncamı ilə şairin məzarı üstündə məqbərənin bərpasına, yenidənqurma və abadlıq işlərinin aparılmasına başlanıldı. Məqbərə AMEA-nın həqiqi üzvü sənətsüenaslıq doktoru Ə. V. Salamzadə və əməkdar memar, memarlıq namizədi E. İ. Kanukovun layihəsi əsasında tikilmişdir.

1982-ci ilin qarlı yanvar günündə Heydər Əliyev Şuşada Molla Pənah Vəqifin məqbərəsinin və eyni zamanda poeziya evinin açılışında iştirak etmişdir.

Mausoleum of Mollah Panah Vagif

Mollah Panah Vagif is one of the Azerbaijani poets who wrote poems in the spirit of the medieval traditions of our people and new type, realistic poetry resembling the verbal folk rhymes. His work had a great influence on the future development of Azerbaijani poetry. Azerbaijani poet of the XVIII century, famous political and public figure, Grand Vizier of Garabagh Ibrahimkhalil khan Javanshir, Mollah Panah Vagif was born in 1717 in the village of Salahli near the city of Gazakh.

In the mid XVIII century he moved to Shusha, opened a school here and in a short period of time became known as a good teacher and a talented poet. It is known that the famous poet was invited by the ruler of Garabagh Ibrahimkhalil khan to live in the palace and he lived there till the end of his life.

His high education and scientific skills distinguished him among the courtiers and city intelligentsia and justified the literary pseudonym Vagif ("the all knowing") he had taken.

Vagif was buried in Shusha with great honors. A small mausoleum that was built on his grave later became a place of pilgrimage.

The political and public work and poetry of the famous Azerbaijani poet Mollah Panah Vagif was highly valued by Heydar Aliyev whose initiative and order gave start to the restoration and reconstruction works on the mausoleum on the poet's grave. The mausoleum was rebuilt on the project of the member of ANAS (Azerbaijan National Academy of Sciences), doctor of arts A.V. Salamzade and the honored architect, candidate of architecture E.I. Kanukov.

On a snowy day of January 1982 Heydar Aliyev participated in the opening ceremony of the mausoleum of Mollah Panah Vagif and the house of poetry in Shusha.

ЭЙ ПОЭЗИИ ВАГИФ

Şuşada Vaqifin Məqbərəsinin açılışında H. Ə. Əliyevin iştirakı. Poeziya Evinin açılışında H. Ə. Əliyevin çıxışından

...Miting iştirakçılarının gurultulu alqışları altında H. Ə. Əliyev, Süleyman Rüstəm və Mirzə İbrahimov lenti kəsdi. Vaqifin məqbərəsi açıldı. Məqbərənin önündə Azərbaycan KP MK, Azərbaycan SSR Ali Sovetinin Rəyasət Heyəti və Nazirlər Soveti Dağlıq Qarabağ Vilayət Partiya Komitəsi və Vilayət Xalq deputatları Soveti adından, Azərbaycan Yazıçılar İttifaqı adından, Şuşa əməkçiləri adından əklillər və başqa əklillər qoyuldu.

...Həmin gün Vaqifin şeirləri və ilhamlı şairin xatirəsinə həsr olunan misralar yeni poeziya evində də səsləndi. Poeziya evinin təntənəli açılışında Sov. İKP MK Siyasi Bürosu üzvlüyünə namizəd, Azərbaycan KP MK-nın birinci katibi H. Ə. Əliyev, Şuşaya şənliklərə gəlmiş başqa qonaqlar iştirak etdilər.

H. Ə. Əliyev Poeziya evinə toplaşanlara müraciətdə dedi: Əlamətdər haldır ki, Şuşada Vaqifin məqbərəsinin təntənəli surətdə açıldığı gün Poeziya evi də açılmışdı. Görək çalışsınız ki, bu ev şəhərdə əsl poeziya mərkəzinə çevrilsin, ədəbiyyatı təbliğ etsin, şuşalıları, ilk növbədə də gəncləri, böyüməkdə olan nəslə vətənpərvərlik ruhunda tərbiyə etsin, onlara gözəllik hissi aşılasın.

Şuşanın zəngin tarixi vardır... Şuşanın tarix muzeyi bunu əks etdirir.

Muzeydə toplanmış çoxlu eksponat keçmişin maddi mədəniyyətini təmsil edir. Onun bölmələrindən biri Şuşada yetişmiş, öz yaradıcılığı ilə Azərbaycanın mədəniyyət salnamasına çoxlu şanlı səhifə yazmış, ölkənin mədəni həyatının xəzinəsinə töhfələr bəxş etmiş ədəbiyyat və incəsənət ustalarından bəhs edir.

...Biz muzeyin ekspozisiyası ilə maraqla tanış olduq. Ekspozisiya məharətlə tərtib edilmişdir, şəhərin tarixindən və bu günkü həyatından, ümumən respublikanın müvəffəqiyyətlərindən kifayət qədər ətraflı bəhs edir. Siz görək onu bundan sonra da zənginləşdirəsiniz ki, ekspozisiya Şuşanın keçmişini, onun zəhmətkeşlərinin nailiyyətlərini təbliğ edə bilsin.

Üçmərtəbəli binanın salonlarında Azərbaycanın təsviri sənət ustalarının, o cümlədən Dağlıq Qarabağ rəssamlarının əsərləri göstərilir.

...Rəsm qalereyasının açılması, şübhəsiz, yaxşı təşəbbüsdür, şəhər sakinlərinin estetik tərbiyəsinə kömək edəcəkdir. Bununla birlikdə onun fondlarını yerli rəssamların əsərləri hesabına daha da zənginləşdirmək lazımdır. Bu, onları daha da həvəsləndirər.

Əliyev Şuşanı gəzərək işlərin gedişi ilə tanış oldu, işlərin davam etdirilməsinə dair bir sıra dəyərli qeydlər və təkliflər söylədi. O dedi ki, yeni binalar tikməklə yanaşı qədim şəhərin qorunub saxlanmasına, tarixi keçmişin abidələrinə də xüsusi fikir vermək lazımdır. Şuşa qədrbilən şairlər, musiqiçilər, rəssamlar məskəni kimi məşhur olmuşdur. Buranın havasında poeziya və musiqi duyulur, təbiət özü yaradıcılığa ruhlandırır, ilham gətirir. Zənnimizcə, burada mədəniyyət ustaları üçün yaradıcılıq evi tikmək məqsədəuyğun olardı.

Şuşa.

14 yanvar 1982-ci il

Participation of H. A. Aliyev in the Opening Ceremony of Vagif's Monument in Shusha. H. A. Aliyev's Speech at the Opening Ceremony of Poetry House

...H. A. Aliyev, Suleyman Rustam, and Mirza Ibrahimov cut the ribbon under thunderous applause of the meeting participants. Vagif's monument opened. Wreaths were put on behalf of the Azerbaijan CP CC, USSR Supreme Board and Soviet of Ministers, Nagorno-Karabagh Regional Party Committee and Regional National Soviet of deputies, Azerbaijan's Union of Writers, Shusha laborers and other wreaths were also put.

...On the same day, Vagif's poems and the lines devoted to the memory of the poet were also recited in the new poetry house. The first secretary H. A. Aliyev, nominee to the Soviet UCP Political Bureau and other guests on visit to the celebrations in Shusha took part at solemn opening of the Poetry house.

In his address to the audience gathered in the Poetry house, H. Aliyev said: It is remarkable that Poetry house opened on the same day with solemn opening of Vagif's monument in Shusha. You must do your best to transform this house into genuine poetry center in the city, promote literature, bring up Shusha inhabitants and in the first place, the youth and the growing generation in the patriotic spirit and instill in them the sense of beauty.

Shusha has rich historic background.. historical monument in Shusha reflects this.

Many exponents gathered in the museum represent the material culture from the past.. One of the sections of it is devoted to masters of literature and art who lived in Shusha and by virtue of their creative activities, have written many noble pages in the cultural record of Azerbaijan and contributed to the moral treasury of the country.

...We familiarized ourselves with the exposition in the museum. The Exposition is skillfully designed and it tells a lot about the historic background of the city, the life today, and broadly covers the achievements of the Republic in general. You must further enrich it so that this exposition could promote the historic past of Shusha and achievements of its hardworking people.

The halls in this three-storey building accommodate pieces of art by the descriptive art masters of Azerbaijan as well as painters from Nagorno-Karabakh.

...Opening of the art gallery is indeed a good initiative and it will contribute to aesthetic upbringing of the city population. Further its funds shall be enriched with the paintings of local painters, because it may serve to encourage them.

Aliyev walked through Shusha and familiarized himself with the progress of works making valuable remarks and suggestions as to continuation of the works. He said the ancient city shall be protected and monuments of historic past paid special care along with construction of new buildings. Shusha has always been famous for its grateful poets, musicians, and painters. Poetry and music floats in the air here, nature itself stimulates creative activity and it is a good idea to build an art center for people of art in Shusha.

Shusha,

January 14, 1982

Şəki şəhəri “Yuxarı Baş” Dövlət Tarix-Memarlıq Qoruğu

*“Allah Şəki xanlarına rəhmat eləsin ki, belə gözəl bir abidə yaradıblar”
Heydər Əliyev*

Antik mənbələrdəki məlumata əsasən əsası eramızdan əvvəl birinci minillikdə, təxminən 2700 il bundan əvvəl qoyulmuş Şəki (köhnə Nuxa) şəhəri Azərbaycanın şimal-qərbində Böyük Qafqaz sıra dağlarının ətəklərində, təbiətin füsunkar bir guşəsində yerləşir. Şəhərin adı eramızdan əvvəl VII əsrdə Azərbaycan ərazisinə gəlmiş burada yaşamış saklarla bağlıdır.

Orta əsrlərə aid mənbələrdə onun adı Şəka, Şaka, Şəkin kimi müxtəlif şəkillərdə işlənmişdir. Şəki şəhəri uzun müddət Nuxa da adlandırılmışdır.

Şəkinin 233 ha ərazini əhatə edən tarixi hissəsi Azərbaycan Respublikası Nazirlər Sovetinin 24-cü noyabr 1967-ci il tarixli 594 sayılı Qərarı ilə “Yuxarı Baş” Dövlət Tarix-Memarlıq qoruğu elan edilmişdir. Qoruğun ərazisində Azərbaycan orta əsr memarlığının klassik nümunələrindən olan Şəki Xan Sarayı (xalq arasında ona “Müştaq ımarəti” də deyilir) yerləşir.

Öz orijinallığı ilə seçilən Şəki xanlarının yay sarayı 1761-1762-ci illərdə Azərbaycanda ilk müstəqil xanlığın əsasını qoyan Hacı Çələbi xanın nəvəsi Hüseyn xanın dövründə tikilmişdir.

Qala divarları ilə əhatə olunan Xan sarayı ikimərtəbəli olmaqla altı otaqdan, dörd dəhlizdən, iki güzgüli eyvandan ibarətdir. Sarayın bütün giriş qapıları və pəncərələri şabəkə üsulu ilə hazırlanmışdır. Onların hazırlanmasında mismar və yapışqandan istifadə olunmamışdır. Müxtəlif rəngli şüşələrdən yığılmış pəncərələrin sadə hissələrində hər bir kvadrat metrə beş mindən çox, mürəkkəb hissələrində isə on dörd minə yaxın taxta və şüşə parçaları var. Abidədə işlənən şabəkələr çinar, digər taxta qisimləri isə fıstıq ağacından yığılmışdır.

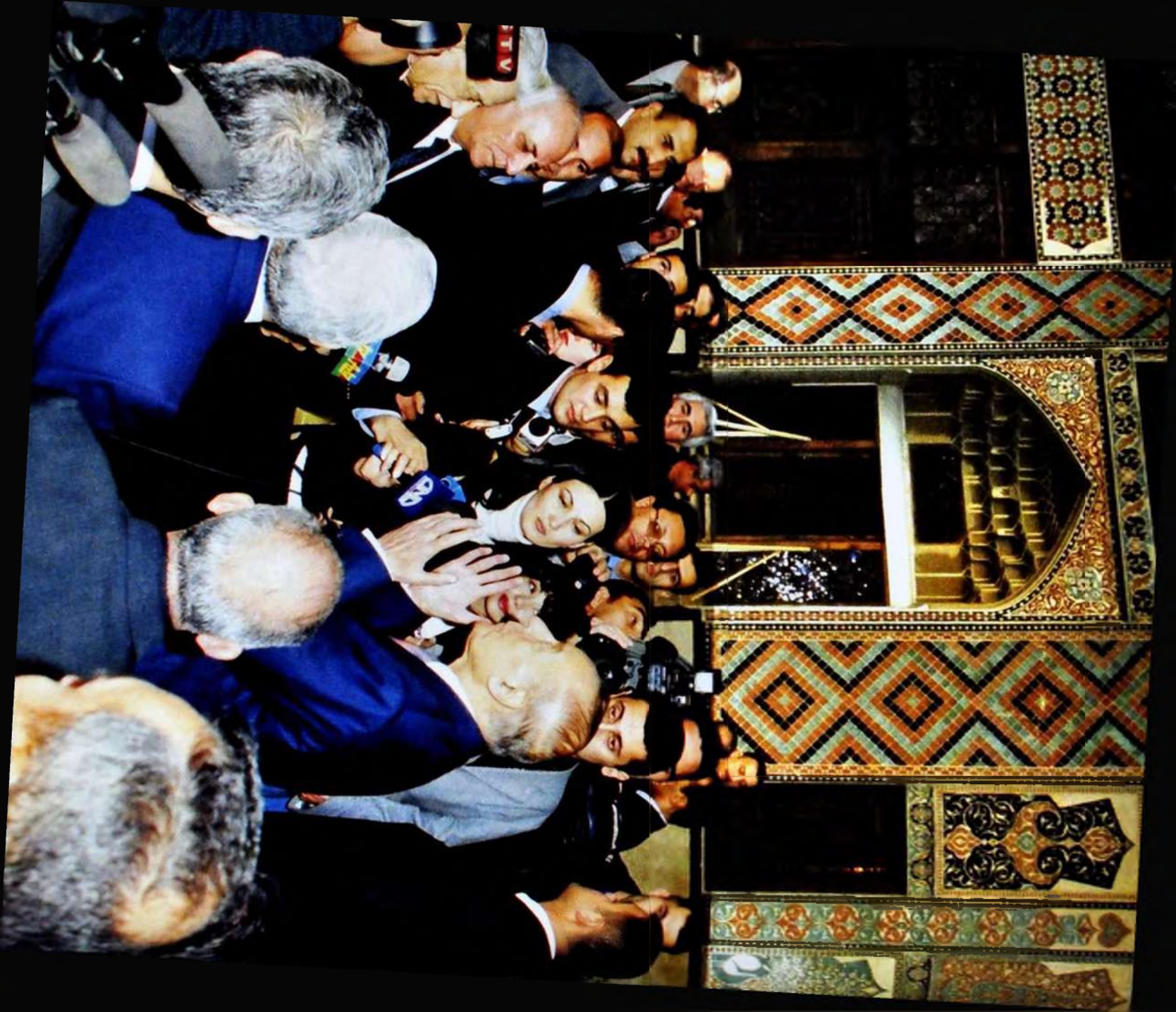
Sarayın bütün qapılarının kəmərlərində taxta arakəsmələr qoyulub. Bu da qapıdan içəri keçənlərin otaqda əyləşənlərə hörmət əlaməti olaraq başlarını aşağı əymək mənasını verir. Həmin qapıların üstündə 1895-1896-cı illərdə sarayın bərpa işlərində iştirak etmiş şamaxılı nəqqəş Mirza Cəfərin adı qeyd edilmişdir.

Xan sarayında müxtəlif dövrlərdə, yəni 1848-1851; 1884-1887; 1895-1896; 1929; 1958-1966-cı illərdə bərpa və təmir işləri aparılısa da, illərin təsiri bu gözəl memarlıq abidəsində yenidən restavrasiya zərurətini yaratmışdır.

Ünvanlı liderimiz Heydər Əliyev müstəqil Azərbaycan Dövlətinin rəhbərliyinə qayıtdıqdan sonra bütün sahələrdə olduğu kimi, mədəniyyət sahəsinə də böyük diqqət yetirilməyə başladı və ölkəmizin bir çox tarixi abidələrinə, o cümlədən “Xan Sarayı”na ikinci həyat verildi. Belə ki, Azərbaycan Respublikası ilə Beynəlxalq İnkişaf Assosiasiyasının arasında bağlanmış kredit sənədi əsasında “Mədəni irsin Qorunması” layihəsi çərçivəsində 2002-ci ilin sentyabr ayından 2004-cü ilin noyabr ayına kimi Şəki “Xan Sarayı”nın əsaslı bərpası həyata keçirildi.

2002-ci ilin noyabr ayında Heydər Əliyev şəxsən abidədə aparılan işlərlə tanışlıq məqsədilə Şəki “Xan Sarayı”nı ziyarət etmişdir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin Şəkidəki çıxışından bir parça - 9 noyabr 2002-ci il

Əziz şəkililər!
Bacılar və qardaşlar!
Dostlar!

Hamınızı ürəkdən salamlayıram. Hər birinizə, bütün şəkililərə öz hörmət və ehtiramımı, ən xoş arzularımı bildirirəm. Hamınıza xoşbəxtlik və müvəffəqiyyət arzulayıram.

Şəki Azərbaycanın ən qədim şəhərlərindən, yəni insan məskənlərindən biridir. Şəki zəngin tarixə malikdir. Allaha şükrlər olsun, bir çox tarixçi alimlərimiz Şəkidə doğulub. Onlar Şəkinin tarixini, əsrlər boyu burada yaşamış insanların həyat və məişətini yazmış, xalqa çatdırmışlar. Bütün bunlar məlumdur. Bu gün bu barədə danışmağa ehtiyac yoxdur. Yalnız onu demək istəyirəm ki, Şəki Azərbaycanın dılbar guşələrindən biridir. Bu yerlərin təbiəti ona xüsusi gözəllik verir. Bax, burada dayanıb bu dağlara tamaşa edirəm. Onlara baxdıqca adamın ürəyi açılır, insan ruhlanır, təbiəti, dünyanı görür. Bunlar hələ hamısı deyil, Şəkinin təbiəti o qədər gözəldir ki, onu ətraflı təsvir edəblər və buna ehtiyac var.

Şəkidə yaşayan insanlar bu şəhəri əsrlər boyu tikiblər. Ona görə də Şəkidə günümüzədək qalıb çatan, milli mədəniyyətimizi əks etdirən tarixi-memarlıq abidələri, digər gözəl abidələr yaradılıb. Beləcə onlar Şəkini muzeyə çeviriblər. Bütün bunlar insanları Şəkiyə cəlb edir. Dünyanın bir çox ölkələrindən Azərbaycana gələn insanlar oxuduqları kitablardan, aldıkları məlumatlardan Şəkini yaxşı tanıyırlar, ona görə də bu şəhərə mütləq baş çəkmək istəyirlər. Şəki öz xüsusiyyətləri ilə fərqlənir, burada hər zaman öz sənət nümunələri ilə Şəkini nəinki Azərbaycanda, bu regionda, eləcə də bütün Şərqi aləmində tanıtmış istedadlı ustalar, zəhmətkeş insanlar yaşayıb.

...Qeyd etdiyimi kimi, Azərbaycan mədəniyyəti, musiqisi, memarlığının inkişafında Şəki olduqca mühüm rol oynayıb. Lakin bütün bunları təmin edən insanlar da olub. Bu insanlar həm tariximizdə, həm də mədəniyyətimizdə layiqli yertuturlar: Rəşid bəy Əfəndiyev, Salman Mümtaz, Səbit Rəhman, burada bizimlə birlikdə olan görkəmli şairimiz Bəxtiyar Vahabzadə və başqaları. Şəki həmçinin dünya şöhrətli alimlərin də vətənidir. Onlardan görkəmli tarixçi, professor Yaqub Məhmudovun, bu yaxınlarda dünyasını dəyişmiş Yaşar Qarayevin və digərlərinin adlarını çəkmək olar.

Əgər musiqi mədəniyyətimizi götürsək, Şəki bu sahədə ən yüksək səviyyədə tanınmış və musiqi mədəniyyətimizə böyük töhfə vermiş insanların doğulub boya-baş çatdığı şəhərdir. Görkəmli bəstəkarımız Cövdət Hacıyev, Azərbaycanın ilk qadın bəstəkarı Şəfiqə Axundova, Səbit Rəhmanın oğlu Emin Səbit oğlu gözəl, müasir bəstəkarlarımızdan biri olub. Bizim başqa bəstəkarlarımız da var.

Yerlərdən səslər: Xəyyam Mirzazadə...
Heydər Əliyev: Xəyyam Mirzazadə də burada doğulub?

Yerlərdən səslər: Onun anası şəkildir.

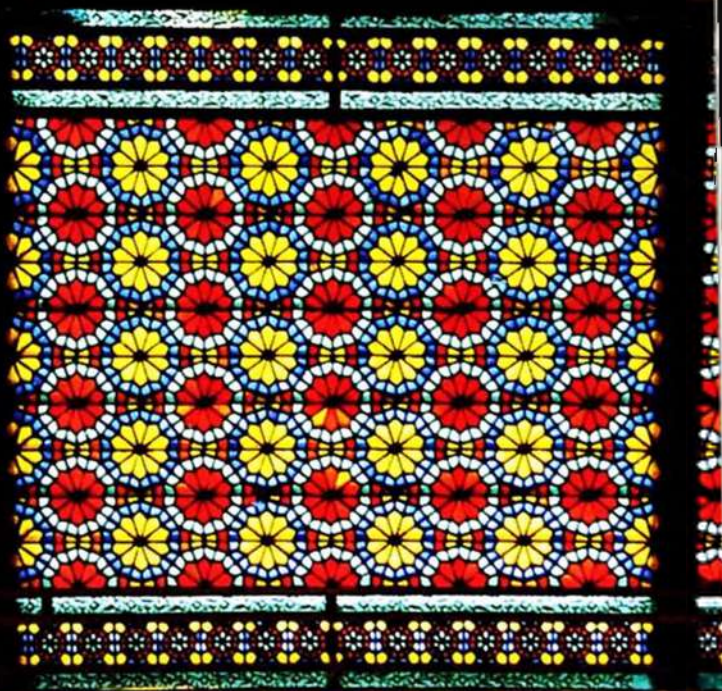
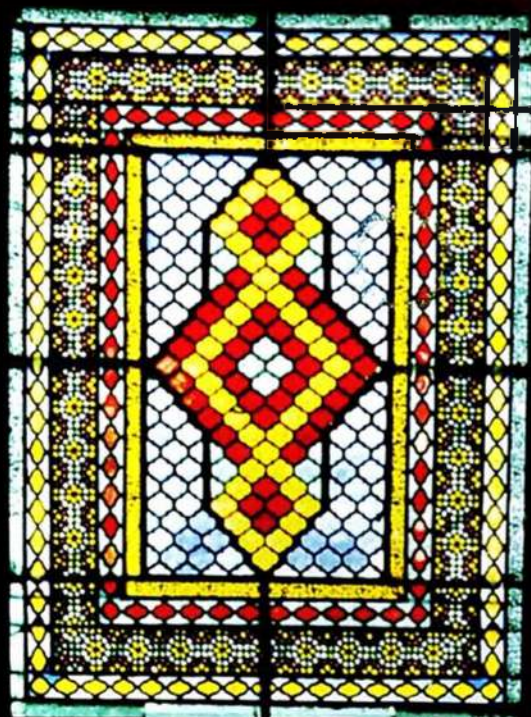
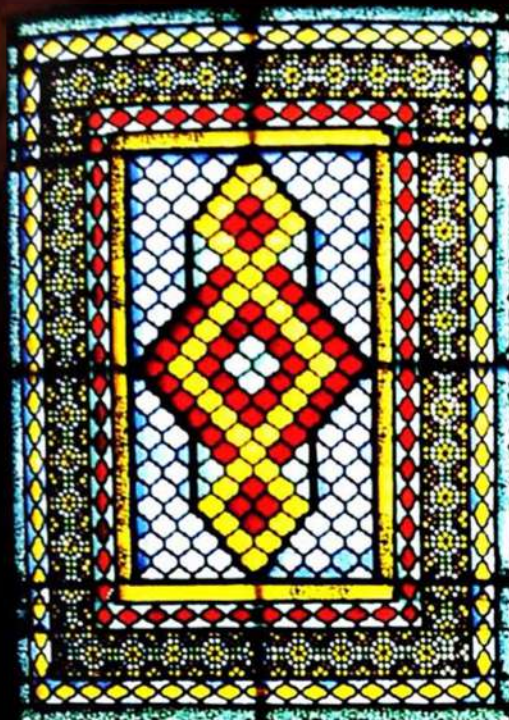
Heydər Əliyev: Əgər anası buraldırsa, deməli, özü də buralıdır. Onların sayı çoxdur... Mən imtahan verməmişəm ki, hamısını bir-birinin ardınca sadalayım. Lakin, gördüyünüz kimi, hamısını satırlayıram. Adlarını çəkdiyim insanlar Şəkinin tanınmış nümayəndələri, hər kəs tərəfindən sevilən insanlardır. Lakin şəkililərin əksəriyyəti çox şeyə öz əməksevərlikləri nəticəsində nail olublar. Mənə elə gəlir ki, Şəki muzeydir. Bu memarlıq abidələri insanların gərgin zəhməti, böyük istedadı hesabına yaranıb. Nəticədə Şəki Azərbaycanda görkəmli yer tutmuşdur. Şəkililər bununla fəxr edə bilərlər.

Mən Şəkiddən olan istedadlı bir rejissoru tanıyıram, bu, Rəsim Ocayevdir. O, gözəl, çox dəyərli filmlər çəkmişdir. Onun sonuncu işi olan "Həm ziyarət, həm ticarət" filmi xatırlayırsınız mı? Burada İstanbulla səfər edən bir şəkilin macarələrindən bəhs olunur. Filmin sonunda əsərin qəhrəmanı evə əli boş qayıdır. "Ha, Şəkiyə qayıdırıq?" ... Bu da məşhur ifadədir. Doğrudur mu? Bu ifadə şəkililərin xüsusiyyətini gözəl əks etdirir. Mən də Azərbaycan ədəbiyyatını və tarixini öyrənən bir insan və vətəndaş kimi Şəkinin uşaq yaşlarından sevmişəm. Vaxtilə Azərbaycana rəhbərlik etdiyim illərdə və indi mənim ürəyimdə Şəkinin öz yeri var, şəkililərə daima xüsusi məhəbbətlə yanaşmışam və bu gün də eyni münasibət bəsləyirəm. Gördüyünüz kimi, mənim hisslərim irsən oğluma da keçib...

The City of Sheki State Historical-Architectural Preserve “Yuxari Bash” (Top Head)

“God bless the Khans of Sheki for building such a beautiful monument”
Heydar Aliyev

The city of Sheki (old name Nukha) founded approximately 2700 years ago in the first millennium B.C. according to the antique sources, is located in one of the fascinating corners of the world on the slopes of the Greater Caucasus Mountains in the north-west of Azerbaijan. The name of the city goes back to the Saks who came and lived in the territory of Azerbaijan in the VII century B.C.

In medieval sources it has various names such as Sheka, Shaka, Shekin. For a long time Sheki was also called Nukha.

By the resolution of the Cabinet of Ministers of the Azerbaijan Republic number 594 from November 24, 1967 233 hectares of the historical part of Sheki were announced the “Yukhari Bash” State Historical-Architectural preserve. One of the classic examples of medieval Azerbaijani architecture – the Palace of Sheki Khan, also called “the Mansion” among the people, is located on the territory of the preserve.

Distinguished for its originality the summer palace of Sheki khans was built in the period of Huseyn khan - the grandson of the founder of the first independent khanate in Azerbaijan in 1761-1762 Haji Chalabi khan.

Surrounded by fortified walls the two-storey Khan palace consists of six rooms, four corridors, and two mirrored verandas. All entrance doors and windows of the palace are made with the usage of decorative patterns and ornaments. Neither nails nor glue were used in their assembly. The windows made from pieces of multi-colored glass contain more than five thousand separate pieces in every square meter of their simple parts and nearly fourteen thousand pieces of wood and glass in the more complicated parts. The ornaments of the monument were assembled from the plane tree, other its parts are from the beech tree.

All doors of the palace have wooden partitions installed in their thresholds. Persons entering through these doors had to lower their heads thus showing respect by bowing the head before those sitting in the room. On the top of these doors is written the name of the Shemakha painter Mirza Jafar who participated in the palace restoration works in 1895-1896.

Even though that during various periods, i.e. 1848-1851, 1884-1887, 1895-1896, 1929, 1958-1966, there were restoration and reconstruction works done in the Khan palace, still the years took their toll and this beautiful architectural monument was requiring further restoration.

After the comeback to the administration of the independent Azerbaijan Republic of our national leader Heydar Aliyev and as a result of his attention to the cultural sphere, many historical objects in all cities of our country including “the Khan Palace” were given the second life. This led to the implementation of the project named “Protecting the Cultural Heritage” which was funded by the credit agreement between the Azerbaijan Republic and International Development Association. Within the framework of this project from September 2002 to November 2004 capital repairs of the Shaki “Khan’s palace” were carried out.

In November 2002 Heydar Aliyev visited the Sheki “Khan’s Palace” with the aim of personally supervising the progress of the restoration works there.

Fragment of the speech of the President of the Azerbaijan Republic Heydar Aliyev in Sheki on 9 November, 2002

Dear citizens of Shaki!
Brothers and sisters!
Friends!

I am greeting you with all my heart. I am expressing to you, all citizens of Shaki, my honor and respect, my best wishes. I wish you happiness and success in your future life.

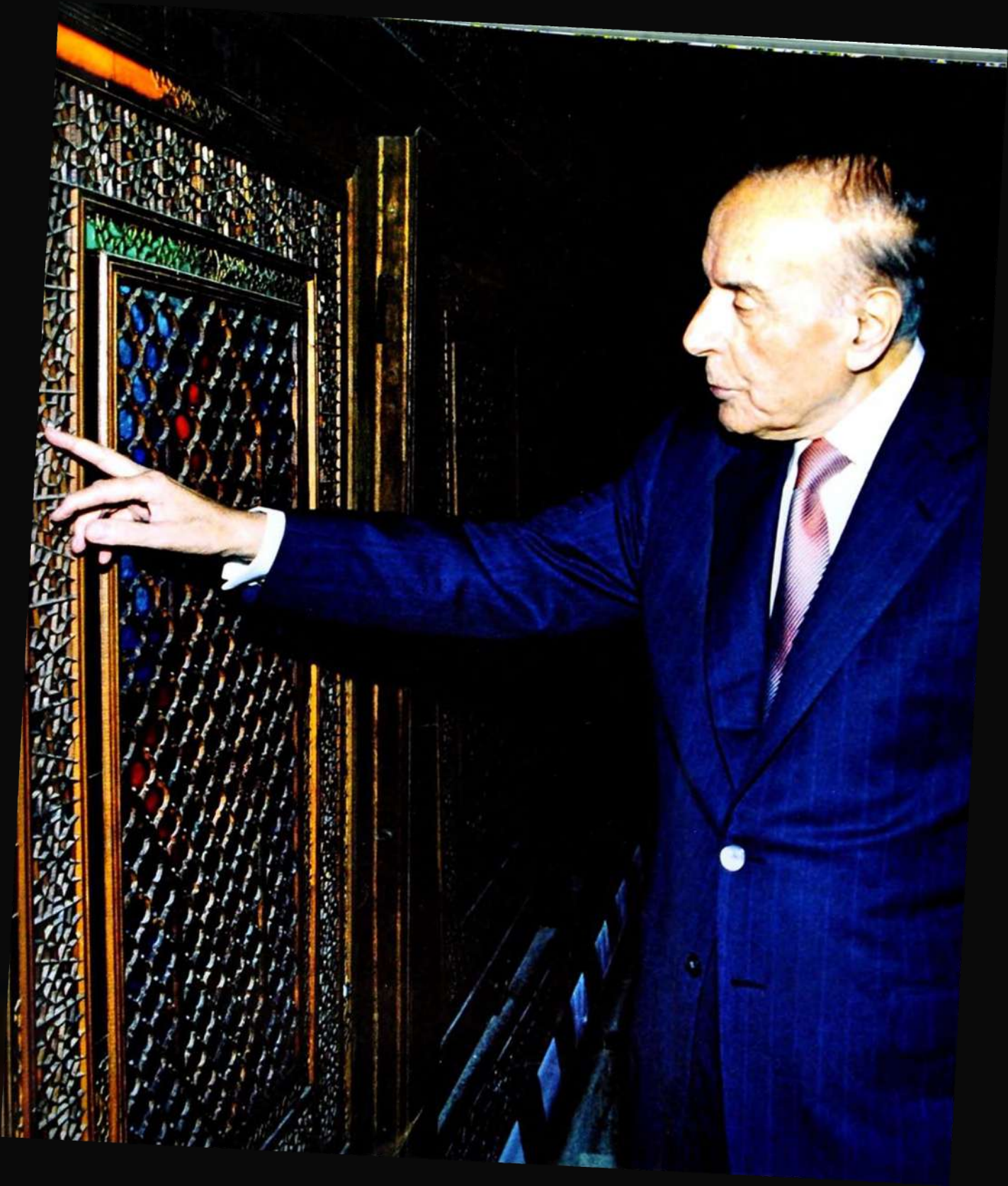
Shaki is one of the oldest cities, human settlements of Azerbaijan. Shaki has a very rich history. Thank god, many historian scientists are natives of Shaki. They described and brought to the nation the history of Shaki, mode of life in this city throughout the centuries. It is well known. Today there is no need to speak about it. I just want to say that Shaki is one of the most beautiful parts of Azerbaijan. Its beauty is most of all in the nature of this place. I am standing here and looking at the mountains. Looking at them fills one's heart with joy and inspiration, a man is seeing the nature, the world. And not only this, the nature of Shaki is so beautiful that it has been thoroughly described, as there is a need for that.

The inhabitants of Shaki have been building this city for centuries. That is why in Shaki were created historical-archeological monuments, beautiful monuments reflecting our national culture, that came to our days. They have turned Shaki into a museum. All this attracts people to Shaki. People coming to Azerbaijan from many countries of the world are well aware about Shaki from the books they read; information received, and therefore certainly want to visit this city. Shaki has its local peculiarities: here always lived good craftsmen, hardworking people who by their excellent works of art brought fame to Shaki not only in Azerbaijan or this region, but also in the whole eastern world.

...As I mentioned before, Shaki played a very important role in the development of our Azerbaijani culture, music, architecture. There were individuals who provided all this. These people have respectable place in our history as well as in culture: Rashid bek Efendiyev, Salman Mumtaz, Sabit Rahman, present here with us our distinguished poet Bakhtiyar Vahabzade, and many others. Shaki has also given this world many scientists. One of them is a prominent historian, Professor Yagub Mahmudov, he is here now. Passed away recently Yashar Karayev and many other scientists.

Looking at our musical culture, in Shaki were born and grew up many individuals well known at the highest level of this sphere and making a major contribution to our musical culture. Our distinguished composer Jovdet Hajiyev, the first woman composer of Azerbaijan Shafiga Akhundova. The son of Sabit Rahman Emin Sabit oglu was one of our fine, modern composers. We also have other composers.

Voices from the audience: Khayam Mirzazade...
Heydar Aliyev: Khayam Mirzazade was also born here?
Voices from the audience: His mother is from Shaki.

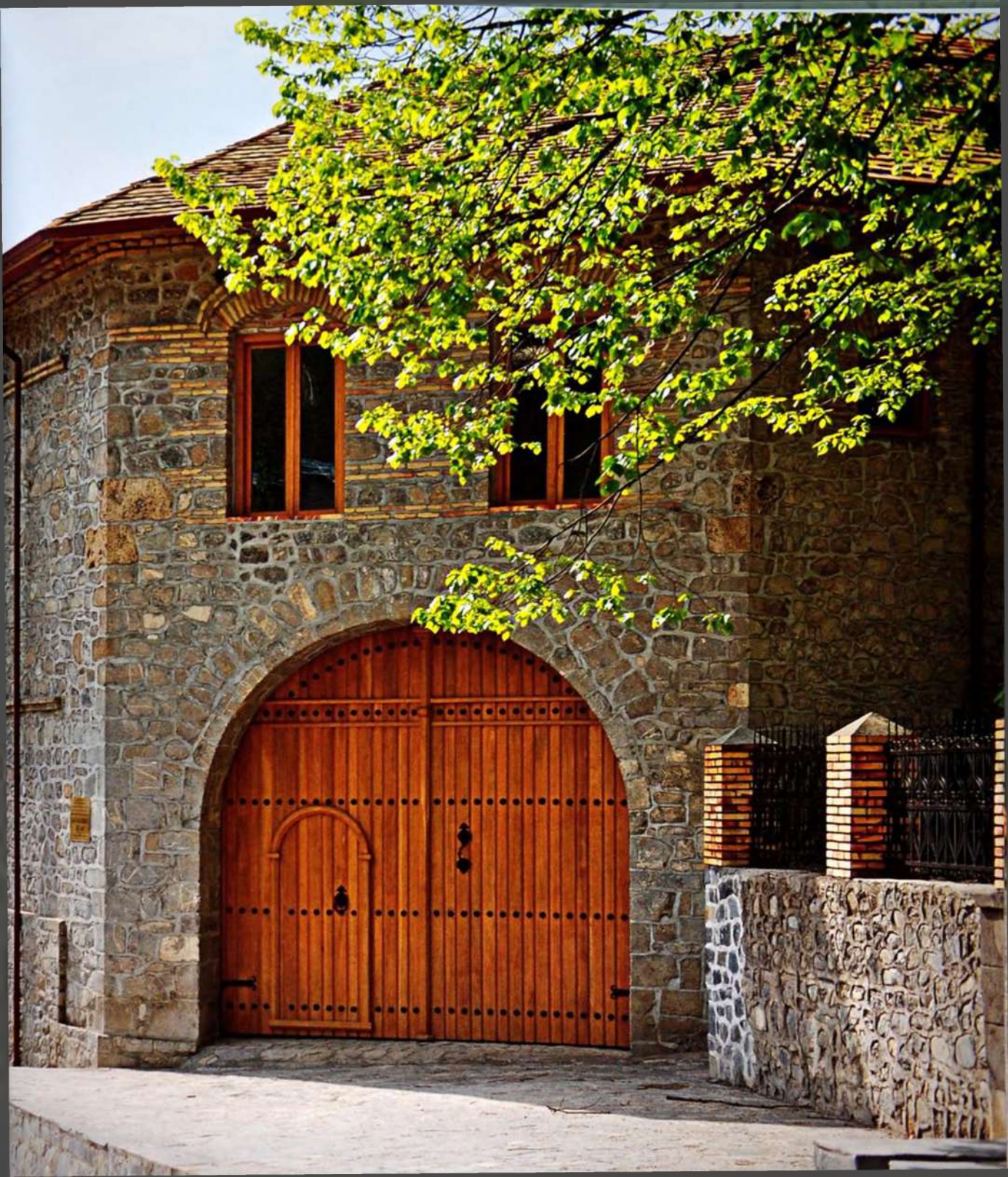

Heydar Aliyev: If his mother comes from here, then he is also from here. Many... I am not passing a test here to name everyone. But as you can see I remember everyone. The people I named are the famous representatives of Shaki, the people loved by all of us. But the inhabitants of Shaki have achieved a lot as a result of their hardworking diligence. I think Shaki is a museum. These architectural monuments are created by people as a result of their great work, enormous talent. Consequently Shaki has its distinguished place in Azerbaijan. The people of Shaki can be proud of this.

I know a talented film director from Shaki, it is Rasim Ojagov. He made beautiful, very valuable films. Do you remember his last movie – "Pilgrimage and trade"? It is about adventures of a man from Shaki during his journey to Istanbul. In the end of the movie the character returns to Shaki getting nothing for his pains. "Well, are we returning to Shaki?"... This is also a famous saying. Correct? It very well reflects the peculiarity of the people of Shaki. That is why Shaki is so much loved in Azerbaijan. I also, as a citizen and a human, loved Shaki from young years when learning Azerbaijani literature, history and culture. In the past when I headed Azerbaijan and now Shaki had and has a special place in my heart, I always had special love for the people of Shaki. It looks that my son inherited my feelings ...

Kiş Tarix-Memarlıq Qoruğu

Kiş kəndi Böyük Qafqaz sıra dağlarının cənub ətəklərində, Azərbaycan Respublikasının qədim şəhərlərindən biri olan Şəkinin şimal-qərbində yerləşir.

Kiş adına ilk dəfə Qafqaz Albaniyasından bəhs edən tarixi mənbələrdə rast gəlinir.

Kiş kəndinin tarixi özünəməxsusluğunun qorunması üçün 26 fevral 2000-ci ildə Kiş tarixi-memarlıq qoruğu yaradılmışdır.

Kiş kəndində yerləşən Alban məbədi I əsrdə İsa peyğəmbərin təlimi və ya Apostol Yeliseyin büt-pərəstlik kahinlərinin razılığı ilə yaradılan ən qədim məbəddir.

Qafqaz Albaniyasının ilkin orta əsrlər tarixinin öyrənilməsi ilə bağlı Norveç-Azərbaycan alimlərinin birgə həyata keçirdikləri Kiş layihəsi hər iki dövlət tərəfindən dəstəkləndi və 2000-ci ildə Norveç krallığı tərəfindən maliyyələşdirilməyə başlandı. Layihənin rəhbəri Memarlıq və İnşaat Universitetinin rektoru, professor, memarlıq doktoru Gülçöhrə Məmmədova oldu.

2000-ci ildən 2001-ci ilə qədər məbədin həyatı sahəsində və içərisində qazıntı işləri aparıldı və əldə olunan maraqlı tapıntılar "Kiş məbədi"nin hətta eramızdan əvvəl də ibadət yeri kimi istifadə olunduğunu sübut etdi. Məbədin üzərində hazırda heç bir epigrafiq yazı olmasa da, memarlıq-planlaşdırma xüsusiyyətləri, kompozisiya fəndləri, inşaat üslubu və texnologiyası abidənin Alban memarlarının yaratdığı qiymətli sənət əsəri olduğunu göstərir. Beləliklə, məbəd yalnız Azərbaycanda deyil, bütün Qafqazda ən qədim Alban məbədi sayılır. 2001-ci ildən başlanan bərpa işləri zamanı məbəd XIX əsrdə edilən və abidəyə xələl gətirən saxta əlavələrdən təmizləndi və öz ilkin arxitekturasına qaytarıldı. 2003-cü ildə bərpa işləri tamamilə başa çatdırıldı.

Historical-Architectural Monument “Kish”.

Kish village is located in the southern bottom of Greater Caucasus to the north-west of Shaki – one of the ancient cities of Azerbaijan.

Kish's name is indicated in the historical resources about Caucasian Albania.

On February 26, 2000 historical-architectural monument “Kish” was founded to preserve uniqueness of Kish village.

Albanian church located in Kish village is the most ancient church founded in the 1st century AD by St. Elishe under the agreement with pagan priests. Joint project between Norwegian and Azerbaijani scientists held for researches Middle Ages history of Caucasian Albania was supported by governments of both countries and in 2000 the Kingdom of Norway started funding this project. Gulchohra Mammadova – rector of Azerbaijan Architecture and Construction University, professor and Doctor of Architecture – was assigned as the project lead.

Archeological excavations were held in the courtyard and in the inner side of the church from 2000 to 2001 and very interesting findings proved that “Kish church” was a worshipping place even before Christ. Regardless the absence of any epigraphic signs the architectural-planning specifications, compositional methods, construction style and technology make this church a precious artwork created by Albanian architects. Thus the church is considered an ancient Albanian church not only in Azerbaijan but also in the Caucasus. During restoration works started in 2001 the church was cleared from false additions made to it in the 19th century and its initial architecture was restored. Restoration works were fully finalized in 2003.

Nizami Gəncəvinin Məqbərə Kompleksi

Dünya ədəbiyyatının korifeyi, Azərbaycanın, eləcə də Yaxın və Orta Şərqi adəbi-hadii təfəkkürünün inkişafında misilsiz rol oynamış İlyas Yusif oğlu Nizami Gəncəvi 1141-ci ildə Gəncədə anadan olmuş, özünün məşhur «Xəmsə»-sini burada yaratmış, 1209-cu ildə Gəncədə vəfat etmişdir. O, azadlıq, sərbəstlik, müstəillik və demokratiya ideyalarının yaradıcısı və qarçısı kimi məşhurlaşmışdır.

Vəfatından sonra Nizami Gəncəvi ata-baba yurdunda dəfn edilmiş və məzarı üzərində türbə tikilmişdir. İlk türbənin tikintisi XIII-XIV əsrlərə aid edilir.

1948-ci ildə Vakutinin layihəsi əsasında şairin qəbri üzərində yeni məqbərə ucaldılmışdır.

1990-1991-ci illərdə Ümummilli lider Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə məqbərə Nizami Gəncəvinin 850 illik yubileyi ərəfəsində yenidən qurulmuşdur.

Azərbaycanın əməkdar memarı F. İmamverdiyevin layihəsi əsasında ucaldılmış məqbərə Azərbaycanın XII əsr memarlıq üslubunda tikilmiş monumental bir əsərdir.

1995-ci ildə Nizami Gəncəvi Məqbərə Kompleksinin təşkil olunması haqqında Gəncə Şəhər İcra Hakimiyyətinin müvafiq Sərəncamı imzalanmışdır. Məqbərə kompleksinə türbə, şairin «Xəmsə»-sinə daxil olan əsərlərdən bəhs edən heykəltəraşlıq kompozisiyası, süni göl, beş buta, beş çarhovuz daxildir.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev dəfələrlə bu məqbərəni ziyarət etmişdir.

O, 24 may 2000-ci ildə dahi şair və mütəfəkkir Nizami Gəncəvinin məqbərəsini ziyarət edərək: "Nizamının məqbərəsini qorumaq bizim müqəddəs vəzifəimizdir...Onun yazdığı əsərlər bütün dünyada məşhurdur. Təsəvvür edin, 850 il bundan əvvəl bu qədər böyük əsərlər yaratmaq!.. Bu əsərlər təkcə şeirdən ibarət deyildir, onların hər birində böyük elm var, böyük fəlsəfə, dahi fikirlər var. Buna görə onun əsərləri də yaşayır, özü də yaşayır,-" söyləmişdir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Ulu öndərin siyasətini davam etdirərək Nizami Gəncəvinin 870 illik yubileyi ərəfəsində Məqbərə Kompleksində genişmiqyaslı təmir, bərpa və abadlıq işlərinin aparılması haqqında sərəncam imzalamışdır.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin dahi şair və mütəfəkkir Nizami Gəncəvinin məqbərəsinə ziyarəti zamanı nitqi - Gəncə, 24 may 2000-ci il

Əziz gəncəlilər!

Əziz bacılar, qardaşlar, xanımlar və cənablar!

Əziz dostlar!

Mən dünən Gəncə şəhərinə gəlmişəm. Ancaq bilirsiniz ki, dünən Yenikənd Su Elektrik Stansiyasının açılması münasibətilə Şəmkir rayonuna getmişdim. Orada stansiyanın açılış mərasimini keçirdikdən sonra, Şəmkir Su Elektrik Stansiyasını bir də ziyarət etdim. Bunlar hamısı mənim üçün çox əziz işlərdi.

Bu gün isə mən Gəncədə olmaq fikrindəyəm. Təbii ki, ilk öncə Nizaminin məqbərəsinə gəlmişəm.

Bu məqbərənin tarixi böyükdür. İlk dəfə burada, Nizami Gəncəvinin qəbri üzərində abidə 1948-ci ildə tikilibdir. O vaxtlar Nizami Gəncəvinin 800 illik yubileyi keçirilirdi. Ancaq o vaxt yaranmış məqbərə Nizamiyə layiq deyildi. İkincisi, siz yaqin xatırlayırsınız, gəncəlilər bilər ki, burada yaxınlıqda gil-torpaq kombinatı tikildi. Kombinatin işləməsi üçün əsas xammal alunit idi, texnologiyası da çox yüksək səviyyəli deyildi. Ona görə də orada - gil-torpaq kombinatında alunitin işlədilməsi zamanı toz çıxırdı və Nizami Gəncəvinin məqbərəsinə də toz basırdı. Xatırladınız mı? Bu bizi narahat edirdi. 70-ci illərdə mən Azərbaycana rəhbərlik etdiyim zaman bir çox ziyalılarımız və şairlərimiz, alimlərimiz gəlib Nizami Gəncəvinin məqbərəsinə belə halda görəndə mənə bir neçə təklif verdilər. Təkliflər ondan ibarət idi ki, Nizami Gəncəvinin qəbrini başqa yərə köçürmək lazımdır. Bu, ziyalıların xatirindədir. Mən çox fikirləşdim ki, axı necə ola bilər? 800 il bundan öncə bizim dahi şairimiz Nizami Gəncəvi burada torpağa veriblər. 800 ildən artıqdır ki, bu torpaqdadır, bu yerə yatır. İndi onu narahat edib başqa bir yərə köçürmək nə qədər düzgün olar? Eyni zamanda bizim ziyalılarımız - şairlərimiz, mədəniyyət xadimlərimiz mənə sübut edirdilər ki, əgər köçürmək mümkün deyilsə özlüyündə köçürmək çətin bir şey deyildi, texniki və ya maliyyə cəhətdən elə bir problem yox idi. Amma mənəvi baxımdan, tarixi-mənəvi baxımdan bu, nə qədər düzgün ola bilərdi? Ona görə bu məsələ məni çox düşündürürdü. Bir neçə il bu işlə məşğul olmuşdum. Hər il də ziyalılarımız dəstə-dəstə gəlib mənə deyirdilər ki, gedib Gəncədə Nizaminin məqbərəsinə elə görürük, ürəyimiz ağrıyır. Doğrudan da, bax, oradan buranı toz vururdu və qurtarmaq bilmirdi. Təbii ki, həmin gil-torpaq kombinatını Nizaminin qəbrinin yanında tikan adamlar böyük tarixi səhv buraxıblar, böyük günah eləyiblər. Gəncənin ətrafında nə qədər istəsan yer var, onu harada istəsaniz tikmək olardı. Onu yaranadılar da bilirdilər ki, bu istehsal elədir ki, toz buraxır. Onu bizim ən böyük, ən müqəddəs tarixi abidəmiz olan Nizami Gəncəvinin qəbrinin, məqbərəsinin yanında yerləşdirmək, mən deyirdim ki, vaxtilə mənəvi cinayət olmuşdur. Bu işə 50-ci illərin axırında başlanıbdır.

Mən bu gün böyük hisslərlə Nizaminin məqbərəsinə bir daha ziyarət etdim. Onu da sizə deyə bilərəm ki, Nizaminin 800 illiyi 1948-ci ildə keçirilmişdi. Amma 840 illik yubileyini mən böyük təntənə ilə keçirdim, yəni bu tədbiri həyata keçirməyə nail oldum.

Nizaminin xatirəsinə mənim bir xidmətim də olubdur. İndi burada fürsətdən istifadə edib onu da demək istəyirəm ki, Nizami Gəncəvinin əsərlərinin bir qismini 1948-ci ildə onun 800 illik yubileyi keçiriləndə rus dilinə tərcümə etmişdilər. Biz onun 840 illik yubileyini keçirəndə, əsərlərini tamamilə rus dilinə tərcümə olunması və Moskvada böyük tirajla nəşr olunması barədə qərar qəbul etdik. Əgər burada ədəbiyyatçılardan varsa, bilərlər, Moskvada "Xudojestvennaya literatura" nəşriyyatı var idi. O, ən yüksək səviyyəli, tarixi şəxsiyyətlərin kitablarını nəşr edirdi. Bu asan bir iş deyildi. Mən buna da nail oldum, bu qərar da qəbul edildi. Ancaq elə oldu ki, bu qərar həyata keçirilənə qədər mən Bakıdan Moskvaya işə keçdim. Tabii ki, orada da mənim səlahiyyətlərim böyük idi. Bu işə nəzarət etdim və Moskvada "Xudojestvennaya literatura" nəşriyyatında Nizami Gəncəvinin beş cildən ibarət poemalarını çox nəfis şəkildə nəşr edilməsinə nail oldum. Bunun böyük əhəmiyyəti var. Çünki Nizamini biz tanıyıraq, şərq ölkələri tanıyır. Amma lazımdır ki, Avropa da yaxşı tanısin. Avropada da tədqiqatçılar tanıyırlar, bir çox kitabxanalarda onun kitabları var. Ancaq rus dili böyük dildir. Rusiya böyük ölkə olduğuna görə - o vaxtlar biz Sovet İttifaqının tərkibində idik, bu əsərlərin rus dilində yaxşı, yəni yüksək səviyyədə nəşr olunması o vaxt bizim üçün böyük bir nailiyyət, böyük bir hadisə idi. Mən qürur hissi keçirirəm ki, Nizaminin yolunda az iş görməmişəm. Onun xatirəsinə əbədiləşdirmək, irsinin daha da təbliğ olunması, yayılması üçün, kitablarının nəşri üçün çox iş görmüşəm. Buna görə də mən Nizami Gəncəvinin qarşısında öz borcunu yerinə yetirmişəm. Ancaq mən hesab etmirəm ki, bütün borclarımı qaytarmışam. Mən hələ çox illər yaşayacağam və bütün borclarımı da yerinə yetirəcəyəm. Yəni açıq desək, mənim borcum yoxdur. Amma borcum olmasa da, nə qədər ki, çalışıram, xalq məna etimad göstərir, xalq, millət, ölkə, dövlət, doğma torpaq qarşısında o qədər də özümü borclu hesab edirəm.

Sizinlə bu gün burada görüşməkdən çox məmnunam. Doğrudur, mən Daşdəmirovu tənqid etdim. Ancaq görünür ki, onun fikri belə deyildi. Onun planında yox idi ki, burada söhbət eləyək. Planı belə idi ki, birlikdə gəlib buraya aklil qoyaq. Amma mən isə bu fürsətdən istifadə edib sizinlə belə səmimi söhbət apardım, ürək sözlərimi dedim. Mən bu gün buradayam, yaqın ki, sizinlə hələ görüşəcəyik. Sağ olun, hamınıza cəsarəti, bütün işlərinizdə uğurlar arzulayıram.

NİZAMİ
GƏNCƏVİ

1141 - 1209

XƏMSƏ

Nizami Ganjavi Mausoleum Complex

A leading figure of the world literature that played an unprecedented role in the development of literary and artistic thought of Azerbaijan and the Central and Middle East Ilyas Yusif oglu Nizami Ganjavi was born in Ganja in 1141, created his famous "Khamsa" here, and died in Ganja in 1209. He became famous as a herald and creator of the ideas of freedom, liberty, independence and democracy.

After his death Nizami Ganjavi was buried in his ancestral homeland and a mausoleum was built on his grave. The first mausoleum was built here in the XIII-XIV centuries.

In 1948 on the basis of the project of Vakutin a new mausoleum was built on the poet's grave. In 1990-1991 in the eve of the 850 year jubilee of Nizami Ganjavi by the according order of the National Leader Heydar Aliyev the mausoleum was rebuilt.

The mausoleum built by the project of an honored architect of Azerbaijan F. Imamverdiyev is a monumental work in the style of the XII century architecture.

In 1995 the order of the Executive Power of Ganja about the organization of the Nizami Ganjavi Mausoleum Complex was signed. The mausoleum complex consists of the tomb, the sculptural composition representing the works from the poet's "Khamsa" masterpiece, an artificial lake, five buta buds, and five ponds.

President of Azerbaijan Heydar Aliyev visited the mausoleum on numerous occasions.

On his visit to the mausoleum of the genius poet and thinker Nizami Ganjavi on 24 may 2000 he said, - "protecting Nizami mausoleum is our sacred duty... his works are famous throughout the world. Just imagine, to create such great works 850 years ago!... These works are not only poetry, each one of them has great scientific, philosophical, genius thoughts. That is the reason that he and his works still live."

In the eve of the 870 year anniversary of Nizami Ganjavi the President of the Azerbaijan Republic Ilham Aliyev continuing the policy of the Great Leader signed an order about implementation of a wide range of restoration, reconstruction and renovation works in the Mausoleum Complex.

**Speech of the President of the Republic of Azerbaijan Heydar
Aliyev on visiting mausoleum of great poet and thinker
Nizami Ganjavi – Ganja, May 24th, 2000**

Dear citizens of Ganja!
Dear sisters, brothers, ladies and gentlemen!
Dear friends!

I came to Ganja yesterday. But you know that yesterday I was on the opening of Yenikend Water Power Station in Shamkir region. After opening ceremony of the power station I visited Shamkir Water Power Station again. All these are very valuable events for me.

And today I'm going to spend my time in Ganja. First of all I decided to visit mausoleum of Nizami. The history of this mausoleum is great. In 1948 on the grave of Nizami there was established a first monument. Events of 800 years since Nizami Ganjavi's birth were held here. But the monument of those time was not worthy of Nizami. Second, as you remember and citizens of Ganja may know that clayey soil plant was built nearby this area. The main raw material for the plant's activity was alunite and the technology wasn't on the appropriate extent. For that reason alunite dust from the clayey soil plant accumulate on the monument of Nizami. Do you remember? This fact was a real concern for us. On 70s when I governed Azerbaijan many of intellectuals, scientist and poets who saw the monument in this condition suggested some solutions to my attention. These suggestions were about movement of the grave to other place. Most representatives of intelligentsia remember this. I thought a lot about how it may happen? 800 years ago our great poet Nizami Ganjavi was buried here. For more than 800 years he rested here. Will it be correct to disturb him and to move to another place? At the same time our poets and cultural workers kept on proving that from financial and technical point of view movement of grave will not be difficult. But from moral sight, from historical and spiritual sight could it be right? I had to think a lot over this issue. And I was dealing with this for several years. And every year representatives of our intelligentsia came up saying that they could not stay seeing Nizami's mausoleum in such condition. It is true, alunite dust directly an endlessly covered the monument. Of course those who decided to build the clayey soil plant here made a historical mistake. It was a big sin. There are a lot of sites around Ganja and the plant could be built anywhere. The plant founders perfectly knew that this production is very dusty. And placing it near the great and saint historical monument of Nizami Ganjavi's grave could be considered as a moral crime later on. This work was started in the end of 50s.

I've visited Nizami's mausoleum with great feelings. I'd say that 800 years from Nizami's birth were celebrated in 1948. And I arranged celebration of 840 years from his birth as a stately occasion, I succeeded to celebrate it.

I served one for the memory of Nizami. And now being here I'd like to say that in 1948 while celebrating 800 years of Nizami a part of his works was translated into Russian. Upon celebration of 840 years of Nizami we resolved to translate all of his works into Russian and to publish them in

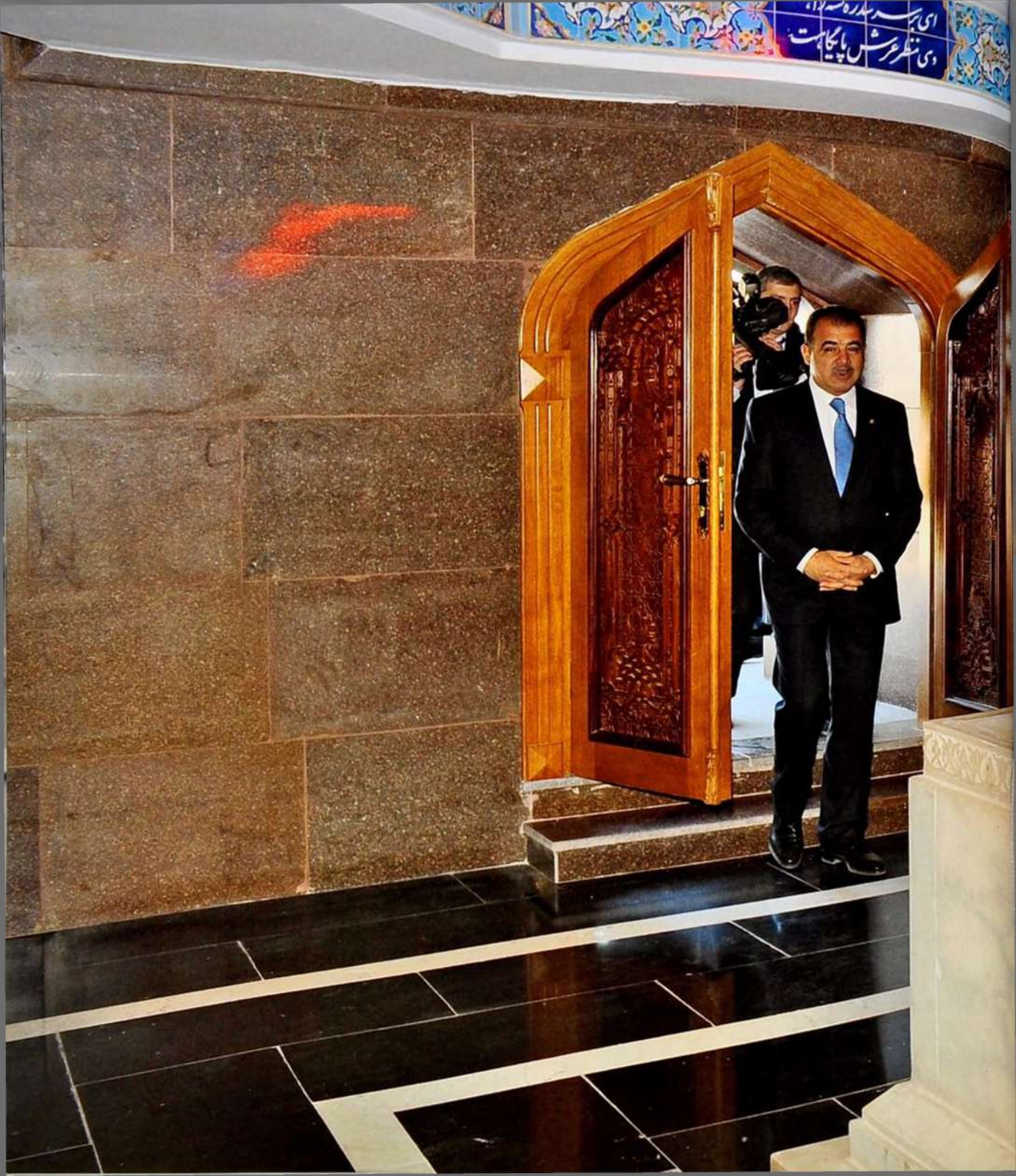

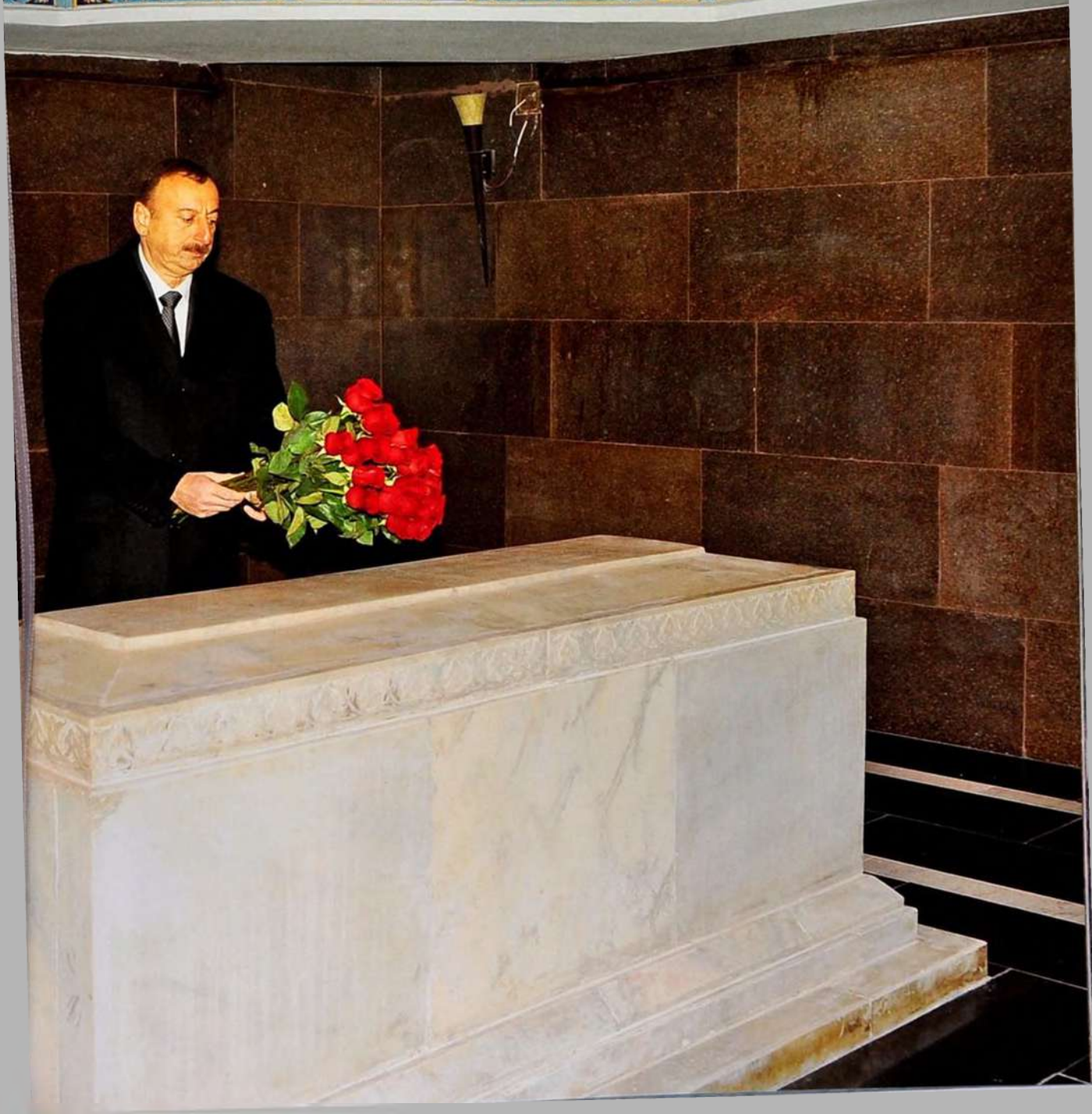

Moscow in large circulation. If some literary men participate here they should remember that there a publishing house in Moscow named "Khudozhestvennaya literatura". They published books of great and historical figures. And it was not easy. I also succeeded in this and this order was accepted. But it happened that before this order was carried out I had to move from Baku to Moscow. Of course my authority there was also wide. I controlled this action and succeeded in publishing of five volumes of Nizami Ganjavi's poems by "Khudozhestvennaya literatura" publishing house in Moscow in a great format. It was very important because we know Nizami and he is famous in eastern countries. We needed Europe to know him well. Researchers in Europe knew Nizami, his books were placed in many of European libraries. But Russian is a great language. Russian was a big country and we were a part of the Soviet Union for those years and publishing of Nizami's works in Russian became a significant achievement and event for us. And I'm proud that I've done a lot on this way for Nizami. I've done a lot to make his memory eternal, to popularize his legacy and to publish his books. That's why I consider that I've done my duty by Nizami. But I don't think that all my obligations are done. I will live long and I will perform all my obligations. To be honest I do not have debts. But even in this case as long as I work, as long as the nation trusts me, I feel obliged by these people, this country, this state and motherland.

I'm very glad to see you here. It is true – I criticized Dashdemirov. But it's obvious that his thoughts were quite different. He did not plan to have a talk with me here. He planned to come to this place and lay a wreath with me. But I took an occasion to speak with you frankly. I'm here today and we will meet soon. Goodbye, I wish you health and success in everything you do.

ای بر سر مبارک سرور
دی نظر عرشش پایگاه است

Lahıc Dövlət Tarix-Mədəniyyət Qoruğu

Lahıc – özündə 1500 illik tarixini bu günə kimi qoruyub saxlamış Azərbaycanın qədim yaşayış məskənlərindən biridir.

Lahıc Azərbaycanın şimalında, Böyük Qafqaz sıra dağlarının cənub yamacında, dəniz səviyyəsindən 1505 m hündürlükdə qərar tutmuş özünəməxsus tarixi şəhərsalma mədəniyyəti, əhalinin sənətkarlığı və adət-ənənələri ilə məşhur olan orta əsr Şirvan qəsəbəsidir.

XVIII-XIX əsrlərdə Lahıc Qafqazın ən iri sənətkarlıq mərkəzlərindən biri olub.

Burada 40-dan çox sənət növü: misgərlik, dulmuşçuluq, dabbaglıq, dəmirçilik, zərgərlik, xalçaçılıq, silah istehsalı kimi sənət növləri xüsusi inkişaf etmişdir.

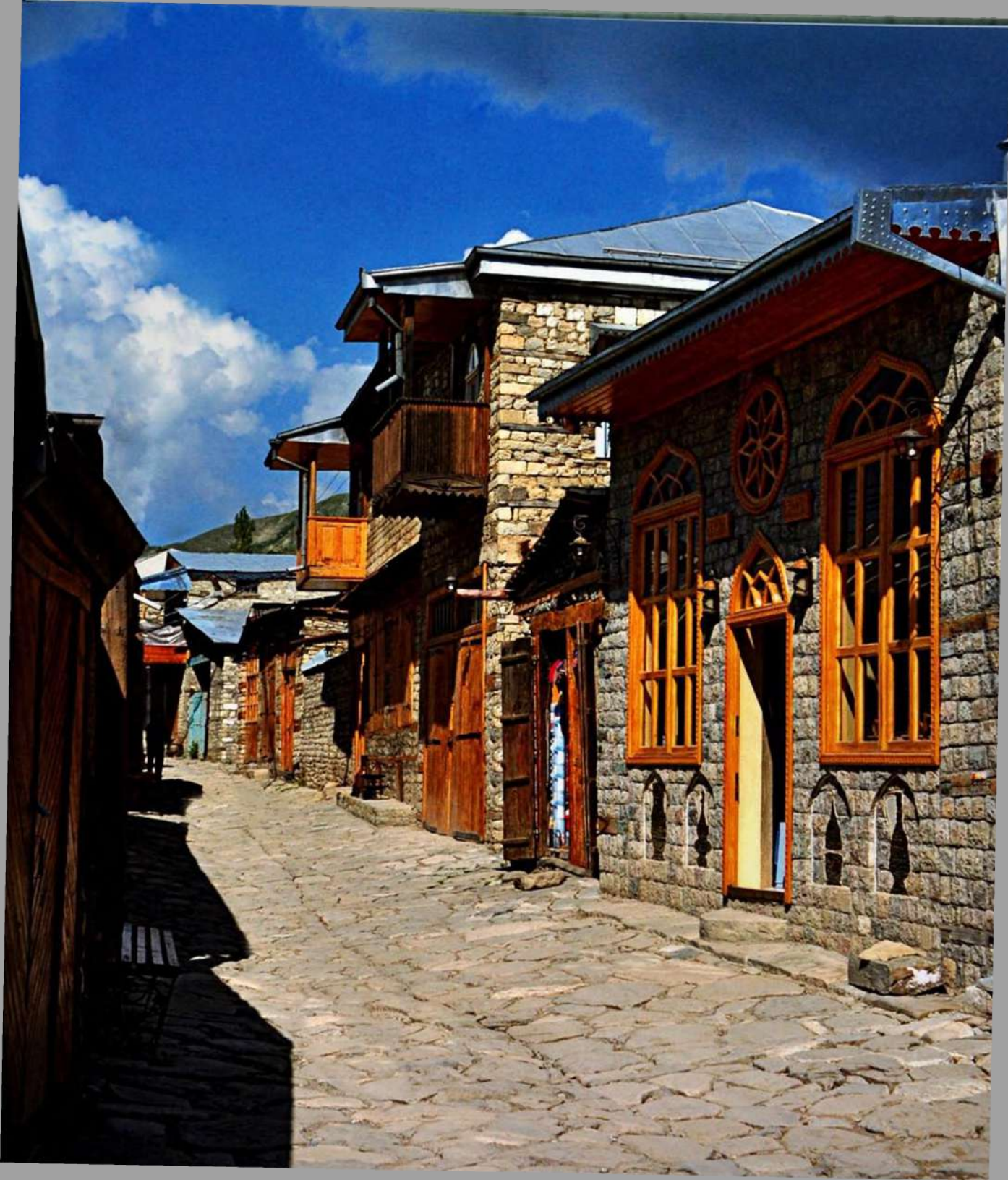
Lahıc – Azərbaycan tarixində mühüm rol oynayan tarixi hadisələrin mərkəzidir.

Azərbaycan tarixində Lahıc qəsəbəsinin xüsusi yer tutduğunu dəfələrlə vurğulayan ümummilli lider Heydər Əliyev XIX əsrin 80-ci illərində Girdiman çayı üzərində körpü tikdirmiş və qəsəbənin abidələrinin qorunmasının təmin edilməsi ilə bağlı tapşırıqlar vermişdir.

1981-ci ildə qəsəbəsinin tarixən formalaşmış hissəsi qoruq elan edilmişdir.

Qoruğun ərazisində 100-dək XVIII-XIX əsrlərə aid məscidlər, hamamlar, yaşayış evləri, körpülər, sənətkarlıq emalatxanaları, digər tikililər, 40-a qədər yazılı daş kitabələr və baş daşları mövcuddur.

Qəsəbə xüsusi memarlıq quruluşu ilə də diqqəti cəlb edir. Yaşayış evləri eyni üslubdadır. Kond evləri dağ kəndləri üçün səciyyəvi olan çay daşından və çiy kərpicdən tikilmişdir.

Lahij State Historical and Cultural Preserve

Lahij is one of the most ancient settlements of Azerbaijan, which has preserved its 1500 year historic background up to present days.

Lahij is a medieval Shirvan era settlement in the North of Azerbaijan lying on the southern slopes of the Greater Caucasus range of mountains at elevation 1505 m from sea level, which is famous for its culture, handicraft of its people and traditions.

Lahij was one of the largest centers of art in the Caucasus in 18th-19th centuries. Here more than 40 types of art developed, in particular: copper smithery, ceramics, tanning, iron smithery, jewelry, weapon production and etc.

Lahij – center of historic events having played vital role in Azerbaijan's history.

Highlighting special place of Lahij settlement in Azerbaijan history, our national leader Heydar Aliyev instructed construction of a bridge over Girdiman river in the 80th of 19th century and gave other instructions regarding protection of the historical monuments in the settlement.

The historically developed section of the settlement was declared preserve in 1981.

There are up to 100 mosques, public bath-houses, residential houses, bridges, art shops, other structures, up to 40 carved stone epitaphs and gravestones in the preserve area dating from 18th -19th centuries.

The settlement also calls attention for its unique architectural design. Residential houses are of the same style. Village houses are built of river boulders and raw brick unique for mountainous villages.

“Şabran Şəhəri” Tarixi Qoruğu

Əsası eramızdan əvvəl I minilliyin ortalarında qoyulduğu ehtimal edilən Şabran şəhəri Azərbaycanın möhtəşəm qədim şəhərlərindən biri olmuşdur. Şamaxı yüksəldikdə Şabran şəhəri Şirvanşahlar dövlətinin paytaxtı idi. Böyük İpək yolu üzərində yerləşən bu şəhər iqtisadi, ticarət və mədəni mərkəz kimi daim diqqət mərkəzində olmuşdur.

IX əsrdən başlayaraq Şabranda dulmuşçuluq, ipəkçilik, şüşə istehsalı, metal işləmə və s. sənətkarlıq sahələri inkişaf etmişdir.

XIX əsrin ortalarından həyata keçirilən elmi tədqiqatlar və arxeoloji qazıntılar nəticəsində Şabran şəhərinin tarixi mənbələrdə göstərilən 12 qalasından ikisi, atasəpərstlər məbədi, zərxana, həbsxana, IX əsrə aid kanalizasiya sistemi, XI-XIV əsrlərə aid küçələr, sənətkarlıq məhəllələri, 3000-ə qədər numizmatika nümunələri aşkar edilmişdir.

Şabran şəhərinin ərazisində çoxdu əlcuqlar, şirəsiz keramika, saxsı qablar, metal və şüşə məmulatı, qızıl, gümüş və mis bəzək əşyaları, Abbasi xəlifələri, Səlcuqlar, Şirvanşahlar və başqalarının adından kəsilmiş sikkələr tapılmışdır.

Tarixi əhəmiyyəti nəzərə alınaraq, Ümummilli Lider Heydər Əliyevin şəxsi təşəbbüsü ilə 2003-cü ildə “Şabran şəhəri” tarixi qoruğu elan edilmişdir.

Historical Preserve "The City of Shabran"

Believed to be founded in the middle of the first millennium B.C. the city of Shabran was one of the glorious ancient cities of Azerbaijan. At the rise of Shamakhi the city of Shabran was the capital of the Shirvanshahs state. This city on the great silk way was always in the center of attention as an economic, trade and cultural center.

In the IX century such trades as pottery, silkworm breeding, glass manufacture, metal works and other craftsmanship began developing in Shabran. As a result of the scientific research and archeological excavations that began in the middle of the XIX century were discovered two of the twelve towers described in the historical sources, the fire-worshippers temple, the mint, a prison, the IX century sewerage system, the XI-XIV centuries streets, craftsmanship neighborhood, and nearly 3000 pieces of numismatics examples.

Unglazed ceramics, household faience, metal and glass products, golden, silver and copper adornments, Abbasi xalihal, coins of Seljuks, Shirvanshahs and others were discovered on the territory of Shabran.

In 2003 taking into account its historical significance, on personal initiative of the National Leader Heydar Aliyev the "Shabran city" historical preserve was announced.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİDENTİNİN SƏRƏNCAMI

"Şabran şəhəri" tarix və mədəniyyət abidəsinin qorunması haqqında

Əsası eramızdan əvvəl I minilliyin ortalarında qoyulduğu ehtimal edilən Şabran şəhəri Azərbaycanın möhtəşəm qədim şəhərlərindən biri olmuşdur. Şamaxı yüksəlişində Şabran şəhəri Şirvanşahlar dövlətinin paytaxtı idi. Böyük İpək Yolu üzərində yerləşən bu şəhər iqtisadi, ticarət və mədəni mərkəz kimi daim diqqət mərkəzində olmuşdur. Tədricən iqtisadi çətinliklərlə qarşılaşan və tez-tez yadellilərin basqınlarına məruz qalan Şabran XVIII əsrin ortalarında tarix səhnəsindən silinmişdir.

Keçən əsrin 30-cu illərindən başlayaraq həyata keçirilən elmi tədqiqatlar və 5000 kvadratmetrdən çox ərazidə aparılan arxeoloji qazıntılar xalqımızın maddi və mənəvi mədəniyyətini əks etdirən zəngin arxeoloji materiallar əldə etməyə imkan vermişdir. Şabran şəhərinin tarixi mənbələrdə göstərilən 12 qalasından ikisi, atəşpərəstlər məbədi, xəzərxana, həbsxana, XI-XIV əsrlərə aid küçələr, sənətkarlıq məhəllələri, 3000-ə qədər numizmatika nümunəsi, arxeoloji ədəbiyyatda analoqu əks etdirilməyən yeni arxeoloji tapıntılar üzə çıxarılmışdır.

Şabran şəhərinin bərpası və qorunması haqqında hələ XX əsrin 80-ci illərində Azərbaycan Elmlər Akademiyası tərəfindən məsələ qaldırılsa da, indiyədək öz həllini tapmamışdır. Hal-hazırda Şabran şəhərinin yerindəki beş qazıntı sahəsindən yalnız biri qalmış, aşkara çıxarılan tikinti və memarlıq abidələrinin çoxu dağılıb bərhad hala düşmüşdür, arxeoloji qazıntı ərazisindəki torpaq sahələri isə yerli əhaliyə paylanmışdır.

"Şabran şəhəri" tarix və mədəniyyət abidəsinin qorunub gələcək nəsillər üçün saxlanması və mühafizəsini təmin etmək məqsədi ilə qərara alıram:

1. "Şabran şəhəri" tarix və mədəniyyət abidəsi tarixi qoruq elan edilsin.

2. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti: bir ay müddətində "Şabran şəhəri" tarixi qoruğunun mühafizə zolağını əks etdirməklə onun xəritə təsvirini təsdiq etsin;

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının rəyi nəzərə alınmaqla Şabran şəhəri qalığının konservasiyasına dair tədbirlər planını iki ay müddətində təsdiq etsin və bu barədə Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin;

"Şabran şəhəri" tarixi qoruğunda elmi-tədqiqat işlərinin aparılması üçün Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasına müvafiq vəsait ayrılmasını təmin etsin.

3. Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Şabran şəhərinin Azərbaycanın orta əsr şəhərləri arasında seçilməsini nəzərə alaraq, onun qalıqlarının arxeoloji cəhətdən daha geniş öyrənilməsi üçün tədbirlər görsün, Şabran şəhəri haqqında elmi tədqiqat əsərlərinin nəşrini və müxtəlif dillərə tərcüməsini təmin etsin.

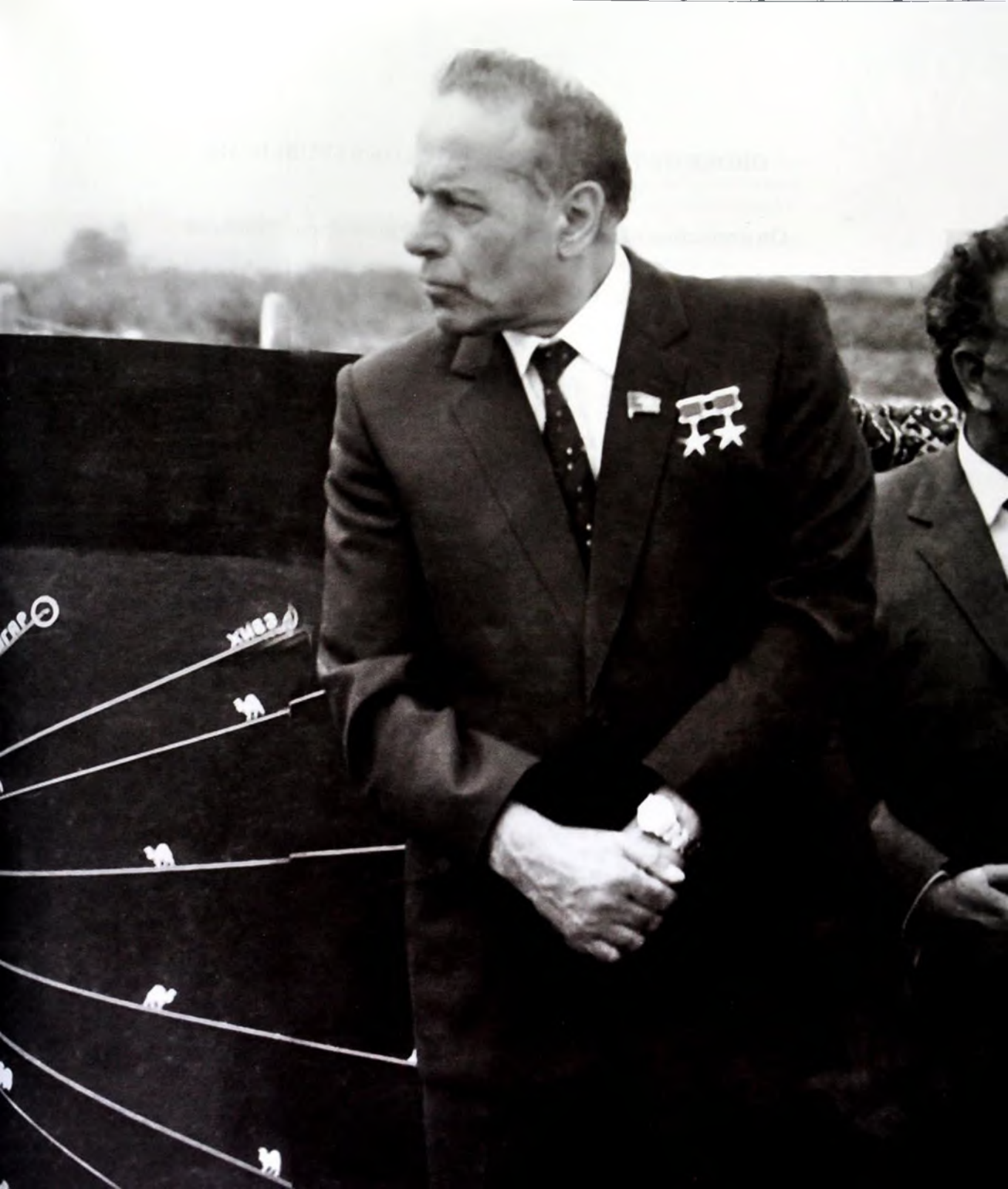
4. Azərbaycan Respublikasının Mədəniyyət Nazirliyinə tapşırılsın ki, "Şabran şəhəri" tarixi qoruğu haqqında müxtəlif dillərdə bukletlər nəşr etsin və qoruğun beynəlxalq turizm marşrutuna salınması və oraya turistlərin cəlb edilməsi üçün müvafiq tədbirlər görsün.

5. Azərbaycan Respublikasının Mədəniyyət Nazirliyinə və Dəvəçi rayonu icra Hakimiyyətinə tapşırılsın ki, "Şabran şəhəri" tarixi qoruğunun qorunub saxlanması və mühafizəsini təmin etsinlər.

6. Dəvəçi rayonu icra Hakimiyyəti rayonun hüquq mühafizə orqanları ilə birlikdə "Şabran şəhəri" tarixi qoruğunun ərazisində onun konservasiyası ilə bağlı olmayan hər-hansı tikinti və təsərrüfat işləri aparılmasının qarşısının alınmasını təmin etsin.

Heydər ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
Bakı şəhəri, 27 sentyabr 2003-cü il
№ 1343

ORDER OF THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF AZERBAIJAN

On protection of historical and cultural monument "Shabran city"

Shabran city was founded in middle of the 1st millennium BC as supposed and was of the ancient cities of Azerbaijan. Before glory of Shamakhy Shabran city was a capital Shirvanshah government. Being located on the Great Silk Way Shabran was always the central point of attention an economical, trade-handicraft and cultural center. Facing with economical difficulties and being often invaded by alien conquerors Shabran totally disappeared from historical scene in the middle of 18th century.

Scientific researches that were started in 30s of the last century and excavatory archeology held on a site of more than 5000 sq.m. enabled the researchers to discover broad archeological materials about welfare and culture of our nation. Two fortresses of twelve indicated in historical resources of Shabran city, temple of fire-worshippers, a mint, a jail, streets and artistic blocks of 11-14 centuries, over 3000 numismatic samples are inimitable archeological findings not known in archeological literature before.

The issue regarding restoration and protection of Shabran city was raised in 80s of 20th century but wasn't solved until now. Nowadays there is only one out of five archeological sites, most of found construction and architectural monuments were destroyed, lands of archeological excavations were distributed among local population.

With a purpose to protect historical and cultural monument "Shabran city" for the future generations I hereby resolve as follows:

1. To announce "Shabran city" historical and cultural monument reserved by government.

2. Cabinet of Ministers of the Republic of Azerbaijan:

to approve map drawings of protection borders of "Shabran city" historical and cultural monument within one month;

to approve action plan of conservation of "Shabran city" historical and cultural monument under the reference of Azerbaijan National Academy of Sciences within two months and report this to the President of the Republic of Azerbaijan;

to ensure appropriate funding to Azerbaijan National Academy of Sciences for arrangement of research work in Shabran city" historical and cultural monument

3. Considering special status of Shabran city among cities of Azerbaijan in the Middle Ages take measures to the broader study of its remains from archeological point of view and ensure scientific publications about Shabran city and their translation into different languages.

4. To assign Ministry of Culture of the Republic of Azerbaijan to provide brochures about "Shabran city" historical and cultural monument in different languages and to enter this monument into the international tourism route arranging actions for attracting tourists to this city.
5. To assign Ministry of Culture of the Republic of Azerbaijan and Executive body of Davachi region to provide protection and guarding of "Shabran city" historical monument.
6. Executive body of Davachi region along with law-enforcement authorities of the region to prevent any construction and economical actions not connected with conservation of "Shabran city" historical and cultural monument.

Heydar Aliyev
President of the Republic of Azerbaijan
Baku city, 27 September, 2003
№1343

“Çıraqqala” Tarixi Qoruğu

Böyük İpək Yolumun qorunması məqsədini daşıyan, uzunluğuna görə yalnız Çin Səddindən geri qalan Gilgilçay müdafiə divarlarının ən yüksək nöqtəsi olan “Çıraqqala” tarixi abidəsi Azərbaycanın ən qədim abidələrindəndir.

Təməli III-IV əsrlərdə qoyulmuş, dəniz səviyyəsindən 1232 metr hündürlükdə yerləşən Çıraqqala mərkəzi daxil olmaqla 17 bürcdən ibarətdir. Divarların hündürlüyü təxminən 8-10 metr, qalınlığı isə 3-4 metr olan bu nadir sənət əsəri əsasən yerli daşlardan və bişmiş kərpicdən tikilmişdir.

Qalanın qərar tutduğu, hündürlüyü təxminən 100-120 metr olan sıldırım qaya el arasında “Çıraqqaya” adlanır. Qayanın zirvəsində qala divarlarına bitişik şəkildə ucaldılan baş qüllədən Dəmirqapı Dərbəndən tutmuş Beşbarmaq səddinəcən dəniz sahili boyu yüzlərlə kilometr ərazini nəzarətdə saxlamaq mümkün olmuşdur.

Azərbaycan xalqının Ümummilli Lideri Heydər Əliyevin şəxsi təşəbbüsü ilə “Çıraqqala” tarixi abidələr kompleksinin bərpası, qorunması və gələcək nəsillərə çatdırılması məqsədilə “Çıraqqala” tarixi qoruğunun yaradılması haqqında 23 iyun 2003-cü il tarixli sərəncam imzalamışdır.

Historical Preserve “Chiraggala”

One of Azerbaijan oldest monuments the “Chiraggala” historical monuments is located on the highest point of the Gilgilchay river defense walls built with the aim of protecting the Great Silk Way and yielding only to the Chinese wall in this respect.

Founded in the III-IV centuries and located 1232 meters above the sea level the Chiraggala consist of 17 towers including the central tower. This rare craftsmanship work with the walls 8-10 meters high and 3-4 meters thick was built mainly from local stone and burnt brick.

The tower stands on a steep rock about 100-120 meters high which is called “Chiraggaya” among people. From the top tower standing on the peak of the rock next to the fortress walls it was possible to keep under surveillance hundreds of kilometers along the sea shore from Demirgapi Derbent to Beshbarmak line.

On the personal initiative of the National Leader of Azerbaijan Heydar Aliyev with the aim of reconstruction, protection and preservation for future generations of the “Chiraggala” historical monuments complex, on 23 June 2003 the order about creation of the “Chiraggala” historical preserve was signed.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİDENTİNİN SƏRƏNCAMI

"Çıraqqala" tarixi abidələr kompleksinin bərpası və qorunması haqqında

Boyuk İpək yolunun qorunması məqsədini daşıyan Gilgilçay müdafiə divarının ən yüksək nöqtəsi olan və VI əsrdə tikilmiş "Çıraqqala" tarixi abidəsi Azərbaycanın tarix və mədəniyyət abidələrinin qorunmasını təmin edən dövlət orqanlarının baxımsızlığı nəticəsində dağılma təhlükəsi ilə üzləşmişdir. Həmin abidənin qorunmasının təmin edilməməsi nəticəsində onun müəyyən hissələri şüurlu surətdə dağıdılmış və boşalmış torpaq sahələri şəxsi tikintinin aparılması üçün istifadə edilmişdir. Azərbaycanın tarixi irsinin və Azərbaycan xalqının memarlıq ənənələrinin mühüm nümunələrindən olan "Çıraqqala" tarixi abidələr kompleksinin gələcək nəsillər üçün saxlanılmasının, bərpasının və mühafizəsinin təmin edilməsi məqsədi ilə qərara alıram:

1. "Çıraqqala" tarixi kompleksi tarixi qoruq elan edilsin.

2. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti:

bir ay müddətində "Çıraqqala" tarixi qoruğunun xəritəvi təsvirini təsdiq etsin;

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının rəyi nəzərə alınmaqla "Çıraqqala" tarixi qoruğunun bərpasına dair tədbirlər planını iki ay müddətində təsdiq etsin və bu barədə Azərbaycan Respublikasının prezidentinə məlumat versin;

"Çıraqqala" tarixi qoruğunun bərpasının maliyyələşdirilməsini təmin etsin.

3. Azərbaycan Respublikasının Mədəniyyət Nazirliyinə və Dəvəçi rayonunun İcra Hakimiyyətinə tapşırılsın ki, "Çıraqqala" tarixi qoruğunun qorunub saxlanılmasını və mühafizəsini təmin etsinlər.

4. Dəvəçi rayonunun İcra Hakimiyyəti rayonun hüquq-mühafizə orqanları ilə birlikdə "Çıraqqala" tarixi qoruğunun ərazisində kompleksin bərpası ilə bağlı olmayan hər hansı tikinti işlərinin aparılmasına yol verilməməsini təmin etsin.

Heydər ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
Bakı şəhəri, 23 iyun 2003-cü il
№ 1262

ORDER OF THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF AZERBAIJAN

On restoration and protection of "Chiraggala" historical monuments complex

Built in the 6th century, "Chiraggala" historical monument, the highest point in the Gilgilchay defense wall to protect the Great Silk way, faced destruction due to negligence of the state authorities in charge of protecting historical and cultural monuments of Azerbaijan. Some sections of the monument have been knowingly destroyed due to negligence and the freed lands were used for private housing purposes. To maintain, restore, and protect "Chiraggala" complex of historical monuments as one of the major samples of Azerbaijan's historical heritage and Azerbaijani people's architectural traditions, I hereby resolve to:

1. declare historical preserve the "Chiraggala" historical complex.

2. Cabinet of Ministers of the Republic of Azerbaijan shall:

submit mapping of the "Chiraggala" historical preserve in a month period;

In view of the opinion by the Azerbaijan Academy of National Sciences, approve the actions plan on restoration of "Chiraggala" historical preserve within two months period and inform President of the Republic of Azerbaijan thereof;

ensure financing the restoration of "Chiraggala" historical monument.

3. instruct the Ministry of Culture of the Republic of Azerbaijan and Davachi region Executive Power to protect "Chiraggala" historical preserve.

4. ensure that no construction works are carried out not relating to restoration of the complex in the territory of "Chiraggala" historical preserve together with the law-enforcement units of Davachi region Executive Power.

Heydar ALIYEV,
President of the Republic of Azerbaijan
Baku city, 23 June, 2003
№ 1262

MÜASİR MEMARLIQ ABİDƏLƏRİ

**MODERN ARCHITECTURAL
MONUMENTS**

Heydər Əliyev sarayı

1972-ci il dekabrın 14-dən "V.I. Lenin" adına Saray kimi fəaliyyətə başlayıb. 1991-ci ildə, Azərbaycan Respublikası müstəqilliyin əldə etdikdən sonra Mərkəzi konsert salonu "Respublika Sarayı" adlandırılıb. Modern memarlıq quruluşunda tikilən sarayın müəllifləri memarlar Vadim Şulqin və Vitali Faynshteyndir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin göstərişi ilə, Nazirlər Kabinetinin 08 fevral 2006-cı il tarixli sərəncamına əsasən 35 illik fasiləsiz fəaliyyətindən sonra Sarayda əsaslı təmir-bərpa və yenidənqurma işləri aparıldı və 16 oktyabr 2008-ci il tarixində təntənəli surətdə açılaraq Heydər Əliyev adına Saray kimi yenidən fəaliyyətə başladı.

Bu illərdə Sarayın səhnəsində dünya şöhrətli sənətcilər çıxış etmiş, möhtəşəm tədbirlər keçirilmişdir.

Heydar Aliyev Palace

It first opened to public on 14 December 1972 as the palace of V. I. Lenin. In 1991 after the announcement of the independence of the Azerbaijan Republic, the Central Concert Hall was named the Republic palace. The authors of this palace built in the modern architectural style are Vadim Shulgin and Vitaliy Fainshtein.

On the instructions of the President of the Azerbaijan Republic İlham Aliyev, based on the according resolution of the Cabinet of Ministers from 8 February 2006 after 35 years of continued operations, capital repair and reconstruction works were conducted in the palace and on 16 October 2008 after the grand opening ceremony it resumed its activity as the Heydar Aliyev Palace.

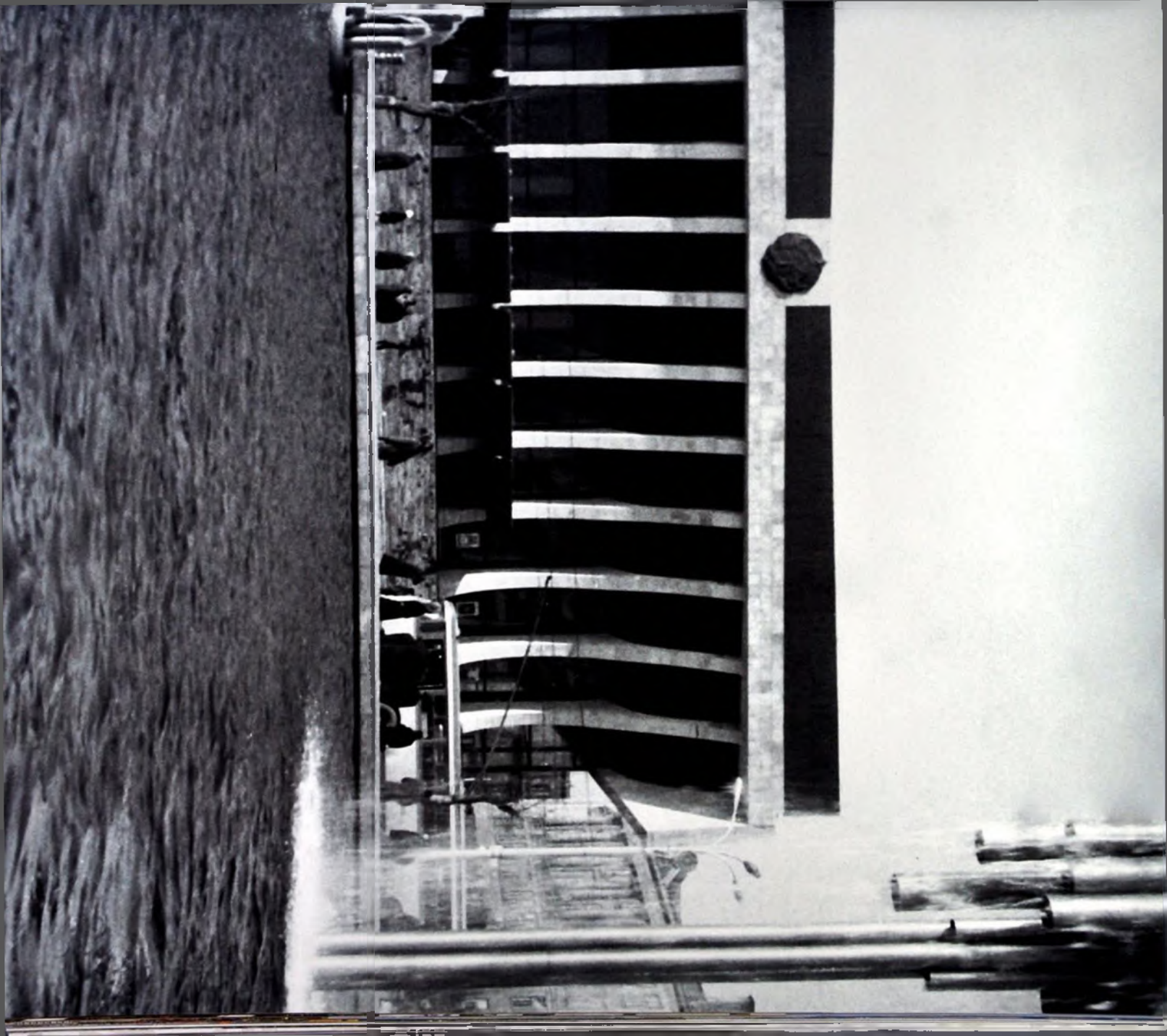
During these years the stage of the palace hosted the world famous artists and large public events.

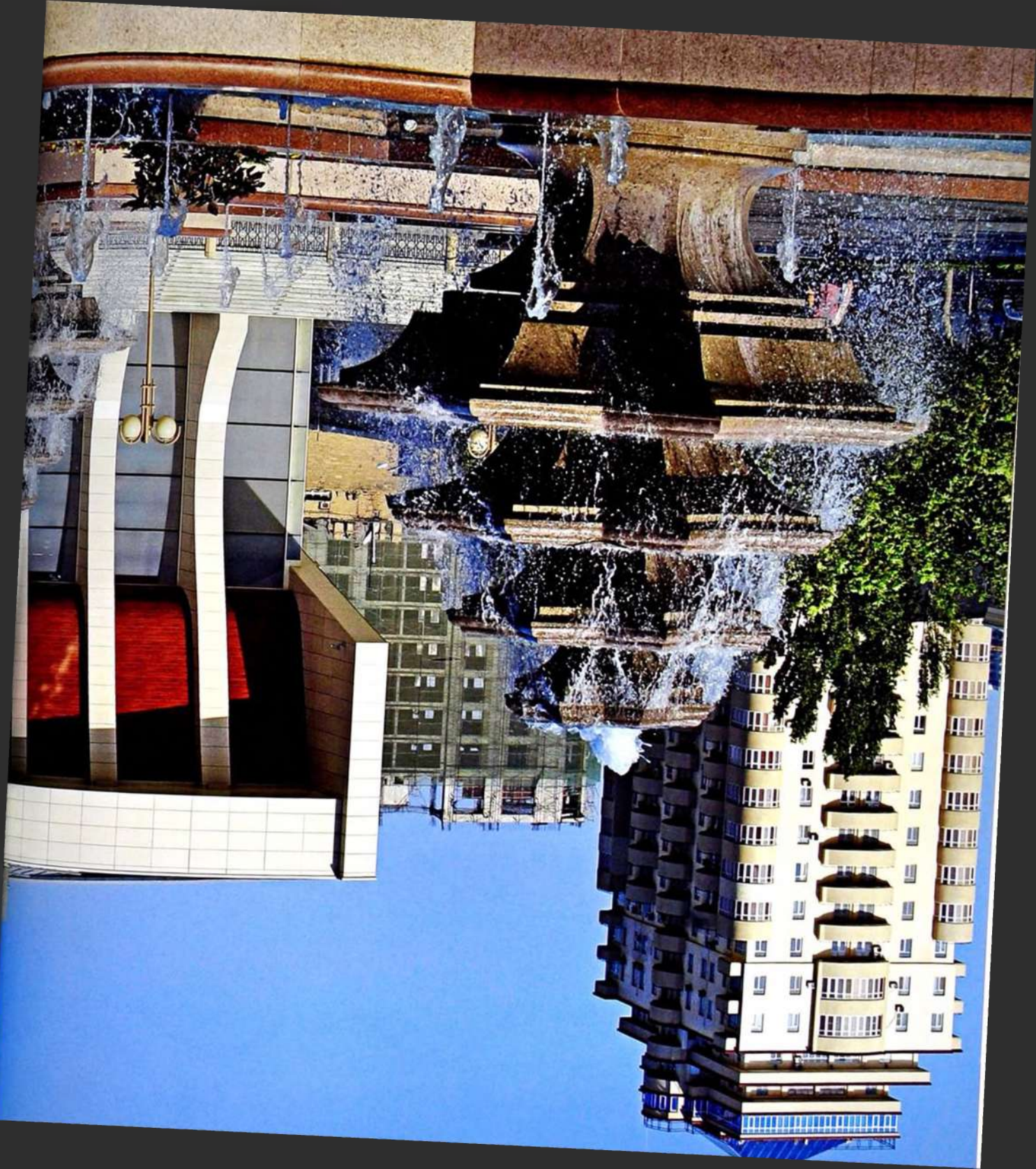

MEYDƏR ƏLİYEV SARAYI

“Nizami” metro stansiyası

Bakı metropoliteninin stansiyaları yeraltı saraylara bənzəyir. Keçmiş sovetlər ölkəsində metro tikintisinə görə Bakı 5-ci şəhər olmuşdur. “Nizami” metro stansiyası şəhərin 3-4 mərtəbəli daş binaların yerləşdiyi köhnə hissəsində, memar M. Hüseynov tərəfindən tikilmişdir. Açıılışı 31 dekabr 1976-cı il tarixində olmuşdur. Metronun stansiyasının yerüstü pavilyonunun yaxınlığında məscid yerləşir. Yerüstü pavilyonun tikintisi zamanı milli memarlığın fənd və sujetlərindən geniş istifadə edilmişdir. Metro stansiyanın qarşısında meydança salınmışdır. Metro stansiyasının yeraltı hissəsində Bakıda ilk dəfə olaraq dekorativ mozaika geniş tətbiq olunmuşdur. Azərbaycanın xalq rəssamı M. Abdullayevin Nizaminin ölməz “Xəmsə”sinin poemalarındakı mövzulara həsr edilən mozaik pannosu mərkəzi zalın bəzəyinə çevrilmişdir.

“Nizami” metro stansiyası memarlıq abidəsi kimi Dövlət tərəfindən mühafizə olunur.

“Nizami” underground station

The stations of Baku metro look like underground palaces. Baku took the 5th place in the former Soviet Union for metro construction. “Nizami” underground station is located in the old part of the city with 3-4 storey buildings. It was built by the architect M. Huseynov. The station was opened on December 31, 1976. There is a mosque near the surface pavilion of the station. During the construction of the surface pavilion were widely applied the topics and crafts of the national architecture. A square is set up in front of the metro station. For the first time in Baku decorative mosaic was widely applied in the underground part of the station. The mosaic panel by the national artist M. Abdullayev showing the topics of Nizami's “Khamse” poem adorns the hall.

The “Nizami” underground station is protected by the state as an architectural monument.

JEAN LAM

Gülüstən Sarayı

Bakı şəhərində yerləşən bu saray 1979-1980-ci illərdə Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə Azərbaycanda böyük dövlət mərasimlərinin keçirilməsi üçün tikilmişdir. Gülüstən Sarayı müasir üslubda inşa edilib. Dəqiq həndəsi siluetli, orijinal, yaxşı yadda qalan, funksionallıqla estetik təsirliliyi özündə birləşdirən bu tikili Azərbaycan SSR-in əməkdar memarı M. Hacıbəyovun, memar A. Y. Əmirxanovun, konstruktorlar K. A. Kərimovun və N. İ. İsmayilovun layihəsi əsasında inşa edilmişdir. Bu binanın inşaatına görə müəlliflər 1982 – ci ildə Azərbaycan SSR Dövlət Mükafatına layiq görülmüşlər.

Gulustan Palace

The palace located in Baku was built by the initiative of Heydar Aliyev in 1979-1980 for conducting large state events in Azerbaijan. Gulustan Palace is built in modern style. This construction with exact geometrical silhouette, original, well remembered, combining functionality and esthetic touch was built on the project of the honored architect of Azerbaijan SSR M. Hajibeyov, architect A. Y. Amirkhanov, constructors K. A. Kerimov and N. I. Ismayilov. For the construction of this building the authors were awarded 1982 Azerbaijan SSR State Reward.

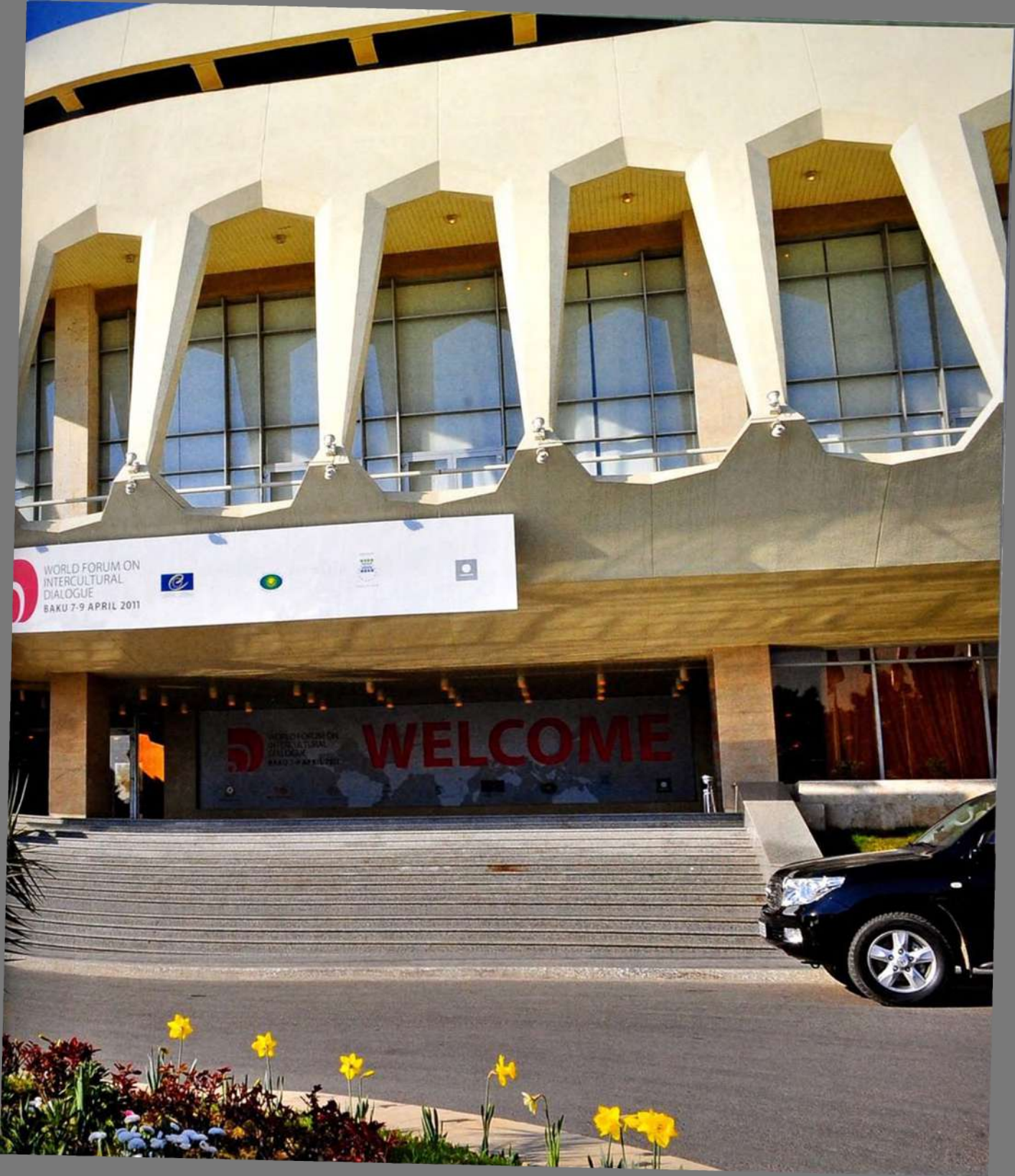

CHANGI AIRPORT, SINGAPORE, 2000. PHOTOGRAPH BY JEFFREY M. HARRIS
UNITED THROUGH COMMON VALUES, ENHANCED BY CULTURAL DIVERSITY
ONCE AGAIN, WE ARE TOGETHER IN OUR COMMON VALUES, ENHANCED BY CULTURAL DIVERSITY
UNITED THROUGH COMMON VALUES, ENHANCED BY CULTURAL DIVERSITY

WORLD FORUM ON
INTERCULTURAL
DIALOGUE
BAKU 7-9 APRIL 2011

WORLD FORUM ON
INTERCULTURAL
DIALOGUE
BAKU 7-9 APRIL 2011

WELCOME

Prezident Sarayı

Azərbaycan Respublikasının Prezident Sarayı Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Administrasiyasının və İşlər İdarəsinin yerləşdiyi inzibati binadır. Prezident sarayı əvvəllər Azərbaycan Kommunist Partiyasının Mərkəzi Komitəsi adlanırdı. Azərbaycan dövlət müstəqilliyini əldə etdikdən və Azərbaycan SSR-in institusional strukturları ləğv olunduqdan sonra bu bina ali hakimiyyət iqamətgahı statusunu saxlamış və hakimiyyət orqanlarının yeni adlarına müvafiq olaraq, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Administrasiyası adlanmağa başlamışdır. 2005-ci ildə bu bina özünün yüksək rəmzi mənasını haqlı olaraq vurğulayan yeni ad almışdır – Prezident sarayı.

Prezident sarayı mərmər və qranit üzlüklü onikimərtəbəli binadır. Prezident sarayının tikilməsinə dair işlər 1977-ci ilin oktyabr ayında Fuad Orucovun (layihənin rəhbəri), Tahir Allahverdiyevin (memar) və Mədat Xələfovun (konstruktor) layihəsini bəyənmiş ümummilli lider Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə başlanmışdır. Sarayın inşasına isə 1978-ci ildə başlanmış, 1986-cı ildə bina istifadəyə verilmişdir.

President's Palace

The Palace of the President of the Azerbaijan Republic is the administrative building of the Administration and the Executive Office of the President of the Azerbaijan Republic. In the past the President's Palace was called the Central Committee of the Communist Party of Azerbaijan. After gaining the state independence by Azerbaijan and liquidation of the institutional structures of Azerbaijan SSR this building kept its status of the supreme authority residence and according to the new naming of the government bodies became the Administration of the President of the Azerbaijan Republic. In 2005 this building received a new name duly emphasizing its high symbolic meaning – the President's palace.

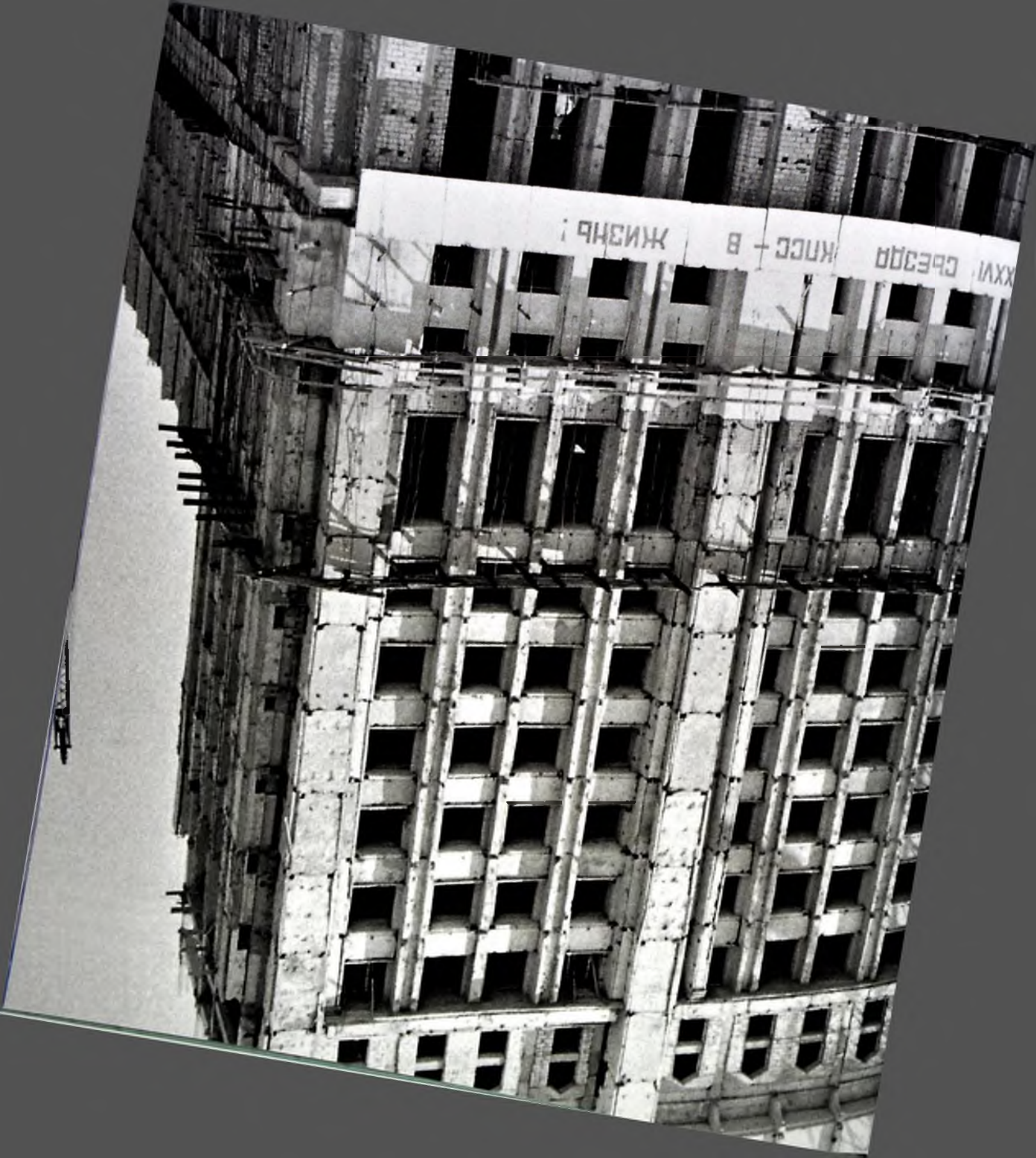
The President's palace is twelve-storey building coated with granite and marble. Works on construction of the President palace were started in October 1977 by the initiative and approval of the national leader Heydar Aliyev on the project of Fuad Orujev (head of the project), Tahir Allahverdiyev (architect) and Madat Khalafov (constructor). The actual construction started in 1978 and was completed in 1986.

Тебе, пятилетка, наш ударный труд!

РЕШЕНИЯ

Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin binası

Azərbaycan Respublikası Milli Məclisin binası 1980-ci ildə memarlar T. Abdullayev və X. Rəhmanovanın layihələri əsasında Bakı amfiteatrının yüksək dağlıq hissəsində inşa edilmişdir. Binanı şəhərin hər tərəfindən, xüsusilə dənizkənarı parkdan və dənizdən seyr etmək mümkündür.

Binanın kompozisiyası bir-biri ilə təzad təşkil edən iki hissədən ibarətdir: relyef və yüksəklik boyu lay-lay kəsilmiş, həm də plastik ifadəli korpus boyunca hakim mövqə tutur, korpusla əsas otaqlar, vestibül və foyelər yerləşir. İnteryerin tərtibatında mərmər, ağac, xalçalar və s. istifadə olunub.

Bina müasir memarlıq abidəsi kimi Dövlət tərəfindən mühafizə olunur.

The Azerbaijan National Assembly (Milli Majlis) Building

The Azerbaijan National Assembly building was constructed in 1980 on the high mountainous part of the Baku amphitheater on the projects of architects T. Abdullayev and K. Rahmanova. The building can be seen from any part of the city, especially from the seaside park and from the sea.

The composition of the building is made with two contrasting parts. The building made in layers by height and relief with usage of plastic parts has a ruling position and houses main rooms, vestibule and foyers. In the interior design marble, wood, carpets and other materials were used.

The building is protected by the state as a modern architectural monument.

HEYDƏR ƏLİYEV

Heydər Əliyev adına İdman-Konsert Kompleksi

Heydər Əliyev adına İdman-Konsert Kompleksinin inşasına 1977-ci ildə başlanılıb. Tam istismara isə o, 1990-cı ildə verilib.

Layihənin müəllifləri memarlar A. Abdullayev, Y. Qədimov və T. Xanlarovdur.

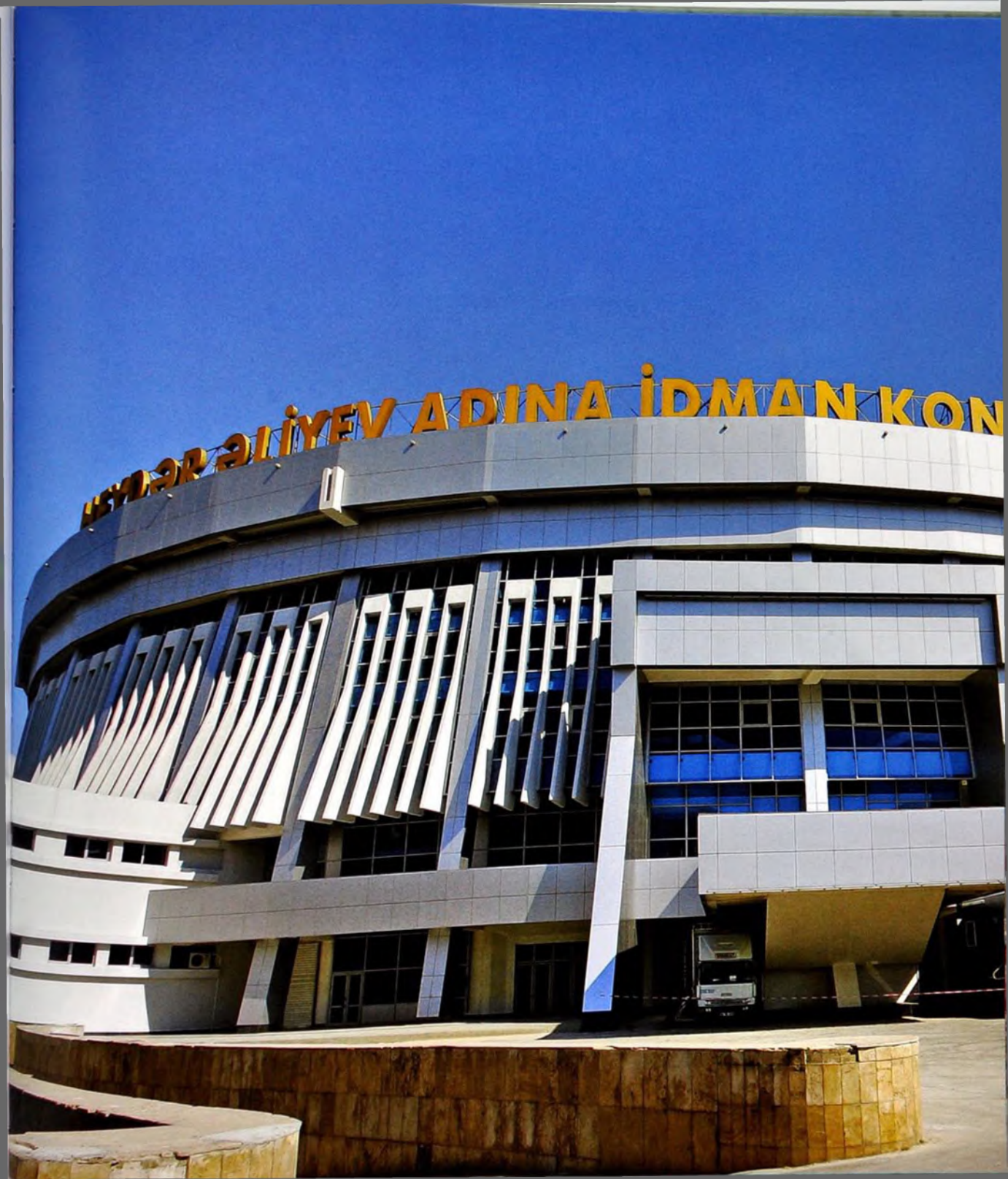
Sarayın kompleksinə əsas bina, mehmanxana, məşq meydanı, idman meydançaları və digər sahələr daxildir. Burada müxtəlif idman növləri üzrə 40-dan artıq beynəlxalq yarış keçirilib. Kompleksdən konsert və əyləncə şouları keçirilmək üçün də istifadə edilir. Hazırda 7800 tamaşaçı tutan həmin kompleksdə məşq zalları, əlavə otaqlar və konfrans zalları mövcuddur.

The Sports – Concert Complex named after Heydar Aliyev

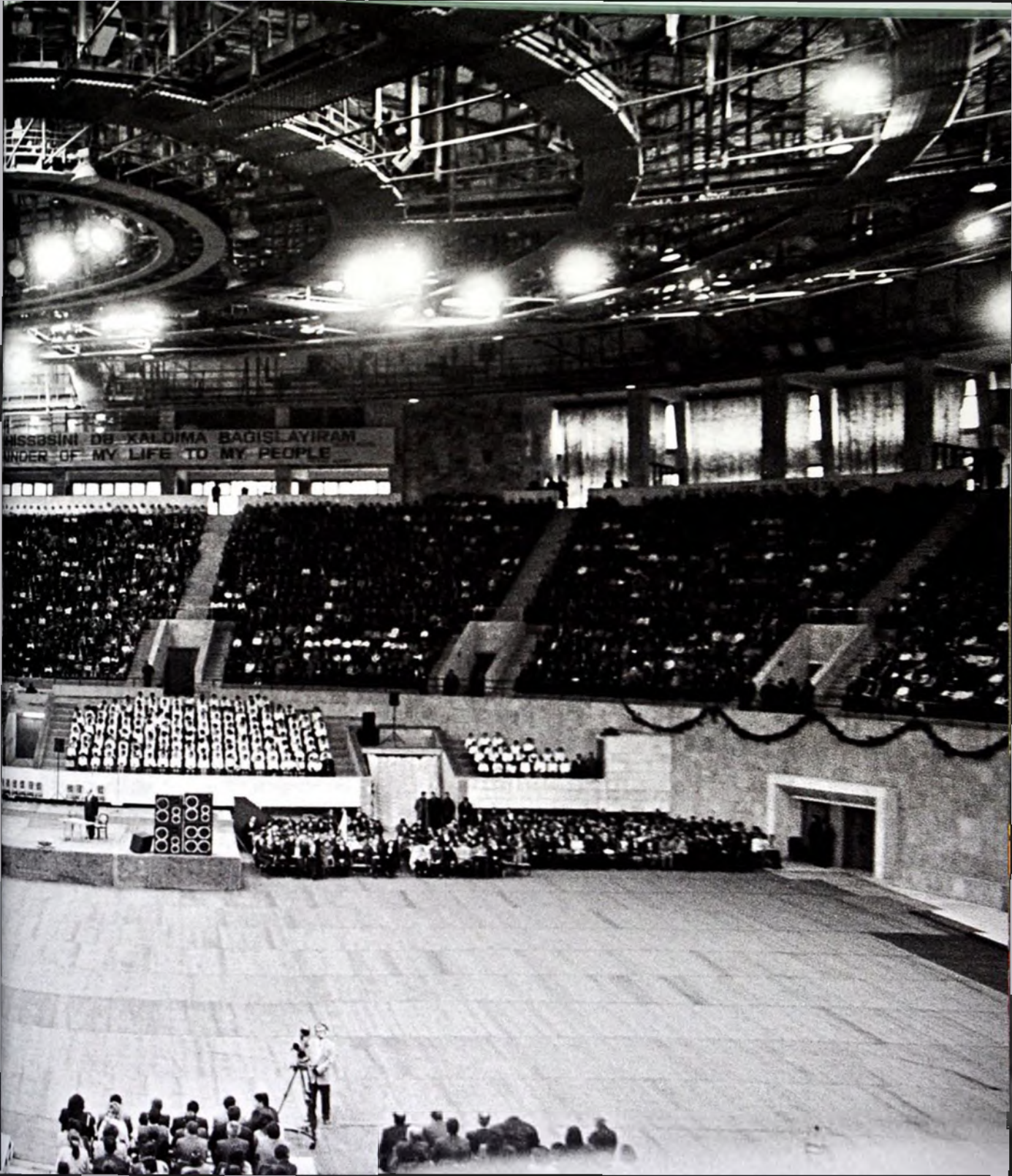
Construction of the sports-concert complex named after Heydar Aliyev began in 1977. The building was brought into operation in 1990.

The authors of the project are the architects A. Abdullayev, O. Kadimov, T. Khanlarov.

The complex of the palace includes the main building, hotel, training field, sports grounds and other premises. More than 40 international competitions in various sports disciplines took place here. The territory of the complex is also used for entertainment and concert shows. Presently the complex of 7800 seats consists of the training gyms, additional rooms and conference halls.

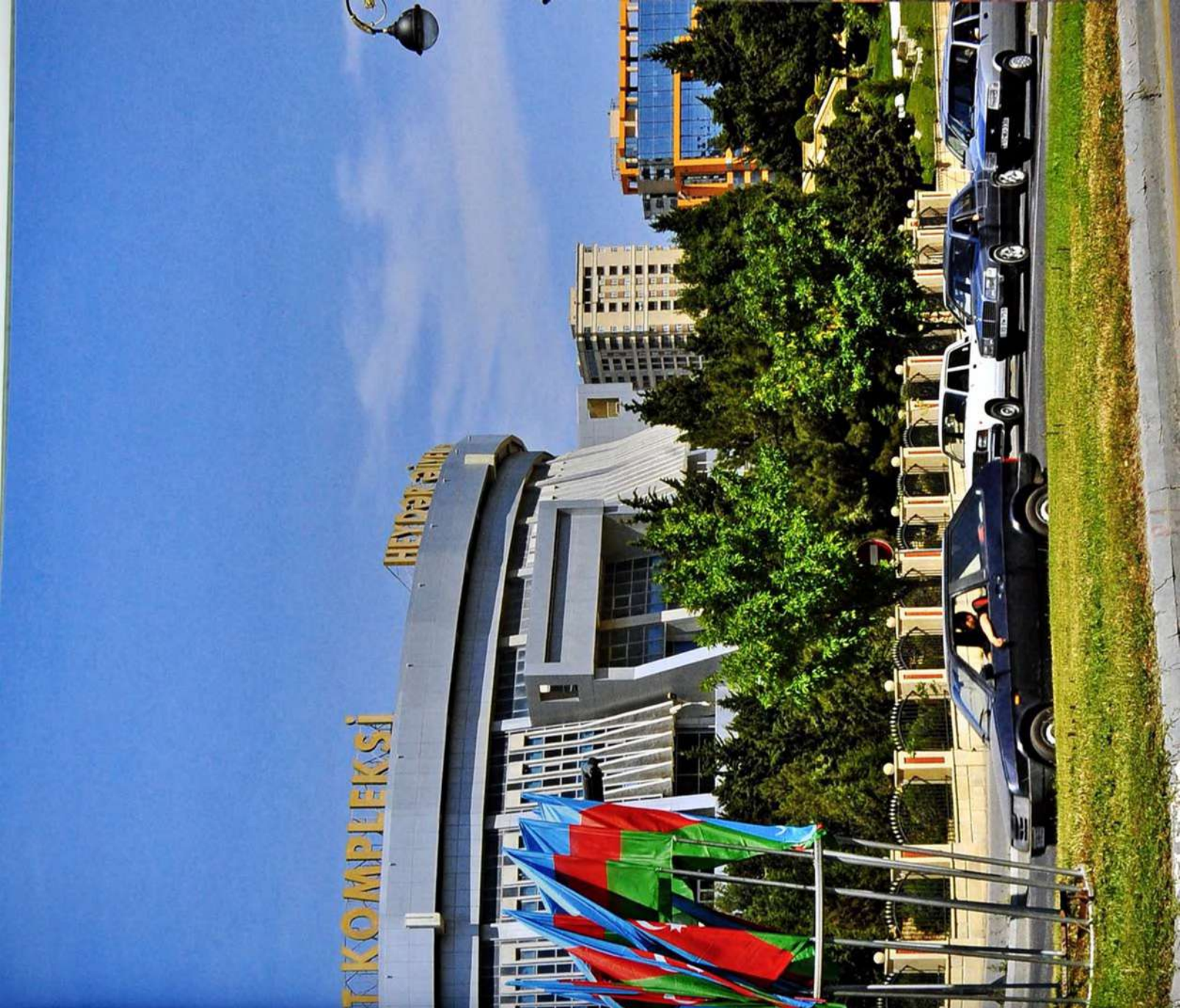

Dəniz vağzalı

Bakının baş meydanında yerləşən Dəniz vağzalının tikintisi XX əsrin 70-ci illərinin əvvəllərində başa çatdırılmışdır. Binanın tikilməsi Ümummilli Lider Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə Məmməd V. Şulqinin layihəsi əsasında həyata keçirilmişdir. 2004-cü ildə isə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin tapşırığı ilə Bakı Beynəlxalq Dəniz Ticarəti Limanının daxili imkanları hesabına binada əsaslı yenidənqurma işlərinə başlanıldı.

Müasir standartlara cavab verən, ən yeni avadanlıq quraşdırılmış dəniz vağzalını gün ərzində 1200 sərnişinə xidmət edə biləcək gücdədir. Hazırda Qazaxıstan, Türkmənistan və Rusiyaya gəmi-bərələr işləyir, iki gəmi isə Neft daşlarına reyslər həyata keçirir. Vağzalda 300 nəfərlik gözləmə zalı ilə yanaşı, 120 nəfərlik ziyafət, 400 yerlik konfrans salonu, qonaq və digər xidmət otaqları fəaliyyət göstərir.

The Seaport building

The construction of the Seaport building located at the main square of Baku was completed in the beginning of the 70s of the last century. The construction of the building was conducted by the initiative of the National Leader Heydar Aliyev on the project of the architect V. Shulgin. In 2004 on a commission of the President of the Azerbaijan Republic İlham Aliyev and on the internal resources of the Baku International Sea Trade Port the capital renovation works of the building were started.

The seaport buildings geared with the latest equipment fulfilling the modern standards can service 1200 passengers a day. At the moment it operates ferries to Kazakhstan, Turkmenistan and Russia; two ships make trips to the Oil Rocks. Alongside with the 300 person waiting hall, the port has the 120 person banquet lounge, the 400 person conference hall, guest rooms and other service premises.

DANIIZ VAGZALI

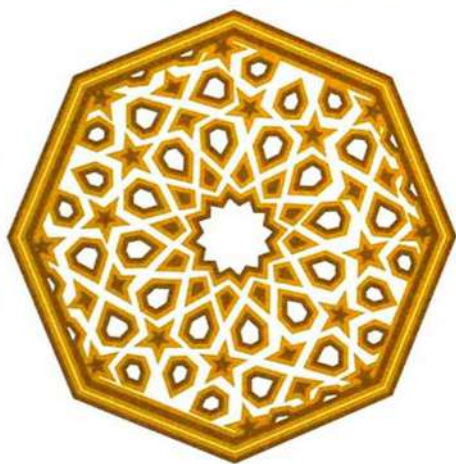

MONUMENTAL və XATİRƏ ABİDƏLƏRİ

**MONUMENTAL & COMMEMORATIVE
SITES**

İmadəddin Nəsiminin heykəli

Seyid Əli Seyid Məhəmməd oğlu İmadəddin Nəsimi – Azərbaycan şairi, Azərbaycan ədəbiyyatı tarixində ana dilində yaranan fəlsəfi qəzəlin banisi olmuşdur. "İmadəddin Nəsimi" adı ilə məşhurdur.

Şairin əsərlərinin təhlili göstərir ki, Nəsimi Şamaxıda XIV əsrin ən yaxşı universitetlərinin tələbinə cavab verəcək dərəcədə kamil təhsil almış, dövrün elmlərini, dinlərin tarixini, məntiq, riyaziyyat və astronomiyayı öyrənmişdir.

O, klassik Şərq və qədim yunan fəlsəfəsini, habelə ədəbiyyatını dərinlən mənimsəmiş, İslam və Xristian dinlərinin əsaslarına yaxından bələd olmuş, tibb, astronomiya və astrologiya, riyaziyyat və məntiq elmlərinə dərinlən yiyələnmişdi.

Nəsimi Azərbaycan, fars və ərəb dillərində eyni dərəcədə gözəl şeirlər yazmışdır. Yaradıcılığa aşiqənə şeirlərlə başlayan Nəsimi sonralar dövrün siyasi, ictimai, əxlaqi mövzularında əsərlər yaratmışdır.

Nəsiminin əsərləri hələ sağlığında Azərbaycan, Yaxın Şərq, İraq, Kiçik Asiya və Suriyada, eləcə də Orta Asiyada və uyuqurlar içərisində geniş şöhrət tapmışdı. Nəsiminin ana dilində yazdığı əsərlər Azərbaycan şeirinin inkişafına, o cümlədən Şah İsmayıl Xətai, Füzuli, Vəqif kimi böyük sənətkarların yaradıcılığına qüvvətli təsir göstərmişdir.

1970-ci illərin əvvəllərində Azərbaycana rəhbərlik edən Ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin səyi nəticəsində Nəsiminin 600 illik yubileyinin dünya miqyasında keçirilməsi barədə YUNESKO-nun xüsusi qərarı qəbul edilmişdir. Yubiley çərçivəsində 1978-ci ildə Bakının mərkəzində Nəsiminin əzəmətli heykəli ucaldıldı. Heykəlin müəllifləri heykəltaras İ. Zeynalov, T. Məmmədov və memar Q. Muxtarovdur.

The statue of Imadeddin Nasimi

Seid Ali Seid Muhammad oglu Imadeddin Nasimi – Azerbaijani poet, the founder of the philosophical ghazal in mother tongue in the history of the Azerbaijani literature. "Imadeddin Nasimi" is a well known name.

Analysis of the poet's works shows that Nasimi received a perfect education in Shemakha at the level that met the requirements of the best universities of the XIV century, and studied the sciences of that period, history of religions, logic, mathematics and astronomy.

He mastered classical Eastern and ancient Greek philosophies, was closely acquainted with the fundamentals of Islam and Christianity, and had a deep knowledge of the sciences of medicine, astronomy and astrology, mathematics and logic.

Nasimi wrote equally beautiful poems in Azerbaijani, Persian and Arabic languages. Nasimi began his creative work with love verses and later wrote on political, social and moral topics of the period.

Already during his lifetime the works of Nasimi gained wide fame in Azerbaijan, Middle East, Iraq, Asia Minor and Syria, as well as in Central Asia and among Uyghur people. The poems of Nasimi written in Azeri language had great influence on the development of Azerbaijani poetry and on the work of such prominent masters like Shah Ismail Khatai, Fuzuli, and Vagif.

As a result of the efforts of the National Leader Heydar Aliyev who headed Azerbaijan in the beginning of the 1970s, UNESCO adopted a special decision about celebrating the 600 year anniversary of Nasimi on a world scale. Within the framework of this event in 1978 the magnificent monument of Nasimi was raised in the centre of Baku. The authors of the monument are the sculptors I. Zeynalov, T.Mammadov and architect Q. Mukhtarov.

Cəfər Cabbarlının heykəli

Cəfər Qafar oğlu Cabbarlı – Azərbaycan dramaturgiyasında sosial realizmin banisidir, əməkdar incəsənət xadimi, Azərbaycan teatr sənətinin inkişafında böyük xidməti olmuş dramaturq, eyni zamanda şair və nəsir, teatrşünas, tərcüməçi, kinossenarist, jurnalist, aktyor, rejissor kimi tanınmışdır. Cabbarlının böyük yaradıcılıq yolu çətin və ziddiyyətli olsa da, əsasən, yüksəliş və tərəqqi yolu olmuşdur. Cəfər Cabbarlı "Solğun çiçəklər", "Oqtay Eloglu", "Od gəlini", "Sevil", "Almaz" və s. əsərlərində Azərbaycan klassik dramaturgiyasının ən gözəl cəhətlərini davam etdirməklə bərabər dünya dramaturgiyasının da nailiyyətlərindən faydalanmışdır.

1959-cu ildə, C. Cabbarlının 60 illik yubileyi ərəfəsində görkəmli dramaturqun xatirəsini əbədləşdirmək məqsədilə ilə onun heykəlinin hazırlanması üçün müsabiqə elan edilmişdir. Lakin, layihənin həyata keçirilməsi 23 ildən sonra mümkün olmuşdur.

Qranitdən hazırlanan və xüsusi olaraq Ukraynadan gətirilmiş bütöv qranit qaya parçası üzərində qoyulmuş heykəl Bakının mərkəzi meydanların birində ucaldılmışdır. Açıılışı 1982-ci ildə, C. Cabbarlının ad gününə təsadüf etmişdir. Heykəlin müəllifləri heykəltəraş Mirəli Mirqasımov və memar Yusif Qədimovdur.

The statue of Jafar Jabbarli

Jafar Qafar oğlu Jabbarli – is the founder of the social realism in the Azerbaijan dramaturgy, the honored art worker, the playwright who rendered great service to the development of the Azerbaijan theatre, at the same time he was known as a poet and prose-writer, specialist in drama study, translator, script writer, journalist, actor, and director. Even though the long creative way of Jabbarli was contradicting and antagonistic, it was mainly the way of development and progress. Alongside with continuing the most beautiful features of the Azerbaijani classic dramaturgy in his "Faded flowers", "Ogtay Eloglu", "Flame bride", "Sevil", "Almaz" and other works, Jafar Jabbarli also benefited from the achievements of the world dramaturgy.

In 1959 on the eve of J. Jabbarli's 60 year anniversary was announced the competition for the memorial construction with the aim of immortalizing the memory of the prominent playwright. But realization of the project became possible after 23 years.

Made of granite and installed on a piece of granite rock especially brought in from Ukraine the statue was placed in one of the central squares of Baku. Its unveiling in 1982 coincided with J. Jabbarli's birthday. The authors of the statue were the sculptor Mirali Mirqasimov and the architect Yusif Gadimov.

Səməd Vurğunun ev-muzeyi

Səməd Vurğun — görkəmli Azərbaycan şairi və dramaturqu Azərbaycanın ilk xalq şairi, Azərbaycan SSR əməkdar incəsənət xadimi, iki dəfə Dövlət mükafatı laureatı Azərbaycan SSR EA-nın akademiki və vitse-prezidenti olmuşdur.

Şairin adı ölümündən sonra müxtəlif yerlərdə əbədiləşmişdir. Bakıda S. Vurğunun möhtəşəm heykəli ucaldılmış, meydana və mərkəzi küçələrdən birinə onun adı verilmişdir. Bundan başqa, Azərbaycan Rus Dram Teatrı, neft tankeri də Səməd Vurğunun adını daşıyır.

1975-ci ildə Bakıda Sovet ədəbiyyatı günlərində ölkənin ədəbi ictimaiyyətinin iştirakı ilə "Səməd Vurğunun ev-muzeyi"nin təntənəli açılışı olmuş və bir il sonra, 1976-cı ildə şairin doğma kəndi Yuxarı Salahlıda ev-muzeyin filiali – "Səməd Vurğunun poeziya evi" yaradılmışdır.

Səməd Vurğunun ev-muzeyi Azərbaycanda yazıçı və bəstəkarların xatirəsini əbədiləşdirmək üçün yaradılmış ilk xatirə muzeydir.

Muzey XIX əsrdə inşa edilmiş yaşayış binasının III mərtəbəsində altı otaqlı mənzildə yerləşir. Səməd Vurğun ömrünün son illərini bu mənzildə yaşamış, gərgin yaradıcılıq və ictimai fəaliyyətlə məşğul olmuşdur.

Respublika hökumətinin qərarı ilə 1974-cü ildə təşkil edilən bu muzeyin 1975-ci il oktyabrın 6-da təntənəli açılışı olmuşdur.

Muzeyə ən böyük qiyməti Heydər Əliyev vermiş, rəy kitabına aşağıdakı sözləri yazmışdır: "Bu gün böyük şair Səməd Vurğunun 90 illik yubileyini qeyd edərkən 1975-ci ilin oktyabr ayını xatırlayıram. O günlər ölməz Səməd Vurğunun ev-muzeyinin təntənəli açılışı oldu. Ötən illər muzey Səməd Vurğunun həyat və yaradıcılığını təbliğ etmək üçün çox iş görüb, xalqımızın mədəniyyətinin inkişafına böyük xidmət göstərüb. Əminəm ki, Səməd Vurğunun ədəbi irsi daim yaşayacaq. Muzey ölkəmizin görkəmli mədəniyyət ocağı kimi bu şərəfli işə bundan sonra da xidmət edəcəkdir."

САМАД ВУРГУН

Home-museum of Samad Vurgun

Samad Vurgun – a prominent Azerbaijani poet and playwright, Azerbaijan's first people's poet, Azerbaijan SSR Honored Arts Worker, twice the laureate of the State award, academician and the vice-president of the Academy of Sciences of the Azerbaijan SSR.

After his death the name of the poet was monumentalized in various places. In Baku the statue of S.Vurgun was installed, a square and one of the central streets were given the poet's name. Apart from that, the Azerbaijan Russian Drama Theatre, and an oil tanker also carry the name of Samad Vurgun.

The home-museum of Samad Vurgun opened in 1975 in Baku during the days of Soviet literature with participation of the country's literary community and after one year, in 1976 in the home town of the poet Yuxari Salahli opened the branch of the home-museum – "the poetry house of Samad Vurgun".

The home museum of Samad Vurgun is the first memorial museum in Azerbaijan created with the aim of protecting the memory of writers and composers.

The museum is located in a six room apartment on the III floor of a XIX century residential building. Samad Vurgun spent last years of his life in this apartment engaged in intensive creative and social activities.

The grand opening of the home museum that was organized by the decision of the Republican government in 1974 took place on 6 October 1975.

The highest appraisal was given to the museum by Heydar Aliyev, he wrote the following words in the visitors' book: "Today as we celebrate the 90 year anniversary of the great poet Samad Vurgun I recall October of 1975. That day the grand opening of the home museum of unfading Samad Vurgun took place. Since then the museum has done a lot to popularize the life and work of Samad Vurgun, rendered great service to the development of the culture of our nation. I am sure that the literary legacy of Samad Vurgun will live forever. The museum will continue to fulfill this honorable mission as the eminent home of culture of our country."

Nəriman Nərimanovun heykəli

Nəriman Nəcəf oğlu Nərimanov – dövlət xadimi, siyasi rəhbər, publisist, həkim. Azərbaycan SSR-in ilk dövlət və hökumət başçısı olmuşdur.

N. Nərimanovun xidmətlərini yüksək qiymətləndirən Heydər Əliyevin təşəbbüsü və sərəncamı ilə 29 iyun 1972-ci il tarixində görkəmli dövlət xadiminin 100 illik yubileyi keçirilmişdir. Yubiley ərəfəsində, 6 iyun 1972-ci il tarixində N. Nərimanovun heykəlinin təntənəli açılışı olmuşdur. Heykəltəraş C. Qaryagdi, arxitektorlar T. Abdullayev, Y. Qədimovdur.

Heykəlin açılışında iştirak edən Heydər Əliyev abidənin ucaldılmasına dərin rəmzi məna vermiş və çıxışının sonunda söyləmişdir: "Nəriman Nərimanov bu gün də bizimlədir. O, özünün nəhəng qaməti ilə burada qocaman Xəzərin dalgaları üzərində ucalır, inqilabi vuruşmalarda şöhrət qazanmış qəhrəman Bakıda ucalır".

The statue of Nariman Narimanov

Nariman Najaf oglu Narimanov is a statesman, political leader, publicist, and physician. The first state and government head of the Azerbaijan SSR.

By the initiative and decree of Heydar Aliyev who highly valued services of N. Narimanov, the 100 year anniversary of this prominent statesman was celebrated on 29 June 1972. In the eve of the anniversary, on 6 June 1972 took place the ceremonial opening of the statue of N. Narimanov. The sculptor is J. Qaryagdi, the architects are T. Abdullayev, Y. Qadimov.

Heydar Aliyev participated in the unveiling of the statue and gave deep symbolical meaning to the monument when saying at the end of his speech: "Today Nariman Narimanov is also with us. His titanic figure here towers over the waves of the old Khazar, over the famed in revolutionary battles heroic Baku".

НОРМАН НОРМЕНОВ

Rixard Zorgenin Xatirə Memarlıq Kompleksi

1982-ci ildə Bakıda əfsanəvi kəşfiyyatçı, Sovet İttifaqı Qəhrəmanı, həmsəhərlimiz Rixard Zorgenin xatirə memarlıq kompleksi ucaldılmışdır

Almaniya, Yaponiya və digər ölkələrdə uğurlu fəaliyyət göstərən məşhur kəşfiyyatçı özündə beynəlmiləlçi və antifaşist keyfiyyətlərini birləşdirərək, Vətənə fədakar xidmətin nümunəsinə çevrilmişdi.

Zorge adına parkın ayrılmaz elementi olan möhtəşəm abidənin ideyası xalq rəssamı, bir sıra Dövlət mükafatları laureatı, eləcə də Lenin mükafatı laureatı V. Y. Tsiqala məxsusdur. Məşhur heykəltəraş öz layihəsini memar R. Q. Əliyev və konsrktor Y. D. Dubovla birgə həyata keçirmişdir.

Rixard Zorgenin heykəli adları naməlum qalan fədakar Vətən övladlarının xatirəsinə qoyulmuş bir abidədir. Bu, dünya xalqlarının faşizmin üzərində çaldığı Böyük Qələbənin rəmzidir.

The Architecural Memorial Complex of Rikhard Zorge

In 1982 in Baku was raised the architectural memorial complex to the legendary reconnoiter, the Hero of the Soviet Union, our fellow citizen Rikhard Zorge.

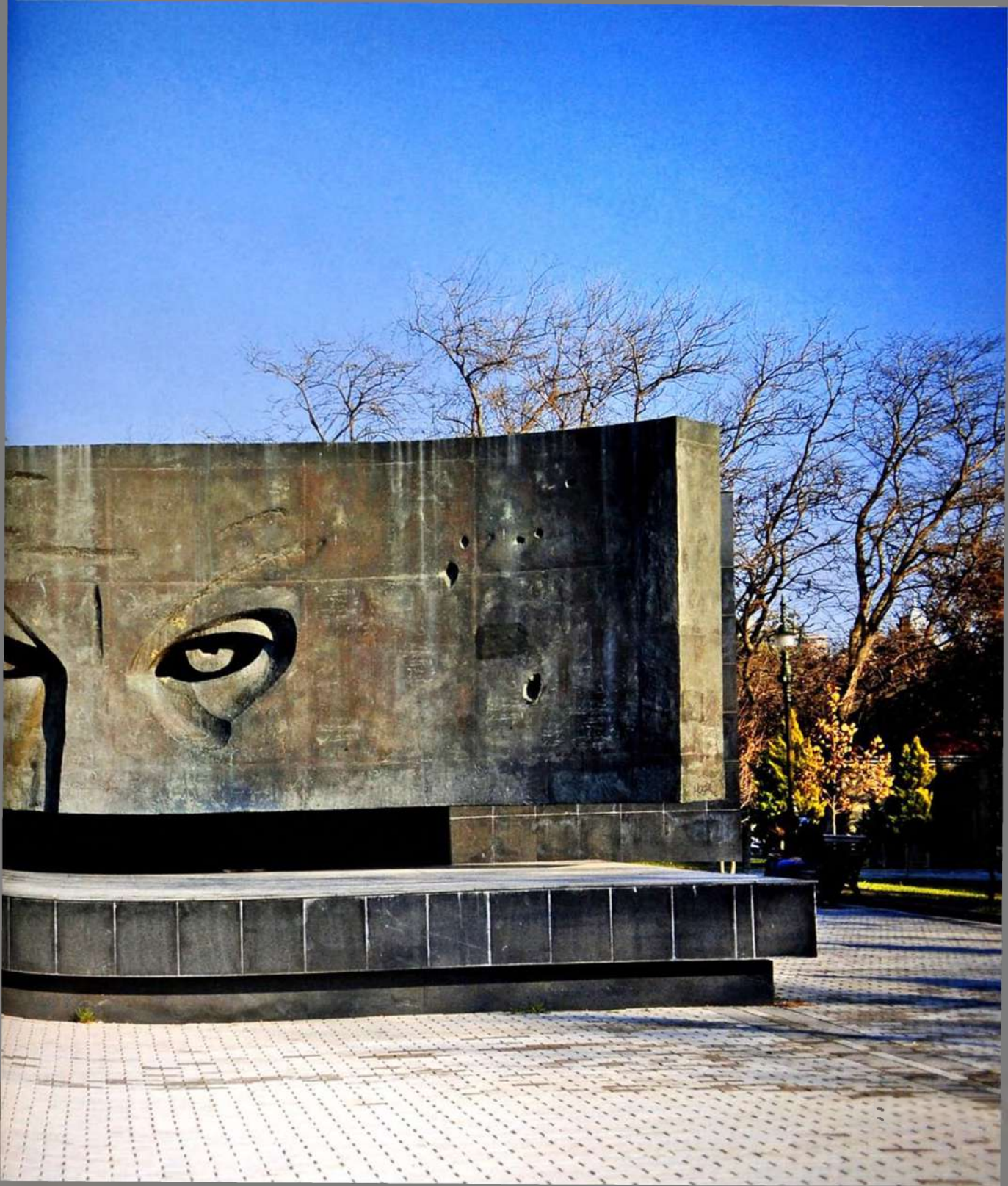
Having successfully served in Germany, Japan and other countries this famous reconnoiter combined in himself the internationalist and antifascist qualities, and turned into an example of selfless service to the Motherland.

The idea of the glorious monument that became an inseparable element of the park named after Zorge belongs to the People's Artist, laureate of the State reward and Lenin reward V. Y. Tsiqal. The famous sculptor implemented his project with the architect R. Q. Aliyev and constructor Y. D. Dubov.

The statue of Rikhard Zorge is the monument to the selfless sons of the Motherland whose names remained unknown. This is a symbol of the Great Victory of the world nations over the fascism.

DİNİ ABİDƏLƏR

RELIGIOUS MONUMENTS

Bibiheybat ziyarətgahı

Bibiheybat ziyarətgahı Xəzər dənizinin sahilində, indiki Bibiheybat qəsəbəsində yerləşir. Burada İmam Kazımın qızı Həzrəti Həkimə xanımın, imamın iki oğlu və bir qız nəvəsinin məzarı yerləşir. Bu tarixi dini-memarlıq abidəsi XIII əsrdə Şirvanşah II Fərruxzad ibn Axsitan tərəfindən inşa etdirilib. Məscidin divanında yerləşən kitabədə onun 1281-1282-ci illərdə memar Mahmud ibn Saadlı tərəfindən tikildiyi qeyd edilir.

Orta əsrlərdə əsası qoyulmuş Bibiheybat ziyarətgahı 1934-cü ildə sovetlər dövründə partladılaraq dağıdılmışdır. Məscid və minarə yerlə-yeksan olunaraq üzərindən yol çəkilmişdir. Azərbaycan Respublikası öz müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra Bibiheybat məscidi yenidən bərpa edilmişdir.

Ümummilli Lider Heydər Əliyev tərəfindən 1997-ci il iyulun 23-də burada yeni məscid kompleksinin təməli qoyulmuşdur. 1998-ci il iyulun 12-də peyğəmbər həzrəti Məhəmməd əleyhissəlamın mövlud günündə məscidin açılış mərasimi keçirilmişdir. Heydər Əliyev bu mərasimdə iştirak edərək nitq söyləmişdir: "Azərbaycanın böyük memarlıq abidələri vardır. Bu abidələri xalqına, millətinə əsrlər boyu xidmət edən insanlar yaratmışlar. Azərbaycanda – Bakıda və respublikamızın başqa şəhərlərində, yaşayış məntəqələrində son onilliklərdə böyük və gözəl memarlıq abidələri yaradılmışdır. Bu məscid öz xüsusi mənası və məqsədilə bərabər, xalqımızın böyük, dəyərli və gözəl memarlıq abidasidir. Beləliklə, bu məscid Azərbaycanın mədəniyyət, memarlıq tarixini zənginləşdirən bir abidədir. Ümid edirəm ki, gələcək nəsillər bizim bu tarixi, xeyrixah işimizi layiqincə qiymətləndirəcək, bu məscidi, ziyarətgahı əbədi yaşadacaq və bu müqəddəs yerin başına keçmişdə gəlmiş bəlalara bir daha yol verməyəcəkdir"

Uluöndərin məscidin ətrafının abadlaşdırılması və genişləndirilməsi arzusunu Prezident İlham Əliyev həyata keçirdi. Onun sayəsində Bibiheybat məscid-ziyarətgah kompleksinin genişləndirilməsi, yenidən qurulması və ərazisinin abadlaşdırılması işi davam etdirildi.

2008-ci il iyul ayının 12-də Bibiheybat məscid-ziyarətgah kompleksinin açılış mərasimi oldu.

Klassik şərq üslubunda tikilən əzəmətli Bibiheybat ziyarətgahının daxili divarları bütünlüklə ağ marmərdən ibarətdir. Müqəddəs ayələr marmər divarlara gözəl xəttatlıq nümunələri ilə həkk olunub.

Bibiheybat sanctuary

The place of worship Bibiheybat is located on the shore of the Caspian Sea, in Bibiheybat settlement. Here located the graves of the daughter of Imam Kazim Hazrati Hakima khanum and imam's two grandsons and one granddaughter. This historical religious-architectural monument was built by Shirvanshah II Farrukhzad ibn Akhsitan in the XIII century. Inscription on a wall stone of the mosque states that the it was built in 1281-1282 by the architect Mahmud ibn Saadir.

Founded in the medieval times the place of pilgrimage Bibiheybat during the soviet times in 1934 was blown up and destroyed. The mosque and minaret were razed to the ground and a road was built in their place. But after the Azerbaijan Republic regained its independence the Bibiheybat mosque was restored.

On 23 July 1997 the foundations of a new mosque complex were laid here by the National Leader Heydar Aliyev. On 12 July 1998 on the day when the Prophet Muhammad came to this world took place the opening ceremony of the mosque. Heydar Aliyev participated in the ceremony and made a speech: "Azerbaijan has great architectural monuments. These monuments were crated by the men who throughout the centuries served their people and nation. In Azerbaijan – in Baku and other cities and settlements of our republic great and beautiful architectural monuments were created during the last decades. This mosque alongside with its special meaning and purpose is a great, valuable and beautiful architectural monument of our nation. Therefore, this mosque is another monument that enriches cultural and architectural history of Azerbaijan. I hope that the future generations will appreciate this historical, well-disposed deed, always support this mosque, this place of pilgrimage, and will never allow misfortunes that came upon this sacred place in the past to happen again."

The wish of the Great Leader to expand and renovate the area surrounding the mosque was fulfilled by the President Ilham Aliyev. Thanks to him works on expansion, renovation and restoration of Bibiheybat mosque complex were continued.

On 12 July 2008 took place the opening ceremony of the Bibiheybat mosque-sanctuary complex.

The magnificent Bibiheybat sanctuary is built in classic eastern style and its interior is made completely of white marble. Sacred verses of Koran are engraved in the marble walls in beautiful examples of calligraphy.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİDENTİNİN
SƏRƏNCAMI
Bibiheybət məscidinin tikinti-bərpa işlərinə vəsait ayrılması
barədə

Olka müsəlmanlarının müqəddəs ziyarətgahı - Bibiheybət məscidində aparılan tikinti-bərpa işlərinin başa çatdırılmasını təmin etmək məqsədi ilə qərara alıram:

1. Azərbaycan Respublikasının 1998-ci il Dövlət Büdcəsinin Ehtiyat Fondundan Bibiheybət məscidində tikinti-bərpa işlərini başa çatdırmaq üçün 3 milyard manat məbləğində vəsait ayrılın.
2. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti bu Sərəncamdan irəli gələn məsələləri həll etsin.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti HEYDƏR ƏLİYEV
Bakı şəhəri, 13 fevral 1998-ci il
№ 739

ORDER OF THE PRESIDENT OF THE AZERBAIJAN
REPUBLIC
On allocation of the resources for construction-restoration
works in the Bibiheybat Mosque

With the aim to ensure the completion of construction-restoration works in the Bibiheybat mosque – the sacred place of worship of the Muslims of the country I decree:

1. To allocate funds of 3 billion manat from the Reserve Fund of the State Budget of the Azerbaijan Republic for 1998 for completion of construction-restoration works in the Bibiheybat mosque.
2. To the Cabinet of Ministers of the Azerbaijan Republic to solve all the issues forthcoming from this order.

President of the Azerbaijan Republic Heydar Aliyev
Baku city, 13 February, 1998
№ 739

Nardaran piri

Nardaran kəndi Abşeron yarımadasının şimal-qərbində yerləşir. Qum qatı altında aşkar edilən tikililər, qüllələr, karvansara və məscidlər, xan iqamətgahı və sair abidələr Nardaranda artıq XIV-XVII əsrlərdə qaynar həyatın mövcudluğunu sübut edir. Elə bu baxımdan, kəndin tarixi əhəmiyyətini nəzərə alaraq, 1992-ci ildə Nardaran tarix-mədəniyyət qoruğu elan edilmişdir.

Qoruq ərazisində yerləşən nadir memarlıq incilərindən biri – Nardaran piri (Rəhimə xanım ziyarətgahı).

Qoruğun şərq hissəsində, həm qüllə, həm də Şirvanşahların yay iqamətgahından 0.5 km aralı yerləşən pirdə rəvayətə görə, VIII imam Rzanın bacısı Rəhimə xanımın qəbri yerləşir.

Tarixi mənbələrə əsasən, əsl adı Fatimə olan bu xanım həddən artıq rəhmli, şəfa verən olduğundan, yerli əhali onu Rəhimə xanım adlandırb. Onun Nardaranda nə qədər qaldığı məlum deyil. Bəzi məlumatlara görə Rəhimə xanım bu kənddə təxminən on il yaşayıb və çox erkən, 20-22 yaşlarında dünyasını dəyişib.

XIV əsrdə Nardaranda baş vermiş qasırğa zəlzələ digər tikililərlə yanaşı Rəhimə xanımın evi və məzarı da 10-15 metr torpaq örtüyünün altında qalır.

Yalnız XX əsrin əvvəllərində kənd sakinii Şeyx Yunisin təşəbbüsü ilə Rəhimə xanımın evi və məzarı üzərində tikilən türbənin torpaq altından çıxarılmasına başlanılıb.

Türbə binası iki otaqdan ibarətdir. Düzbucaqlı plana malik əvvəlinci otaq məscidə aiddir. İkinci tağtavanlı otaq isə türbə binasıdır. Türbəyə ancaq məsciddən açılan çatmataqlı qapıdan daxil olunur. Pirin ikinci otağında yeraltı yolun başlanğıcı kimi çuxuş edən susuz quyruq var.

Məscidin qapısı üzərində bütöv bir əhəng daşına iri sülselementli nəsx xətti ilə yazılmış ərəbcə kitabənin tərcüməsi belədir: «Bu mübarək məscidin, Allahın salavatına yetişəcək evin bina olunmasına, iki müqəddəs məkanın, hacıların seçilmiş, dövrün yeganəsi, böyük sədr Xacə Hacı Həməzə ibni Qutlu Mahmud Şahabadi-Allah onun müvəffəqiyyətini əbədi etsin-yeddi yüz altmış beşinci ildə əmr etmişdir.» (1363-1364)

Şirvanşahdan sonra dövlətdə üçüncü vəzifə olan sədrin həmin kompleksdə məscid binası tikdirməsi bir daha göstərir ki, qeyd olunan sosial-dini mərkəz təkcə İmamzadə kimi yox, ölkənin ictimai-iqtisadi-siyasi həyatında mühüm rol oynamış mərkəzlərdən biri olmuşdur. Azərbaycan müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra 1994-cü ildə Heydər Əliyevin verdiyi tapşırıq əsasən Nardaran camaatının böyük sevgi, dərin inamla qoruyub saxladığı Nardaran pirində tikinti-bərpa işlərinə başlamaq arzusu həyata keçmək fürsəti qazanır.

Nardaran shrine

Nardaran village lies in the Northwest of Absheron peninsular. The structures, towers, caravanserais and mosques, khan palace and etc., monuments found under the sand layer proves there were vibrant life in XIV-XVII centuries and played a crucial role in the region then. Given the historic significance of the village, Nardaran was declared historical and cultural preserve in 1992.

One of the most unique architectural monuments in the preserve is Nardaran tomb (Rahima khanum's tomb).

There is a grave to the sister of VIII imam Rza called Rahima khanum in the eastern part of the preserve, 0.5 km off the tower and Shirvanshah's summer palace.

Following historical records, actually called Fatima, local people named her Rahima for her extremely nice and empathetic personality. It is unknown for how long she stayed in Nardaran, but according to some records, Rahima khanum lived in this village for around ten years and passed away when she was around 20-22 years old.

The storm that swept through Nardaran in XIV century buried, along with other structures, the house owned by Rahima khanum and the cemetery under 10-15 m soil cover.

A village inhabitant Sheikh Yunis, who lived in the village as from the beginning of XX century, began to dig out the shrine built on Rahima khanum's house and grave from underneath the land.

For its architectural-structural design, the shrine building is thought to be dating from XII-XIII centuries.

The building consists of two rooms: the first room with square design belongs to the mosque and the second domed room is the shrine building. Access to the shrine is through the arc door opening from the mosque. There is a dry well as a starting point of the underground path in the second room of the shrine.

Translation of the Arabic script written in *sülselementil nâsx xatti* on a large limestone above the mosque door reads as follows: "Building of this sacred mosque, the house that will reach God's blessings, was ordered by select person of this two sacred place and among hajjis, having no equal in his century and great chairman Khaja Hajji Hamza ibn Gutlu Mahmud Shahabadi (may God bless him on his achievements) in the year seven hundred and sixty-five" (1363-1364).

Construction by the chairman, a third position in the state after Shirvanshah of a mosque in the same complex again proves that the indicated social-religious center was not only an Imamzadeh but also one of the centers having played a crucial role in socio-economic and political life of the state.

Nardaran shrine complex houses a number of mosques, tombs, gravestones, sarcophagus type cultural monuments. There was also a public bath here along with these structures.

There are 19 ancient graves with scripts on them with different patterns at the entrance to the shrine, to the right from outside.

There is still another cemetery in direction going to the summer Shirvanshah place down from the shrine yard. It is assumed that very prominent personalities of Shirvanshah period were buried in that cemetery.

After Azerbaijan gained its independence, opportunity arises to make real the dream of constructing and repairing Nardaran shrine so cherished and protected with deep faith by Nardaran people by order from Heydar Aliyev in 1994.

Şamaxı Cümə məscidi

Azərbaycan ərazisində, bütövlükdə Cənubi Qafqazda və Yaxın Şərqdə ən qədim müsəlman məbədlərindən olan Şamaxı Cümə məscidi Xəlifə Xəlil ibn Vəliyədin dövründə onun qardaşı Müslüm ibn Vəliyədin Azərbaycana gəlməsinin şərəfinə 743-cü ildə inşa olunmuşdur. Bəzi mənbələrə görə, Xilafət ordularının məğlub etdiyi Xəzər xaqanı məhz bu məsciddə islam dinini qəbul etmişdir.

1859-cu ildə Qafqazın ən böyük quberniyalarından olan Şamaxıda baş verən dağıdıcı zəlzələ şəhəri alt-üst etdiyindən mərkəz Bakıya köçürülmüşdür. Zəlzələdən sonra məscidin bərpası əslən Şamaxıdan olan Qasım bəy Hacıbəbəyova həvalə edilmişdir.

1902-ci ildə baş verən növbəti zəlzələdən sonra məscidin bərpasının əvvəlki özü üzərində aparılmasına qərar verilmişdir. Bərpa işlərini əvvəl memar Zivarbəy Əhmədboyov, sonra isə polşalı memar-mühəndis İozef Ploşko aparmışdır. Ploşkonun bir qədər fərqli və orijinal layihəsi əsasında aparılan bərpa işləri başa çatdırılmamışdır. Məscid tamamlanmamış halda belə öz əzəmətini qoruyub saxlamışdır.

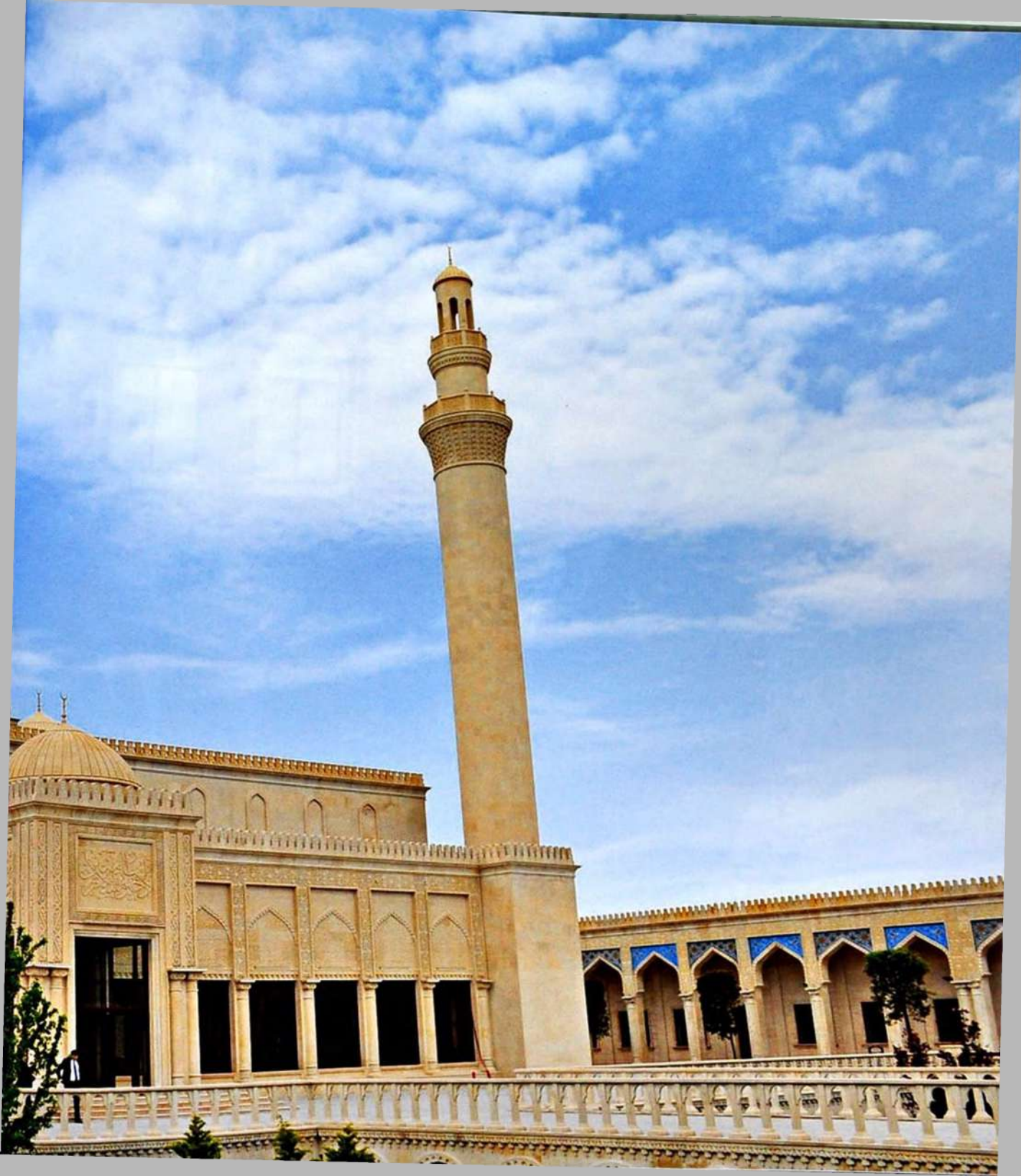
1918-ci ildə silahlı erməni daşnak dəstələri tərəfindən törədilən mart qırğınları zamanı Şamaxıda da soyqırımı aktı həyata keçirilmişdir. Ən böyük qırğın Cümə məscidində baş vermişdir. Şamaxılıların Allah evi kimi məscidə sığındığını görən ermənilər burada yangın törədərək təqribən 1700 günahsız insanı qətlə yetirmişlər.

Sovet dövründə məlum səbəblərdən təyinatı üzrə istifadə edilməyən məscid məhv olmaq təhlükəsi ilə üzləşmişdir. Azərbaycanın bütün sahələrdə inkişafına, o cümlədən milli mədəni dəyərlərimizin qorunmasına böyük diqqət və qayğı ilə yanaşan ulu öndər Heydər Əliyevin tapşırığı və təşəbbüsü ilə 1980-ci ildə bu tarixi abidə bərpa olunmuşdur.

Ulu Öndərin davamçısı olan Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev 2009-cu ilin noyabr ayında Şamaxıya səfəri çərçivəsində Cümə məscidində olmuş, böyük tarixi dəyəri və xalqımızın mədəni dünyasında xüsusi yeri olan bu abidənin bərpasına qərar vermişdir.

Shamakhy Juma mosque

As one of the most ancient Islamic monuments in the territory of Azerbaijan, South Caucasus and Middle East in general, Shamakhy Juma Mosque was built in 743 on the occasion of arrival of khalif Khaled ibn Valiad's brother Muslim ibn Valiad in Azerbaijan. According to some sources, Khazar khagan defeated by Caliphate armies, converted to Islam in this very mosque.

In 1859 the Capital was relocated to Baku because of the devastating earthquake that fully destroyed Shamakhy the biggest province in the Caucasus. Restoration of the mosque after the earthquake was assigned to Gasimbay Hajibabayov who was from Shamakhy by origin.

After the subsequent earthquake in 1902 a decision was made to restore the mosque on its previous foundation. These restoration works were initially performed by architect Zivarbay Ahmadbayov and then by Polish architect -engineer Joseph Ploshko. Ploshko completed restoration works based on his fairly distinct and original design. The mosque maintained its composure even when it was incomplete.

Armed Armenian Dashnak troops during the March carnages also committed genocide in Shamakhy. The greatest of which took place in Juma mosque. Seeing the Shamakhy people found shelter in the mosque as the house of God, they burnt it and killed around 1700 innocent people.

The mosque faced real risk of destruction due to its use out of its intended purpose in the Soviet period. Treating development of Azerbaijan in all areas and protection of our natural values with utmost care, our great national leader Heydar Aliyev instructed and initiated restoration of this historical monument in 1980.

Within the frame of his trip to Shamakhy in November 2009, Ilham Aliyev, follower of our Great National Leader and President of the Republic of Azerbaijan, visited also the Juma mosque and made a decision to restore this monument having great historical value and special place in the moral life of our nation.

Svyatıx Jen Mironosits Baş Kafedral kilsəsi

Svyatıx Jen Mironosits Baş Kafedral kilsəsi (Müqəddəs Mironaşıyan Zövcələr Baş Kafedral kilsəsi) 1909-cu ildə məşhur Azərbaycan xeyriyyəçisi Hacı Zeynalabdin Tağıyevin maddi yardımı və ianələr hesabına inşa edilmişdir. Sovetlər dövründə məbəd ilk bağlanan ibadət evlərindən biri olmuş, yalnız 1991-ci ildə Rus Pravoslav kilsəsinin sərəncamına verilmişdir. Bakıda Arxiyerey Kafedrasının təsis edilməsindən sonra kilsədə bərpa işləri aparılmış, Moskvanın və bütün Rusiyanın Patriarxı II Aleksi 2001-ci ildə Azərbaycana səfəri zamanı məbədi müqəddəs elan etmiş və ona baş kafedral kilsə statusu vermişdir. Mərasimdə Azərbaycan xalqının Ümummilli Lideri Heydər Əliyev iştirak etmişdir.

The Cathedral of the Holy Myrrhophores

The Myrrhophores Church was built thanks to the financial assistance and donations of the famous Azerbaijani philanthropist Haji Zeynalabdin Taghiyev in 1909. During the Soviet period, it was among the first churches to be closed. It was restituted to the Russian Orthodox Church only in 1991. Following the establishment of the Bishop Cathedral in Baku, the restoration work was carried out in the Church which was consecrated by Alexy II, the Patriarch of Moscow and All Russia in the framework of his visit to Azerbaijan in 2001. It was also given the status of the Big Cathedral Church. National Leader of Azerbaijan Heydar Aliyev participated at the ceremony.

İdeya müəllifi
Əbülfəs Qarayev

Author of the project
Abulfas Garayev

Layihənin rəhbəri
Vaqif Əliyev

Project manager
Vagif Aliyev

Layihənin koordinatorları
Rüfət Nuriyev
Könül Cəfərova

Project coordinators
Rufat Nuriyev
Konul Jafarova

Nəşrin koordinatoru
Təgrül Əfəndiyev

Editorial coordinator
Togrul Afandiyev

Nəşrin redaktorları
Tehran Vəliyev
Könül Cəfərova

Editors of publication
Tehran Veliyev
Kenul Jafarova

Nəşrin tərtibatçıları
Zlata Sankina
Aida Əmirova

Compiled by
Zlata Sankina
Aida Amirova

Bədii tərtibat və dizayn
Vüqar Əli

Designed by
Vugar Ali

Kompüter tərtibatı
Əbülfəz Abbasbəyli

Layout
Abulfaz Abbasbeyli

Texniki redaktor
Günay Məhərrəmovə

Technical editor
Gunay Maharramova

Yaradıcı heyət kitabın hazırlanmasına yardım etdiklərinə görə
AzərTACA və Milli Arxiv İdarəsinə dərin minnətdarlıqlarını bildirir.